

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PRÁVNICKÁ FAKULTA

JAN OŽANA

NÁKLADY EXEKUCE PROVÁDĚNÉ SOUDNÍMI EXEKUTORY

RIGORÓZNÍ PRÁCE

OLMOUC 2014

PROHLÁŠENÍ AUTORA O PŮVODNOSTI PRÁCE

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma „Náklady exekuce prováděné soudními exekutory“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Kraslicích dne 8. prosince 2014

Podpis _____

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl poděkovat zejména JUDr. Jaromíru Peškemu za jeho podporu a cenné rady při psaní této práce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EKČR	Exekutorská komora České republiky, IČO: 70940517, se sídlem Praha 4, Nusle, Na Pankráci 1062/58 (dále také jen „Exekutorská komora ČR“)
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů (dále také jen „exekuční řád“)
ET	vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem (dále také jen „exekuční tarif“)
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (dále také jen „insolvenční zákon“)
LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
ObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále také jen „občanský soudní řád“)
ProvVyhl	vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti (dále také jen „Prováděcí vyhláška“)
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Úvod do civilněprávního výkonu práva	11
2.1 Výkon rozhodnutí a exekuce – stručná komparace	11
2.2 Exekuce.....	13
3. Úplatnost exekuce a nezávislost soudních exekutorů	15
4. Jednotlivé náklady vznikající v exekučním řízení.....	20
4.1 Záloha na náklady exekuce	21
4.1.1 Obligatorní zálohy na náklady exekuce	22
4.2 Odměna exekutora	23
4.2.1 Odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky	25
4.2.2 Odměna za exekuci ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky..	29
4.2.3 Moderace odměny exekutora ve světle judikatury Ústavního soudu ČR.....	30
4.3 Náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů.....	33
4.4 Další náhrady poskytované soudnímu exekutorovi	36
4.5 Náklady oprávněného	37
4.5.1 Co lze rozumět termínem „účelně vynaložené náklady oprávněného“?	41
4.6 Snížené náklady exekuce	47
4.7 Moderace nákladů exekuce ve světle judikatury českých vysokých soudů	48
4.8 Náklady úspěšné exekuce vs. náklady exekuce při jejím zastavení	52
4.8.1 Náklady exekuce zastavené pro její bezvýslednost.....	55
5. Rozhodování o nákladech exekučního řízení.....	58
5.1 Obsahové náležitosti příkazu k úhradě nákladů exekuce	59
5.2 Postup při vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného.....	61
5.3 Opravné prostředky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce	63
5.4 Náklady exekuce v souvislosti s insolvenčním řízením	67
6. Spojování exekucí.....	70
7. Zásada teritoriality.....	73

8. Stručný exkurz do zahraničních právních úprav nákladů exekuce	80
8.1 Maďarsko	81
8.2 Slovenská republika	82
8.3 Spolková republika Německo	85
9. Závěr	87
Seznam použité literatury a pramenů	91
Cizojazyčné resumé	98
Klíčová slova	100

1. Úvod

Exekuce, dluhy a vymáhání jsou pojmy, které se v posledních několika letech dotýkají mnoha subjektů práva a které se v naší společnosti staly prakticky každodenní realitou. Exekuce jsou *per se* nepříjemným, avšak logickým a právem předvídaným důsledkem pro ty, kteří nedostáli svým povinnostem.

Pro pochopení účelu, významu a důležitosti exekutorského stavu pro společnost je nutné mít povědomí o tom, proč a za jakých okolností tato relativně nová svěbytná právnická profese s vlastní samosprávnou organizací¹ vznikla, a zejména, jestli jako celek funguje a plní úkoly, pro které byla zřízena.

V devadesátých letech minulého století došlo v naší zemi ke změně politicko-hospodářského uspořádání a mnozí lidé bez jakéhokoli rozumného důvodu nabyli dojmu, že mohou podnikat, půjčovat si velké obnosy finančních prostředků a nabývat majetek tzv. na dluh, aniž by si uvědomovali svoji odpovědnost vyplývající z takového jednání. S odstupem času je více než patrné, jak moc se tito lidé mýlili.

Právní princip „smlouvy mají být dodržovány“ je jeden ze základních postulátů soukromého práva, který má svůj původ v ekonomickém fungování lidské společnosti. Subjekty práva se v závazkových právních vztazích zavazují k určitým právním povinnostem, které mají být řádně a včas plněny. V opačném případě mohou být tyto nesplněné právní povinnosti věřitelem legitimně a legálně uplatněny a vynucovány prostřednictvím státní moci, a to zejména moci soudní.

Shora uvedený postulát *pacta sunt servanda* však jakoby pro mnohé přestal platit a pozbyl svého významu. Nízká finanční gramotnost obyvatelstva, narůstající kriminalita, klesající životní úroveň a konečně celosvětová hospodářská krize spolu s jinými sociálně patologickými jevy postupně vedly k nárůstu nesplněných právních povinností, které mohly vzniknout buď z právních jednání – typicky ze smluv, či z deliktů, jako důsledek právní odpovědnosti či protiprávního jednání právních subjektů. Subjektivní příčinou nesplnění shora uvedených právních povinností pak mohly být nedbalost či pouhá laxnost povinných subjektů, kdy některé objektivně nemohly a jiné pouze nechtěly své právní povinnosti dobrovolně plnit.

¹ Exekutorská komora ČR sdružuje všechny exekutory a vede seznam exekutorů, kandidátů a koncipientů (§ 109 odst. 2 EŘ).

Subjektivní právo věřitele požadovat plnění od dlužníka by bylo zcela bez významu, pokud by nebylo vynutitelné prostřednictvím státní moci. Československé a později české civilní právo poskytovalo věřiteli po dobu více než třiceti sedmi let pouze jedinou možnost vymáhání své pohledávky, a to v podobě tzv. výkonů rozhodnutí prováděných obecnými soudy dle části šesté² občanského soudního řádu. Tento základní procesní předpis nabyt účinnosti dne 1. dubna 1964 a do současnosti byl více než stokrát novelizován. Nařízené výkony rozhodnutí však měly a dodnes mají řadu nedostatků, pro které nemohly tuto úlohu dostatečně plnit. Jedním z takových nedostatků je skutečnost, že soudy v rámci výkonu rozhodnutí aktivně nevyhledávají majetek povinného, když tato povinnost jde především k tíži oprávněného. Předmětná právní úprava řízení o výkonu rozhodnutí je tak postavena na premise, že oprávněný má (by měl mít) alespoň minimální povědomost o majetku povinného, na jejímž základě pak soudu navrhne, jakým způsobem³, respektive na jakém majetku povinného má být výkon rozhodnutí proveden.⁴

Přetížené soudnictví, které není a z povahy věci ani nemůže být ekonomicky zainteresováno na úspěšnosti výkonu rozhodnutí, tak nebylo s to dostát legitimním požadavkům a potřebám oprávněných subjektů a nestalo se dostatečným právním nástrojem k vynucování nesplněných právních povinností. Věřitelé proto mnohdy měli své exekuční tituly uschovány „v šuplíku“ a/nebo zkoušeli vynucovat svá práva cestou návrhů na konkurz nebo mimosoudním vymáháním.⁵

Výše nastíněné okolnosti jsou jen některé z těch, které vedly zákonodárce k přijetí zákona, jenž zavedl právní profesí soudních exekutorů (resp. exekutorů), jako alternativy k výkonům rozhodnutí prováděným soudy.⁶ Dne 1. září 2001 nabyt účinnosti většina

² Šestá část OSŘ do současnosti nese marginální rubriku „Výkon rozhodnutí“. Zákonodárce tak zvolil alternativní označení k termínu „exekuce“, s nímž pracoval také například zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád), ve znění pozdějších předpisů.

³ Viz ustanovení § 261 odst. 1 věta druhá OSŘ.

⁴ „Pro řízení o výkon rozhodnutí, stejně jako pro sporné řízení, platí zásada projednací, a nikoliv zásada vyšetřovací. Zásada projednací vychází z toho, že iniciativa při shromažďování důkazů leží zásadně na účastnících a ukládá jim označit důkazy k prokázání jejich tvrzení.“ (TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. str. 403).

⁵ VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A. Vybrané otázky aplikace zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). *Bulletin advokacie*, 2002, č. 11-12. str. 43.

⁶ Viz obecná část důvodové zprávy k exekučnímu řádu: „Změny ve společenském a právním systému se v uplynulých letech nezáhodnocím způsobem projeví na neefektivnosti soudů. Problémem není jenom délka nalézacího řízení, ale i neefektivnost a zdlouhavost řízení vykonávacího (exekučního). Po vyhraném soudním sporu často dochází k tomu, že v důsledku zdlouhavé a nepružné exekuce není soudem přiznané právo oprávněného uspokojeno. Současný neutěšený stav při vymáhání práva v naší zemi může vést nejen ve ztrátu důvěry v soudy, ale i v základy právního státu vůbec a ve svém důsledku vede k hledání praktických možností, jak vymoci oprávněnou pohledávku jinou než zákonnou cestou.“

ustanovení exekučního řádu⁷ a od tohoto data tak došlo k zavedení tzv. dvoukolejnosti vykonávacího řízení – tedy výkonu rozhodnutí dle občanského soudního řádu a exekuce, jež je upravena převážně v exekučním řádu.⁸ Exekuční řád je *lex specialis*, vůči němuž se občanský soudní řád použije subsidiárně. V exekučním řádu jsou tak upravena specifika exekuce vedené soudními exekutory, avšak ve zbytku je nutno na danou právní oblast přiměřeně použít ustanovení občanského soudního řádu, a to zejména jeho části šesté.⁹

Exekuce se v průběhu let staly efektivním nástrojem výkonu práva, což lze nepochybně přičítat materiální zainteresovanosti soudních exekutorů na výsledcích exekuce. Naproti tomu výkonů rozhodnutí prováděných soudy bylo užíváno stále méně.¹⁰ V této souvislosti lze upozornit na skutečnost, že postavení soudních exekutorů, exekutorských úřadů a exekutorské samosprávy¹¹ prošlo v průběhu let dynamickým vývojem.

Exekuce jsou *largo sensu* řízením, ve kterém se střetávají práva věřitelů a jim odpovídající povinnosti dlužníků. Věřitelé mají nejvyšší zájem na vymožení svých pohledávek a požadují po soudním exekutorovi maximálně efektivní výkon jejich práva. Na druhé straně jsou pak dlužníci, kteří jsou pod nátlakem soudního exekutora nuceni činit to, co předtím z nějakého důvodu neplnili dobrovolně. Exekutor tedy není nikdy v lehkém postavení, protože ať je exekuce úspěšná či nikoliv, vždy je alespoň jeden účastník exekučního řízení s výsledky činnosti soudního exekutora nespokojen.

Exekuce a jejich dopady do osobní, rodinné či majetkové sféry povinných jsou širokou veřejností vnímány poměrně negativně. Hlavní roli zde především hrají (i) medializace některých pochybení soudních exekutorů či jejich zaměstnanců, kteří z nedbalosti či úmyslně nepostupovali při výkonu exekuční činnosti v souladu s příslušnými právními předpisy; (ii) celospolečensky diskutované téma nákladů exekucí. Autor této práce se domnívá, že excesy z řádného provádění exekuční činnosti jsou tzv. paušalizovány, tzn., že mezi laickou (a bohužel někdy také mezi odbornou) veřejností vzniká mylný dojem, že takto to „funguje“

⁷ Předlohou pro český exekuční řád byl slovenský zákon č. 233/1995 Z. z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

⁸ Podle článku 36 odst. 4 LZPS platí, že podmínky a podrobnosti práva na soudní a jinou právní ochranu upravují zákony.

⁹ Obecnou zákonnou oporu pro tento postup lze nalézt v § 52 odst. 1 exekučního řádu.

¹⁰ Podle statistických údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v roce 2013 zapsáno do rejstříku EXE jako nový nápad zapsáno celkem 751 440 věcí, z čehož 744 447 věcí představují žádosti o pověření soudního exekutora vedením exekuce. Naproti tomu bylo do rejstříku E v témže roce zapsáno jako nový nápad celkem 19 080 návrhů na nařízení soudního výkonu rozhodnutí (k tomu srov. důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, který tvoří sněmovní tisk č. 337/0 ze dne 7. října 2014).

¹¹ Exekutorská komora ČR má od 1. ledna 2013 sídlo v Praze (§ 109 odst. 1 EŘ), přičemž od svého vzniku do konce roku 2012 sídlila v Brně.

běžně a že všichni exekutoři postupují za daných okolností stejně. Věčným a (pro média, populisty a některé politické představitele) vděčným tématem jsou rovněž výše zmíněné náklady exekuce. Snad žádná jiná právnická profese není v současné době pod drobnohledem veřejnosti tak, jak je tomu v případě soudních exekutorů a jejich odměn za provádění exekucí.

Převážná část naší společnosti se totiž domnívá, že náklady exekuce jsou v českém právním prostředí nepřiměřeně vysoké. Mnozí tvrdí, že odměny exekutorů neodrážejí povahu ani náročnost exekuční činnosti. Exekuce jsou v očích české společnosti jedním slovem „drahé“. V této souvislosti je nutné si položit otázku, zda je takové tvrzení pravdivé či nikoliv; v případě kladné odpovědi je nezbytné se dále zamyslet nad tím, zda je to tak správně, čili nic. Mají být exekuce odstrašujícím nástrojem, kterého se mají subjekty práva pokud možno vyvarovat, anebo mají být exekuce dostupným komfortem dlužníků, kteří se nebudou muset výkonu práva obávat? Je současná situace ohledně nákladů exekucí v českém právním prostředí opravdu neudržitelná, anebo se jedná o zavádějící prohlášení vyvěrající z neznalosti problematiky exekucí v celé své šíři i hloubce?

Na tyto a mnohé jiné otázky se autor této práce pokusí odpovědět z pohledu *de lege lata* a rovněž vysloví úvahy *de lege ferenda*. Předpokládaným smyslem této práce je pomocí analyticko-kritického přístupu k právní úpravě a bohaté judikatuře vysokých soudů vztahující se k „exekutorským“ exekucím a při použití monografické a časopisecké odborné literatury podat čtenáři ucelený a objektivní náhled na problematiku nákladů exekucí, nikoli obhajovat exekutorský stav, předkládat argumenty ve prospěch či v neprospěch exekutorů, ani jinak vyjadřovat subjektivní sympatie či antipatie k této právnické profesi. K hlubšímu poznání a osvětlení této právní oblasti poslouží také komparace české právní úpravy s právními řády vybraných evropských států. Autor se pomocí srovnávací metody pokusí poukázat na nedostatky či přednosti české právní úpravy nákladů exekucí a následně definovat možné návrhy *de lege ferenda*.

K řádnému naplnění výše předestřených cílů se autor nejprve pokusí stručným, ale výstižným způsobem interpretovat stěžejní pojmy související s náklady exekuce. Vysvětleny budou především obě formy civilněprávního vykonávacího řízení, tedy exekuce a soudní výkon rozhodnutí.

Následně se autor zaměří na úplatnost exekucí a principy nezávislosti soudních exekutorů při výkonu exekuční činnosti. Bezprostředně poté bude přistoupeno k rozboru jednotlivých složek nákladů exekuce, a to včetně nákladů oprávněného. Stěžejním

rozhodnutím ve vztahu k nákladům exekuce je tzv. příkaz k úhradě nákladů exekuce, a proto bude tento právní institut analyzován nejen co do svých obsahových náležitostí, ale také ve vztahu k postupům při určování a vymáhání nákladů exekuce. V neposlední řadě bude pojednáno o opravných prostředcích souvisejících s rozhodováním exekutora o nákladech exekuce.

V následujících dvou kapitolách bude pojednáno o otázce spojování (resp. slučování) exekucí a související problematice tzv. místní působnosti soudních exekutorů, tj. exekuční teritoriality. Předposledním dílčím tématem této práce bude stručný exkurz do právních úprav exekucí ve vybraných státech Evropy. Závěrem se autor pokusí vymezit a následně zodpovědět základní otázky související s problematikou nákladů exekucí, a to nejen podle platné právní úpravy, ale také pomocí návrhů *de lege ferenda*.

V předkládané práci jsou kromě informací z odborné literatury rovněž prezentovány vlastní poznatky a praktické zkušenosti, které autor v letech 2009 až 2012 nabyl během pracovního poměru u Exekutorského úřadu Plzeň-město.

Předkládaná práce je zpracována k právnímu stavu ke dni 1. listopadu 2014.

2. Úvod do civilněprávního výkonu práva

2.1 Výkon rozhodnutí a exekuce – stručná komparace

Jak již bylo uvedeno v úvodní kapitole této práce, právní řád České republiky zná od roku 2001 dvě formy civilněprávního výkonu práva, a to výkon rozhodnutí prováděný soudy a exekuce prováděné soudními exekutory.

Společným atributem exekucí a soudního výkonu rozhodnutí je skutečnost, že se jedná o druh civilního procesu - konkrétně řízení vykonávací, ve kterém se provádí výkon práva, které nebylo splněno dobrovolně. Obě diskutované formy výkonu práva jsou ovládané dispoziční zásadou, tj. zahajují se (pouze) na návrh oprávněného.¹² Jestliže tedy subjektivní právo přiznané rozhodnutím soudu, *in eventuum* jiného příslušného orgánu, není dobrovolně splněno, věřitel může (ale nemusí) iniciovat zahájení vykonávacího řízení, jakožto nucené realizace plnění prováděné oprávněnými orgány.¹³

Soudní výkon rozhodnutí je druhem výkonu práva, který je zajišťován a prováděn přímo soudy. Náklady soudního výkonu rozhodnutí jsou upraveny především v § 270 až 271 občanského soudního řádu, a to již od počátku jeho účinnosti (tj. od 1. dubna 1964). Výše uvedená ustanovení občanského soudního řádu mají široké praktické využití, neboť se rovněž subsidiárně aplikují na rozhodování o nákladech „exekutorské“ exekuce.

Soudní výkony rozhodnutí¹⁴ jsou již od účinnosti občanského soudního řádu (tj. od roku 1964) prováděny ze strany soudů, resp. zaměstnaneckého aparátu soudů. Věcně příslušným soudem pro nařízení a provedení výkonu rozhodnutí je obecný soud povinného, není-li pro konkrétní případ zákonem stanoveno jinak (§ 252 odst. 1 OSŘ). Pro nařízení a provedení výkonu rozhodnutí je vždy věcně příslušný okresní soud, tedy i obvodní soudy v Praze a Městský soud v Brně. Místní příslušnost je primárně určena pravidlem tzv. obecného soudu povinného, tj. především místem trvalého pobytu povinné fyzické osoby, sídlem povinné právnické osoby nebo místem pobytu cizince na území České republiky.

S postupem času však bylo čím dál více evidentní, že tento způsob výkonu práva nebyl a není dostatečným nástrojem pro vymáhání dluhů. Podle dostupných informací činila

¹² Výjimku z dispoziční zásady představují výkony rozhodnutí ve věcech péče soudu o nezletilé, které soudy mohou nařizovat a provádět i bez návrhu (§ 497 a násl. ZŘS).

¹³ HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník* [online]. 2009 [cit. 28. září 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxgk6dfnn2wgzi>>.

¹⁴ Agenda soudního výkonu rozhodnutí je vedena v rejstříku E (k tomu srov. § 163 odst. 1 Instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. prosince 2001, č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů).

úspěšnost výkonů rozhodnutí prováděných obecnými soudy necelá tři procenta (3%)¹⁵, což jistě nelze v moderním demokratickém právním státě považovat za adekvátní zajištění výkonu práva na soudní a jinou právní ochranu ve smyslu článku 36 LZPS.

Mezi největší slabiny tohoto systému patří skutečnost, že soudy, resp. zaměstnanci soudů, nejsou (a jakožto státní zaměstnanci vykonávající veřejnou moc ani nemohou být) ekonomicky zainteresováni na výsledku výkonu rozhodnutí. Zaměstnanci soudů tak nemají sebemenší motivaci k tomu, aby byl soudní výkon rozhodnutí efektivní a úspěšný.

Další podstatnou nevýhodou soudního výkonu rozhodnutí je pasivita soudů při dohledávání postižitelného majetku povinného. Jak již totiž bylo uvedeno v úvodu této práce, procesní aktivita ohledně vymezení majetku, který má být výkonem rozhodnutí postizen, leží na oprávněném. Oprávněný je tedy povinován břemenem tvrzení, kdy v návrhu na nařízení konkrétního způsobu provedení výkonu rozhodnutí musí také označit majetek, na němž má být výkon rozhodnutí proveden. Výše diskutovaná premisa pro vedení výkonu rozhodnutí je v dnešní soudobé společnosti těžko obhajitelná. V době časté migrace obyvatelstva není mnohdy dobře možné dohledat majetek povinného, a to ani za použití součinnostních dotazů prostřednictvím nejmodernějších technologií. Vzhledem k tomu nelze podle názoru autora této práce mít za to, že oprávněný bude (by mohl) disponovat úplnými a aktuálními znalostmi ohledně postižitelného majetku povinného.

Do výčtu nedostatků soudních výkonů rozhodnutí patří také pravidlo, že věřitel byl vždy omezen návrhem jednoho způsobu provedení výkonu rozhodnutí (srážky ze mzdy, přikázání pohledávky, prodej movitých věcí nebo nemovitostí apod.). Soud totiž na rozdíl od soudního exekutora, nemůže provádět několik způsobů výkonu rozhodnutí současně.¹⁶

Ve prospěch exekucí prováděných soudními exekutory také hovoří skutečnost, že zatímco podání exekučního návrhu¹⁷ je osvobozeno od hrazení soudního poplatku¹⁸, návrh na nařízení výkonu rozhodnutí podléhá poplatkové povinnosti podle Položky 21 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵ BÁČOVÁ, P. *V Česku jsou exekuce levnější* [online]. 3. února 2014 [cit. 15. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1485-v-cesku-jsou-exekuce-levnejsi-03-02-2014?w=>>>.

¹⁶ BÁČOVÁ, P. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí* [online]. 2014 [cit. 15. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.

¹⁷ Novelou provedenou zákonem č. 396/2012 Sb. došlo s účinností od 1. ledna 2013 k legislativně technické změně, kdy návrh na nařízení exekuce je nově označován termínem exekuční návrh.

¹⁸ Nařízení exekuce soudem bylo osvobozeno od poplatkové povinnosti [§ 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů]. Vzhledem k tomu, že soudy od 1. ledna 2013 nenařizují exekuce formou rozhodnutí, bylo toto ustanovení zrušeno.

Nejen výše uvedené atributy soudního výkonu rozhodnutí byly důvodem, proč právo nebylo na počátku 21. století dobře vymahatelné a proč věřitelé volali po zavedení nových pravidel vymáhání dluhů. Dlužníci se mohli doslova vysmívat věřitelům, kteří po mnohdy zdlouhavém nalézacím řízení dosáhli vydání exekučního titulu, jehož vynutitelnost však vážla na nedokonalostech soudních výkonů rozhodnutí.

Podle oficiálních informací se díky činnosti exekutorských úřadů zvýšila průměrná vymahatelnost pohledávek na čtyřicet procent. Situace se tedy otočila. Věřitelé začali masivním způsobem uplatňovat a vymáhat svá práva prostřednictvím soudních exekutorů, kteří nadáni silnými pravomocemi a ekonomicky závislí na výsledku té které exekuce, vyvíjeli *ipso facto* enormní tlak na dlužníky. Najednou to byli právě dlužníci, kteří se čím dál více začali ozývat a dovolávat se „zmírnění“ pravomocí soudních exekutorů.

2.2 Exekuce

Exekuce, resp. exekuční řízení je z pohledu právní vědy řízením *sui generis*, na které se subsidiárně a přiměřeně aplikují ustanovení občanského soudního řádu.¹⁹ Exekuci tak lze definovat jako formalizovaný proces či postup subjektů exekučního řízení, pro jejíž nařízení musí být splněny určité procesní podmínky.²⁰ Účelem exekuce je tedy uspokojit oprávněného, jestliže povinný nesplnil svou povinnost uloženou mu vykonávaným rozhodnutím nebo jiným titulem.²¹

Exekuce jako taková je tak právním řádem předvídaným nástrojem sloužícím ve svém důsledku k vynucení, resp. vymožení subjektivních práv, která byla přiznána k tomu určeným orgánem. Exekuce je tedy logickým vyústěním protiprávního jednání povinného, který nedostal své zákonné či smluvní povinnosti. Legální definici exekučního řízení ovšem exekuční řád postrádá. V tomto ohledu tak mohou být nápomocna příslušná ustanovení občanského soudního řádu, *in concreto* pak ustanovení § 3²² definující občanské soudní řízení. Exekuční řízení je tak za použití logického argumentu *per analogiam legis* možno

¹⁹ K tomu srov. § 52 odst. 1 EŘ.

²⁰ Exekuce (resp. výkon rozhodnutí) není svépomoc. (GROSSOVÁ, M. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi: podle stavu k 1.1.2002*. 4. vydání. Praha: Linde, 2002. str. 16).

²¹ K tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 531/2008 ze dne 3. září 2009 a/nebo sp. zn. 20 Cdo 4376/2010 ze dne 6. ledna 2011.

²² Citované ustanovení § 3 OSŘ doznalo s účinností od 1. ledna 2014 novelizace. Jak k tomu Karel Svoboda uvádí: „Znění § 3 účinné od 1. 1. 2014 zdůrazňuje, že normy civilního práva procesního je třeba vykládat nikoliv pozitivisticky, ale v souladu se smyslem jednotlivých procesních institutů a principy procesního práva. Procesní předpisy nadále nemají chránit „zákonost“, ale mají být prostředkem k dosažení spravedlnosti.“ (k tomu srov. SVOBODA, K. in SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 4).

považovat za jednu ze záruk spravedlnosti a práva²³, jehož smyslem a účelem je *largo sensu* upevňování a rozvíjení zásad soukromého práva.

²³ Každý věřitel disponující nesplněnou pohledávkou se tedy na základě vykonatelného exekučního titulu může domáhat výkonu svého práva u nezávislého a nestranného orgánu.

3. Úplatnost exekuce a nezávislost soudních exekutorů

Již od počátku účinnosti exekučního řádu platí, že exekutor vykonává exekuční a jinou činnost za úplatu (§ 3 odst. 1 EŘ). Jedná se o standardně formulované obecné ustanovení, které bez dalšího zakotvuje úplatný režim činnosti soudních exekutorů. Obdobné obecné pravidlo lze také nalézt v jiných předpisech právního řádu České republiky.²⁴

Podle důvodové zprávy k exekučnímu řádu a rovněž podle judikatury Ústavního soudu ČR²⁵ představuje ustanovení § 3 exekučního řádu mimo jiné základ nezávislosti soudního exekutora. Citované ustanovení je kogentní povahy a nelze se od něj vlastním právním jednáním odchýlit. Vzhledem k tomu představuje ustanovení § 3 exekučního řádu zákonný základ nároků soudních exekutorů na úplatu za exekuční činnost. Bez dalšího tedy pro každé exekuční řízení platí premisa, že „náklady exekutora musí být nahrazeny, tedy musí být exekutorovi zajištěna „úplata“.“²⁶

V této souvislosti je třeba uvést, že kogentní povaha ustanovení § 3 odst. 1 EŘ zapovídá soudním exekutorům možnost vzdát se částečně či zcela práva na úplatu.²⁷ Takové jednání soudního exekutora by mohlo naplňovat znaky závažného porušení pravidel soutěže mezi exekutory ve smyslu článku 15 Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže soudních exekutorů²⁸ (dále jen „Etický kodex“). Vzhledem k tomu platí, že účtování odměny za exekuční či jinou činnost není pouze oprávněním soudního exekutora, nýbrž jeho povinností.

Na první pohled se může zdát, že citované pravidlo je zcela nadbytečné, neboť imanentní součástí každé exekuce je zájem soudního exekutora na vymožení své odměny. Na druhou stranu je však třeba říci, že soudní exekutoři působí v silném konkurenčním prostředí.

V praxi bývá obvyklé, že oprávnění, kteří disponují velkým množstvím pohledávek (typicky velké obchodní korporace, banky, zdravotní pojišťovny apod.), uzavírají se soudními exekutory písemnou smlouvu²⁹, ve které si sjednají vzájemná práva a povinnosti při

²⁴ K tomu srov. například ustanovení § 5 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, podle kterého platí, že „Činnost notáře vykonává notář za úplatu a při jejím výkonu je nezávislý, nestanoví-li v činnosti notáře podle § 4 zvláštní zákon jinak.“ K tomu také srov. ustanovení § 85 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵ Viz například nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 290/05 ze dne 23. února 2006.

²⁶ Viz například nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 372/04 ze dne 8. srpna 2005.

²⁷ Někteří autoři dokonce považují bezúplatné provádění exekuce jako darování ve prospěch oprávněného (k tomu srov. MIKŠOVSKÝ, P. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti s komentářem a prováděcími předpisy*. Praha: IFEC s.r.o., 2001. str. 15.

²⁸ Předmětný stavovský předpis byl přijat usnesením Sněmu Exekutorské komory České republiky ze dne 28. února 2006.

²⁹ Jedná se o nejrůznější *inominátní* smlouvy – například „smlouva o provádění exekucí“, „rámcová smlouva o exekuční činnosti“ apod.

provádění exekucí. Vzhledem k tomu musí být soudní exekutor nad rámec svých profesních kvalit rovněž dobrým obchodníkem, který dokáže tzv. „sehnat klienta“. Soudní exekutoři jsou pak mnohdy nuceni činit obchodní ústupky a zavázat se, že za provedenou exekuční a další činnost nebudou na oprávněném požadovat žádné náklady. Takové ujednání je pak podle článku 15 odst. 2 Etického kodexu porušením pravidel soutěže a platí, že *„Pokud exekutor takovéto smlouvy má, je povinen je vypovědět či změnit do tří měsíců od účinnosti předpisu.“*

V této souvislosti je však třeba podotknout, že výše uvedené smlouvy uzavírané mezi soudními exekutory a oprávněnými jsou zpravidla neveřejné a podle názoru autora této práce obsahují tzv. NDA³⁰ klauzuli, tj. ujednání o ochraně a nezveřejňování utajovaných informací. Vzhledem k tomu se autor této práce domnívá, že řádné dodržování ustanovení článku 15 odst. 2 Etického kodexu nebude v praxi dobře vymahatelné. V této souvislosti je možné zmínit právní názor Nejvyššího správního soudu³¹, podle kterého *„Pravidla soutěže nejsou o určení ceny služeb, ale i o určitém dodržování všeobecně akceptovaných pravidel zdravého soutěžního prostředí. Citované ustanovení (článku 15 Etického kodexu) ... pouze posuzuje jednání exekutorů, kterým by na trhu zakázek mohli získat výhodnější konkurenční postavení podbizením se poskytováním bezplatných služeb běžně podléhajících úplatě či naopak úkonů exekutory běžně nevykonávaných.“* Porušení pravidel podle článku 15 Etického kodexu je tak třeba posuzovat v jeho širších souvislostech a nikoli pouze ve vztahu k stanovení či sjednání výše smluvní odměny exekutora.

Nezávislost soudního exekutora je dále mimo jiné zajištěna tím, že jsou mu zapovězena určitá práva, která by mu jinak jako občanovi příslušela. Podle ustanovení § 3 odst. 2 věta první exekučního řádu totiž platí, že činnost exekutora je neslučitelná s jinou výdělečnou činností s výjimkou správy vlastního majetku. Exekuční řád však nepodává odpověď na otázku, jaké činnosti soudního exekutora lze zahrnout pod pojem „správa vlastního majetku“.

Termínem „správa vlastního majetku“ lze rozumět celou řadu případů. Exekutor může například uzavřít nájemní smlouvu a přenechat věc, byt či nebytový prostor formou nájmu do užívání třetí osobě. Podle některých autorů³² mohou exekutoři (*per analogiam* také soudci³³) držet akcie či vlastnit podíl v obchodní společnosti či družstvu s odůvodněním, že účast

³⁰ Tzv. non-disclosure agreement.

³¹ Z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, jako soudu kárného, publikovaného pod č. j. 14 Kse 9/2012-143 ze dne 16. dubna 2013.

³² KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 13.

³³ K tomu srov. ustanovení § 52 odst. 2 exekučního řádu.

v obchodní společnosti či družstvu nelze automaticky považovat za „výkon jiné výdělečné činnosti“, nýbrž za udržování a správu majetku exekutora.

Ve prospěch výše uvedeného názoru lze argumentovat mimo jiné tím, že by exekutor v opačném případě nemohl být ani členem bytového družstva. Může-li být exekutor členem bytového či jiného družstva, může být analogicky též společníkem kapitálové obchodní společnosti (společnost s ručením omezeným nebo akciová společnost), neboť zde se nepředpokládá osobní účast společníků na činnosti společnosti. Jiná situace by nastala, jestliže by ze zakladatelského dokumentu (společenské smlouvy či stanov) vyplývala povinnost společníků osobně se podílet na činnosti společnosti. V tomto případě by společníku vznikalo právo na odměnu za výkon této činnosti, přičemž takové ujednání by již bylo v rozporu s ustanovením § 3 exekučního řádu.

Výše uvedený argument však podle autora této práce nemůže obstát, neboť ekonomickou podstatou (kauzou) a předpokládaným smyslem účasti v obchodní korporaci je primárně získání majetkového prospěchu. Naproti tomu hlavním smyslem a účelem existence bytového družstva je zajištění bytových potřeb jeho členů. Vzhledem k tomu nelze podle autora této práce argumentovat ve prospěch exekutorů – společníků kapitálových obchodních společností – právě možností účasti v bytovém družstvu.

Může být soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti nezávislý a nestranný, pokud by prováděl exekuci ve prospěch oprávněného - kapitálové obchodní společnosti, ve které exekutor drží akcie a/nebo vlastní podíl, a která navíc může být v exekučním řízení zastoupena advokátní kanceláří (vykonávající advokacii ve formě společnosti s ručením omezeným), v níž může být exekutor společníkem? Autor této práce si je dobře vědom, že výše popsaná situace je argumentem *ad absurdum*, která s největší pravděpodobností v praxi nenastane. Na druhou stranu ji nelze zcela vyloučit, a proto se autor této práce přiklání k restriktivnímu výkladu výjimky z jinak obecného zákazu jiné výdělečné činnosti exekutora.

Faktem však zůstává, že někteří exekutoři v současnosti disponují podíly v kapitálových obchodních společnostech. Autorovi však není v této souvislosti známo, zda by tato skutečnost byla předmětem kárného řízení s příslušným soudním exekutorem. Vzhledem k tomu nelze v současnosti předjímat, jaký právní postoj by kárný soud zaujal k účasti exekutora v obchodní korporaci.

Druhá věta citovaného ustanovení § 3 odst. 2 exekučního řádu pak podává taxativní výčet činností, které je exekutor oprávněn vykonávat vedle exekuční činnosti za úplaty. Jedná

se o činnosti vědecké, publikační, pedagogické, tlumočnické, znalecké, umělecké a činnosti v poradních orgánech vlády, ministerstev, jiných ústředních orgánů státní správy a v orgánech samosprávy.³⁴ Vzhledem k tomu nesmí soudní exekutor současně vykonávat advokátní či notářskou praxi, vykonávat činnost insolvenčního správce či správce podniku, nemůže rovněž vykonávat práci v pracovním či služebním poměru a podnikat na základě živnostenského či obdobného oprávnění.³⁵

Jak již bylo shora uvedeno, výčet činností, které je exekutor oprávněn vykonávat vedle exekuční činnosti za úplaty, je uzavřený. Vzhledem k tomu se autor této práce domnívá, že citované ustanovení nelze ani vykládat širěji, než je nezbytně nutné. Jedná se totiž o výjimku z pravidla, která *per se* představuje vybočení (exces) z jinak ustálené množiny zakázaného chování, a proto musí být jako taková vykládána restriktivně. Při interpretaci tohoto ustanovení je rovněž třeba mít na paměti obecný korektiv ustanovení § 2 odst. 2 *in fine* EŘ, podle kterého je exekutor povinen v občanském životě zdržet se všeho, co by mohlo narušit důstojnost exekutorského povolání nebo ohrozit důvěru v nezávislý, nestranný a spravedlivý výkon exekuční činnosti.

Článek 4 Etického kodexu pak jde nad rámec § 3 EŘ ještě dále, když soudnímu exekutorovi zapovídá jakoukoli účast na podnikání, jehož předmět nezahrnuje exekuční a další zákonem povolenou činnost soudního exekutora, zejména účast exekutora ve statutárních a kontrolních orgánech obchodních společností.³⁶ Jak totiž zdůrazňuje Martina Kasíková, smyslem a účelem citovaného ustanovení je zajistit, aby „*veřejnost vnímala exekutora jako nestrannou osobu, která vykonává svou činnost nezávisle na dalších subjektech. Zároveň však toto ustanovení patří k těm, která mají skutečně zabránit potenciálnímu střetu zájmů a omezit tak vznik situací, kdy exekutor nebude jednat nezávisle a nestranně.*“³⁷

S ohledem na vše shora uvedené lze uzavřít, že hlavním zdrojem příjmů má pro soudní exekutory být právě výkon exekuční činnosti. Soudní exekutoři jsou nedílnou součástí soudní moci, a proto na sebe převzali nejen pravomoci, ale také povinnosti z tohoto vyplývající. Výkon exekuční činnosti nesmí být bez dalšího chápán pouze jako státem posvěcený zdroj

³⁴ Ustanovením § 3 odst. 2 však není exekutor omezen v bezúplatné činnosti pro nadace, občanská sdružení či jiné neziskové organizace. Porušení zákazu stanoveného § 3 odst. 2 zakládá tzv. kárné provinění podle § 116 odst. 2 EŘ, za které může být exekutor postížen kárným opatřením v kárném řízení.

³⁵ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2013. str. 12.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

výdělku pro necelých sto šedesát podnikatelů. Exekutoři totiž přijetím funkce dobrovolně vstupují do vrchnostenských právních vztahů s účastníky exekučního řízení. Vzhledem k tomu jsou na tyto osoby kladeny zvýšené nároky, zejména na jejich morální kvality a profesní kredit. Soudní exekutoři by se tedy (obdobně jako soudci) měli vyvarovat jakékoli činnosti, která by mohla vnést pochybnosti ohledně jejich nezávislosti či nestrannosti. Zákonem předvídaná jiná výdělečná činnost by tedy především měla umožnit exekutorovi vykonávat vznešená povolání, při kterých by byl využit znalostní potenciál těchto osob zejména pro vědecko-pedagogické účely. Autor této práce se tedy přiklání k restriktivnímu výkladu možností jiné výdělečné činnosti exekutora či tzv. správy vlastního majetku.

4. Jednotlivé náklady vznikající v exekučním řízení

Na úvod této kapitoly považuje autor této práce za vhodné odkázat na základní pravidlo ve vztahu k úplatnosti činnosti soudních exekutorů, *in concreto* na ustanovení § 3 odst. 1 exekučního řádu, podle kterého platí, že „*Exekutor vykonává exekuční a další činnost za odměnu.*“ Výše citované ustanovení exekučního řádu tak zavádí úplatnost služby soudního exekutora.

Náklady spojené s exekučním řízením lze *largo sensu* rozčlenit na dvě velké kategorie, a to náklady exekuce a náklady oprávněného. V rámci exekucí prováděných soudními exekutory se tedy rozhodování o nákladech štěpí na rozhodování o nákladech účastníků řízení a rozhodování o nákladech exekutora.³⁸ Vedle nákladů exekuce, které se tedy váží k osobě exekutora či správce závodu, stojí náklady oprávněného (resp. náklady účastníků řízení). Obě tyto složky nákladů je přitom povinen uhradit povinný. Systematika nákladů je pak následující:

Náklady exekuce:

- odměna exekutora;
- náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů;
- náhrada za ztrátu času při exekuci;
- náhrada za doručení písemností;
- odměna a náhrada nákladů správce závodu; a
- příslušná daň z přidané hodnoty, pokud je exekutor nebo správce závodu plátcem daně z přidané hodnoty.

Náklady oprávněného:

- náklady účelně vynaložené k vymáhání nároku.

Z výše uvedeného je patrné, že jednotlivé složky nákladů exekuce jsou v exekučním řádu přesně specifikovány a taxativně vyjmenovány. Naproti tomu u nákladů oprávněného se zákonodárce spokojil s poměrně vágní formulací, že se musí jednat o náklady účelně vynaložené k vymáhání nároku.

³⁸ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 492.

Podle článku 4 odst. 1 LZPS platí, že povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod. Tak je tomu také v případě nákladů exekuce, kdy právní základ nákladů exekuce je zakotven v exekučním řádu jakožto právním předpisu zákonné právní síly. Základním prováděcím předpisem exekučního řádu ve vztahu k nákladům exekuce je exekuční tarif. Výše uvedené je výslovně deklarováno již v § 1 exekučního tarifu.³⁹

4.1 Záloha na náklady exekuce

V souvislosti s náklady exekuce je třeba podotknout, že soudní exekutor má právo požadovat od oprávněného přiměřenou zálohu na náklady exekuce, nejde-li o exekuci k vymožení výživného nezletilého dítěte (§ 90 odst. 3 EŘ). Podstatou institutu zálohy na náklady exekuce je zajištění prostředků pro následné vedení exekuce, resp. úkony exekutora, vedoucí k jejímu úspěšnému ukončení. Soudní exekutor tedy může požadovat po oprávněném složení zálohy na náklady exekuce, přičemž tak činí neformální výzvou a nikoli usnesením.⁴⁰ Nesložení zálohy ze strany oprávněného totiž není spojeno s vymáháním zálohy na oprávněném, nýbrž s právem exekutora zastavit příslušnou exekuci (§ 55 odst. 6 věta první EŘ).⁴¹

Spotřebovaná část zálohy se oprávněnému nevrací a stává se nákladem oprávněného, který se na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce vymáhá na povinném. Jestliže je tedy záloha od oprávněného byt' jen částečně spotřebována, musí být tato skutečnost uvedena v příslušném příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Třebaže podle oficiální tiskové zprávy EKČR⁴² kryje záloha náklady exekuce a nikoli odměnu soudního exekutora, je třeba poukázat na skutečnost, že právní základ zálohy je obsažen v § 90 odst. 3 EŘ. Předmětné ustanovení nicméně uvozuje hlavu VII. exekučního řádu, jehož marginální rubrika zní „Odměna exekutora“. Záloha na náklady exekuce však i přes své nesystematické zařazení v exekučním řádu není příjmem exekutora (na rozdíl od

³⁹ „Soudní exekutor vykonává exekuční činnost a další činnosti za odměnu, jejíž výše a způsob jejího určení se řídí touto vyhláškou.“

⁴⁰ ROZTOČIL, A. Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost? *Právní rozhledy*, 2005, č. 8. str. 294.

⁴¹ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 529.

⁴² BÁČOVÁ, P. *Věřitelé by měli platit zálohy na provedení exekuce – snížil se počet exekucí* [online]. 11. června 2014 [cit. 4. října 2014]. Dostupný na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1642-veritele-by-meli-platit-zalohy-na-provedeni-exekuce-snizi-se-pocet-exekuci-11-06-2014?w=>>>.

zálohy na náklady soudního výkonu rozhodnutí, která je příjmem soudu), ale pouze vratnou zárukou pro případ zastavení exekuce.⁴³

Ve vztahu k záloze na náklady exekuce je dále třeba uvést, že uložením povinnosti ke složení zálohy nesmí exekutor namísto jejího legitimního účelu sledovat jen to, aby se vyhnul (z osobního hlediska nepříznivému) následku pro rozhodování o nákladech exekuce (§ 89 EŘ) pro případ, že by exekuce musela být zastavena podle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ pro nemajetnost povinného. Podle názoru Ústavního soudu ČR tedy povinnost složit zálohu na náklady exekuce musí být uložena v souladu s imperativy článku 36 odst. 1 LZPS, tj. exekutor nesmí zneužívat svého práva uložit povinnost složit zálohu na náklady exekuce (nepostupovat šikanózně), resp. nepostupovat způsobem kvalifikovatelným jako *in fraudem legis*.⁴⁴

Výši požadované zálohy na náklady exekuce a lhůtu k její úhradě určuje exekutor (§ 12 odst. 1 ET), přičemž její horní limity jsou zákonodárcem stanoveny poměrnou částí předpokládané odměny a paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů následovně: maximálně (i) 50 % v případě exekucí vedených pro peněžitá plnění (přičemž za základ odměny se považuje výše vymáhané pohledávky bez příslušenství); a (ii) 50 % odměny stanovené pro exekuce ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky. Výše uvedená pravidla a stanovené limity pro výpočet zálohy na náklady exekuce jsou pro exekutory závazné a nepřekročitelné.⁴⁵

4.1.1 Obligatorní zálohy na náklady exekuce

V této souvislosti lze uvést, že exekutoři v současné době prosazují tzv. obligatorní zálohy na provedení exekuce. Soudní exekutoři argumentují ve prospěch tohoto přístupu tím, že pokud by se věřitelé podíleli na nákladech exekuce, údajně by nebyly nařizovány zbytečné exekuce a zároveň by klesl počet exekucí.⁴⁶ Zastánci obligatorních záloh rovněž poukazují na to, že ačkoli jsou exekutoři úředními osobami, na které stát přenesl svou pravomoc vykonávat právo, nemají jako jediná právnická profese (na rozdíl od insolvenčních správců, likvidátorů, notářů jakožto soudních komisařů či advokátů jakožto *ex officio* obhájců) zaručenou minimální odměnu. Neúspěšná exekuční řízení, která jsou vedena na základě věřitelského

⁴³ ROZTOČIL, A. Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost? *Právní rozhledy*, 2005, č. 8. str. 294.

⁴⁴ K tomu srov. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2645/11 ze dne 12. září 2013.

⁴⁵ K tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2957/2006 ze dne 29. ledna 2008.

⁴⁶ BÁČOVÁ, P. *Věřitelé by měli platit zálohy na provedení exekuce – sníží se počet exekucí* [online]. 11. června 2014 [cit. 4. října 2014]. Dostupný na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1642-veritele-by-meli-platit-zalohy-na-provedeni-exekuce-snizi-se-pocet-exekuci-11-06-2014?w=>>>.

návrhu a ve prospěch státní garance vymáhání spravedlnosti, tak dotují exekutoři ze svého. Závěrem se v této souvislosti podává, že tzv. obligatorní zálohy lze přirovnat například k povinnosti hradit soudní poplatek⁴⁷, který stíhá podání návrhu na nařízení soudního výkonu rozhodnutí.

Autor této práce si dovolí s výše nastíněnými závěry polemizovat. Je pravdou, že exekutoři nemají v důsledku konstantní judikatury Ústavního soudu ČR (navzdory výslovnému znění § 3 EŘ a § 6 odst. 3 ET) zaručenou minimální odměnu. Je také pravdou, že někteří oprávnění podávají exekuční návrhy ledabyle, protože by jinak při určité míře opatrnosti a obezřetnosti mohli důvodně předpokládat (například výpisem z centrální evidence exekucí, insolvenčního rejstříku apod.), že případná exekuce nemůže být úspěšná. Někteří oprávnění tímto postupem tak mohou „zadarmo“ využívat služeb soudního exekutora čistě účelově, například proto, aby dosáhli přerušeni běhu promlčecí lhůty (k tomu srov. § 648 ObčZ).

Na druhou stranu se autorovi nejeví jako správné, aby exekutoři měli od počátku každé exekuce tzv. „své jisté“. Proč by měli být všichni oprávnění paušálně „trestáni“ povinností zaplatit obligatorní zálohu na náklady exekuce jen proto, že někteří z nich služeb exekutora nadužívají či dokonce zneužívají? Mělo by oprávněného zajímat ekonomické postavení soudního exekutora v případě, že exekuce nebude úspěšná, natolik, že své právo nebude radši vůbec vymáhat? Autor této práce se domnívá, že nikoli. Povinné zálohy na náklady exekuce totiž mohou ve svém důsledku znamenat, že soudní exekutoři nebudou tolik motivováni k důslednému dohledávání majetku povinného a efektivnímu provádění exekuce. Rovněž nelze přehlédnout ani možné negativní dopady na drobné věřitele, kteří by se v důsledku dalších výloh spojených s uplatněním svého práva *ex ante* zdráhali iniciovat zahájení exekučního řízení. Navíc, třebaže jsou exekuce zahajovány podáním exekučního návrhu ze strany oprávněného, nelze opomenout základní fakt, že (právě a jedině) povinný je ve skutečnosti tím, kdo svým protiprávním jednáním zapříčinil zahájení exekuce. Povinný totiž mohl plnit své povinnosti již před zahájením nalézacího řízení, v průběhu nalézacího řízení, ale i před zahájením vykonávacího řízení.

4.2 Odměna exekutora

První (a podle názoru autora rovněž nejdůležitější) dílčí složkou nákladů exekuce je odměna soudního exekutora. Jak v této souvislosti uvádí Martina Kasíková, „*odměna*

⁴⁷ Tamtéž.

exekutora za výkon exekuční činnosti je úplatou za činnost vykonávanou osobně exekutorem nebo jeho zaměstnanci (srov. § 1 odst. 3 ET), pokud zákon výslovně nestanoví, že za takovou činnost exekutorovi náleží zvláštní náhrada.“

Exekuční řád⁴⁸ v této souvislosti podává taxativní výčet těchto zvláštních náhrad následovně:

- (i) náhrada hotových výdajů;
- (ii) náhrada za doručení písemnosti; a/nebo
- (iii) náhrada za ztrátu času.

Ze shora uvedeného lze uzavřít, že termínem odměna exekutora lze rozumět výlučný a komplexní majetkový prospěch exekutora za exekuční činnost vykonanou osobně exekutorem a/nebo jeho zaměstnanci. Odměna tak vyjma nároků uvedených pod body (i) až (iii)⁴⁹ výše pokrývá *ipso iure* veškeré činnosti exekutora a jeho zaměstnanců v rámci provádění exekuce. Výše uvedený závěr má svou oporu také v ustanovení § 1 odst. 3 ET, podle kterého platí, že „*V odměně exekutora je zahrnuta i náhrada za běžné administrativní a jiné práce v souvislosti s exekuční činností a další činností exekutora.*“

Odměnu soudního exekutora je třeba uvažovat ve dvou rovinách, a to v rovině odměny zákonné a smluvní.

Smluvní odměna je takovým druhem úplaty za exekuční činnost, která je sjednána mezi oprávněným a soudním exekutorem provádějícím příslušnou exekuci. Smluvní odměna bývá zpravidla sjednána v tzv. smlouvě o vedení exekuce, tj. jakožto dvou či vícestranném právním jednání exekutora a konkrétního oprávněného. Na první pohled by se mohlo zdát, že se při sjednávání výše smluvní odměny exekutora uplatní princip neomezené smluvní svobody.

V této souvislosti lze však uvést, že smluvní odměna nesmí být sjednána v nižší výši než té, na kterou vzniká soudnímu exekutorovi právo *ex lege* podle exekučního tarifu.⁵⁰ Smluvní odměna exekutora není *ex lege* nákladem exekuce⁵¹, a proto nemůže být vymáhána na majetku povinného v rámci exekuce. Závazek uhradit smluvní odměnu exekutora tedy náleží oprávněnému, který se k tomu vlastním právním jednáním zavázal. Soudnímu

⁴⁸ K tomu srov. § 87 odst. 1 ve spojení s § 90 odst. 1 EŘ.

⁴⁹ K tomu srov. také § 2 exekučního tarifu.

⁵⁰ K tomu srov. ustanovení článku 15 Etického řádu a související rozbor příslušné problematiky v předchozí kapitole 3 této práce.

⁵¹ K tomu srov. 90 odst. 2 věta druhá EŘ.

exekutorovi ovšem svědčí vedle takto sjednané smluvní odměny také právo na odměnu zákonnou, tj. podle exekučního řádu a exekučního tarifu.

Oproti smluvní odměně, jejíž výše se *inter partes* odvíjí pouze od ujednání oprávněného a soudního exekutora, je tzv. zákonná odměna stanovena konkrétní částkou a/nebo jsou jasně formulována pravidla pro její výpočet. V této souvislosti je třeba uvést, že zákonodárce zvolil různý přístup k určení výpočtu odměny soudního exekutora, a to podle způsobu provádění exekuce. Pakliže se tedy v následujícím stručném exkurzu zaměříme na odměnu exekutora v režimu zákonném, je třeba prvotně rozlišit, jakou exekuci bude soudní exekutor provádět.

4.2.1 Odměna za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky

Autor této práce je přesvědčen, že tzv. pekuniární exekuce (tj. exekuce nařizované a vedené za účelem uspokojení peněžité pohledávky oprávněného a jejího příslušenství) tvoří největší exekuční nápad u všech soudních exekutorů. Zákonodárce v souvislosti s pekuniárními exekucemi stanovil, že výše odměny soudního exekutora se *largo sensu* bude odvíjet od vymoženého plnění. Podle názoru autora této práce se jedná o silný motivační prvek, v důsledku čehož se exekuce, na rozdíl od výkonů rozhodnutí prováděných obecnými soudy, staly efektivním nástrojem výkonu práva.

Zákonodárce tak přesně vymezil degresivní procentní sazby, které z každého vymoženého plnění náleží soudnímu exekutorovi jakožto jeho odměna za exekuční činnost. Odměny exekutorů za provedení pekuniární exekuce jsou již od počátku účinnosti exekučního tarifu⁵² do současnosti stanoveny následovně: (i) 15 % z částky do 3 mil. Kč základu; (ii) 10 % z přebývajících částky až do 40 mil. Kč základu; (iii) 5 % z přebývajících částky až do 50 mil. Kč základu; (iv) 1 % z přebývajících částky až do 250 mil. Kč základu s tím, že (v) částka nad 250 mil. Kč se do základu nezapočítává. Jak v této souvislosti podotýká prezident EKČR David Koncz, „*způsob odměňování soudního exekutora byl v České republice nastaven už v roce 2001. Od té doby se (však) nezohlednilo, že došlo k zásadnímu rozšíření exekutorské agendy o rozsáhlé administrativní úkony.*“⁵³

V souvislosti s výše uvedeným je dále třeba uvést, že odměna exekutora za provedení exekuce ukládající peněžité plnění činí nejméně 3.000,- Kč (§ 6 odst. 3 ET). Gramatickým výkladem tohoto ustanovení by bylo možné dospět k závěru, že v každé jednotlivé pekuniární

⁵² Sazby odměn exekutorů podle ustanovení § 6 odst. 1 exekučního tarifu zůstaly od 18. září 2001 nezměněny.

⁵³ BÁČOVÁ, P. Exekuce vždycky budou téma. *Komorní listy*, 2014, č. 1. Praha: Exekutorská komora, str. 9.

exekuci má soudní exekutor zaručenu minimální odměnu ve výši 3.000,- Kč, a to bez ohledu na způsob, délku a náročnost provedení konkrétní exekuce.

Tento závěr byl však relativizován (a *de facto* vyvrácen) bohatou judikaturou, kdy Ústavní soud ČR⁵⁴ opakovaně konstatoval, že „*V případě dobrovolného plnění ze strany povinného je nutno snížit odměnu exekutora i pod hranici stanovenou ustanovením § 6 odst. 3 exekučního tarifu.*“ Citovaný náleží Ústavního soudu ČR tak otevírá otázku výše odměny v situaci, kdy dojde k vymožení pohledávky postupem v rámci exekuce, avšak na základě „jednoduššího“ způsobu exekuce, který nevyžaduje takové úsilí oproti složitějším způsobům.⁵⁵

V jiném rozhodnutí⁵⁶ pak Ústavní soud ČR vyložil, že „*odměna exekutora by neměla být závislá pouze na výši vymoženého plnění, ale měla by odrážet složitost, odpovědnost a namáhavost exekuční činnosti podle jednotlivých druhů a způsobů výkonu exekuce. Kromě toho by v systému odměňování exekutorů měl být přítomen i jistý výchovný prvek, a proto by mělo být dobrovolné plnění ze strany povinného, pokud k němu dojde až po nařízení exekuce, ale ještě před jejím vynuceným provedením, „oceněno“ formou snížení odměny exekutora.*“ Nerespektování výše uvedených zásad má podle právního názoru Ústavního soudu ČR za následek porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 36 odst. 1 LZPS a práva na ochranu vlastnictví ve smyslu článku 11 odst. 1 LZPS.

Ze shora uvedeného je patrné, že doslovné znění příslušných ustanovení exekučního řádu a exekučního tarifu je zásadním způsobem modifikováno právními závěry Ústavního soudu ČR. Kusá právní úprava odměny exekutora vykazuje dílčí nedostatky, které se rozhodovací praxe českých vysokých soudů snaží překlenout pomocí shora uvedených principů. Nicméně, shora naznačená premisa, kdy by exekutor měl na úkor své odměny „oceňovat“ jistou míru aktivity povinného s plněním vymáhané povinnosti a/nebo údajnou jednoduchost toho kterého exekučního řízení, se autorovi jeví jako tautologická. Podle názoru autora totiž neexistuje objektivní vnímání přiměřenosti odměny exekutora za výkon konkrétní exekuční činnosti. Co se exekutorovi jeví jako odměna na hranici ekonomické výhodnosti, může povinný (anebo soud) vnímat jako neúměrné zatěžování zbytečně vysokými výlohami za provádění exekuční činnosti.

⁵⁴ Viz náleží Ústavního soudu ČR č. j. IV. ÚS 3217/10-1 ze dne 2. února 2012. Ke stejným závěrům dospěl Ústavní soud ČR také v nálezech sp. zn. II. ÚS 233/09 ze dne 11. června 2009 a II. ÚS 1994/09 ze dne 9. března 2010.

⁵⁵ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 493.

⁵⁶ Viz náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 8/06 ze dne 1. března 2007.

Na rozdíl od právní úpravy sazeb odměn soudních exekutorů prošla značnými legislativními změnami koncepce vymezení základu pro výpočet odměny. V obecné rovině⁵⁷ lze konstatovat, že od počátku účinnosti exekučního tarifu až do konce roku 2012 se základ odměny soudního exekutora *de lege lata* odvíjel od výše exekutorem vymoženého plnění. Tento na první pohled bezproblémový text však s sebou přináší určité interpretační komplikace. Doslovný výklad výše uvedeného pravidla totiž v praxi vedl k tomu, že soudní exekutoři vypočítávali svoji odměnu z celkové vymožené částky bez dalšího. Tímto postupem však mimo jiné docházelo k tzv. „počítání odměny z nákladů exekuce“, kdy do základu pro výpočet odměny exekutorů byla zahrnuta také částka odpovídající nákladům exekuce. Exekutoři si tedy tímto postupem (nesprávně a mnohdy záměrně) počítali odměnu také z částek připadajících na náklady exekuce.

Na výše uvedené nedostatky reagoval zákonodárce tím, že (až) s účinností od 1. ledna 2013⁵⁸ je základem pro určení odměny za exekuci ukládající zaplacení peněžité částky výše exekutorem vymoženého plnění nezahrnujícího náklady exekuce a náklady oprávněného. Touto legislativně technickou změnou tedy došlo k precizaci pravidel pro stanovení základu pro výpočet odměny soudního exekutora, v důsledku čehož jsou napříště vyloučeny účelové výklady citovaného ustanovení a nesprávné výpočty výše odměny soudního exekutora.

Autor si však i přes výše uvedené dovoluje upozornit na následující nedostatky předmětné právní úpravy. Jak již totiž bylo naznačeno, do základu pro výpočet odměny exekutora *ex lege* nespádají náklady exekuce a náklady oprávněného (§ 5 odst. 1 ET). Exekutor je tedy na základě výše uvedeného povinen z (každého?) vymoženého plnění nejprve odečíst náklady exekuce a náklady oprávněného a (následně) ze zbývající částky vypočíst svoji odměnu.

Tato na první pohled jasná zákonná díkce je však zcela bezproblémová pouze v případě, kdy exekutor vymůže celou vymáhanou pohledávku včetně veškerého jejího příslušenství. Pouze tak totiž exekutor může vyčíslit svoji odměnu (a tudíž i náklady exekuce jako takové) a náklady oprávněného. Problém ovšem vyvstává v situaci, kdy je exekuce vymožena pouze částečně (například v důsledku dílčí splátky, srážky ze mzdy apod.). V daném okamžiku totiž exekutor nemůže znát výši nákladů exekuce ani výši nákladů

⁵⁷ Autor této práce upozorňuje na skutečnost, že vymezení základu pro výpočet odměny soudního exekutora prošlo v letech 2001 až 2012 příslušnými legislativně technickými změnami, které byly provedeny zejména novelizujícími vyhláškami Ministerstva spravedlnosti č. 233/2004 Sb. a č. 291/2006 Sb.

⁵⁸ K tomu srov. vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 490/2012 Sb., ze dne 20. prosince 2012, kterou se mění exekuční tarif, ve znění pozdějších předpisů.

oprávněného, neboť oba tyto nároky se odvíjejí (právě) od vymoženého plnění. Vzhledem k tomu nelze od dílčího vymoženého plnění dobře odečítat nároky, jejichž výše se má (může) teprve vypočítat. Výše popsaná situace je *de facto* pohybem v kruhu, který by při doslovném výkladu exekučního tarifu vedl k zablokování a nefunkčnosti výpočtu odměny exekutora.

Jako řešení se nabízí určení (a vymáhání) nákladů exekuce a nákladů oprávněného teprve poté, kdy bude kompletně vymožena pohledávka oprávněného a její příslušenství. Tento postup je ostatně předvídan jak v § 46 odst. 6 věta druhá exekučního řádu, tak v § 6 odst. 2 ProvVyhl, podle kterých exekutor vydá příkaz k úhradě nákladů bez zbytečného odkladu (neprodleně) poté, co povinný uhradí (splní) vymáhaný nárok (vymáhanou povinností).⁵⁹

Je ale nasnadě, že takový procesní postup je nevýhodný pro soudní exekutory, kteří by v každé jednotlivé exekuci museli vyčkávat až na úplné splnění exekučně vymáhané povinnosti. Vzhledem k tomu je v exekuční praxi běžné, že exekutoři vypočítávají svoji odměnu (a tudíž i náklady exekuce) a náklady oprávněného průběžně z každého dílčího vymoženého plnění (například z dílčí splátky, srážky ze mzdy apod.).⁶⁰ Tento postup nicméně ze shora nastíněných důvodů nemůže logicky vést ke správnému určení základu pro výpočet odměny exekutora. V okamžiku dílčí úhrady totiž exekutor nemůže znát výši nákladů exekuce a nákladů oprávněného tak, aby je mohl odečíst od dílčího vymoženého plnění a vymezit tak základ pro výpočet své odměny.

Dalším dílčím nedostatkem nové právní úpravy základu pro výpočet odměny exekutora je skutečnost, že do základu se *ex lege* nezapočítává náhrada nákladů oprávněného. V této souvislosti autorovi není známo, z jakého důvodu zákonodárce vyloučil tuto část vymoženého plnění ze základu pro odměnu exekutora. Náklady oprávněného jsou totiž *ex lege* příslušenstvím pohledávky⁶¹, kterou je exekutor nejen oprávněn, ale především povinen vymáhat. Proč by tedy exekutor měl být povinen vymáhat příslušenství pohledávky, aniž by za to měl mít odměnu? Není takové pravidlo v rozporu se základní zásadou úplatnosti exekuční činnosti podle § 3 odst. 1 exekučního řádu? Navíc, je vůbec možné právně rozlišovat náklady oprávněného v exekuci a zbývající příslušenství pohledávky oprávněného,

⁵⁹ Zatímco exekuční řád hovoří o „bezodkladném“ vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce, Prováděcí vyhláška vymezuje lhůtu v souvislosti s tímto procesním úkonem termínem „neprodleně“.

⁶⁰ Přednostní uspokojování nákladů exekuce z každého jednotlivého vymoženého plnění nemá svoji zákonnou oporu. Určitou analogii lze nicméně shledat v právní úpravě rozvrhu výtěžku z dražby nemovitých věcí a/nebo závodu, kdy se v první skupině rozvrhových pohledávek uspokojují náklady exekutora [k tomu srov. § 337c odst. 1 písm. a) OSŘ, § 338ze odst. 1 písm. a) OSŘ].

⁶¹ K tomu srov. § 513 ObčZ.

když oba tyto nároky mají stejný hmotněprávní základ? Autorovi této práce se proto nejeví jako správné ani souladné se základními principy exekučního řízení, aby základem pro výpočet odměny exekutora nemohly být náklady oprávněného. Pokud totiž povinný uhradí (pouze) pohledávku oprávněného a veškeré její příslušenství podle exekučního titulu, exekutor bude muset *ad absurdum* provádět další exekuční činnost „zadarmo“ neboli na své náklady tak, aby vymohl exekuční náklady oprávněného.

Z výše uvedeného je patrné, že doslovné znění právní úpravy odměny soudního exekutora ve vztahu k výši exekutorem vymoženého plnění, vykazuje do současnosti dílčí výkladové nejasnosti. Jak v této souvislosti výstižně upozorňuje Martina Kasíková, záleží (pouze) na exekutorech (a exekučních soudech), aby při rozhodování o své odměně postupovali v souladu s principy definovanými Ústavním soudem ČR.⁶²

4.2.2 Odměna za exekuci ukládající jinou povinnost než zaplacení peněžité částky

Ve vztahu k exekucím ukládajícím jinou povinnost než zaplacení peněžité částky podává exekuční tarif následující pravidla pro výpočet odměny soudního exekutora:

- 10.000,- Kč⁶³ v případě exekuce vyklizením, a to za každou vyklizenou nemovitost, stavbu, byt nebo místnost. Jak v této souvislosti upozorňuje Martina Kasíková, při tomto způsobu provedení exekuce je třeba vycházet ze skutečného počtu vyklizených nemovitostí.⁶⁴ Předmětná okolnost je totiž nezbytným předpokladem pro správný výpočet odměny exekutora;
- 15 % z hodnoty každé odebrané věci nebo souboru věcí, nejméně však 2.000,- Kč v případě exekuce odebráním věci; základem pro výpočet odměny exekutora je hodnota předmětné věci v době jejího odebrání soudním exekutorem⁶⁵;
- 6.000,- Kč za každou rozdělovanou věc v případě exekuce rozdělením společné věci, ledaže má být společná věc prodána a její výtěžek rozdělen mezi spoluvlastníky (v takovém případě se odměna exekutora vypočte postupem pro

⁶² KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, str. 493.

⁶³ Pro srovnání lze uvést, že slovenskému exekutorovi náleží za stejný způsob provedení odměna ve výši 165,97 EUR, což je o cca 1.500,- Kč méně, než kolik náleží jeho českému kolegovi.

⁶⁴ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, str. 778.

⁶⁵ Tamtéž, str. 780.

exekuce na peněžitá plnění, přičemž základem pro určení výše odměny je výtěžek prodeje věci); a

- 6.000,- Kč v případě exekuce provedením prací a výkonů, a to za každý vykonaný exekuční titul.⁶⁶

Autorovi této práce se jako nešťastné řešení jeví zejména stanovení pevných odměn, neboť takto nemohou být dobře zohledněny různé průběhy (tj. zejména rozsah a „pracnost“) příslušné exekuce.⁶⁷ Zejména ve vztahu k vyklizení nemovitých věcí a v případě provedení prací a výkonů mohou nastat situace, kdy provedení exekuce za pevně stanovenou odměnu bude značně neekonomické až prodělečné. Výše uvedené však nebylo ze strany zákonodárce nikterak řešeno, neboť odměny za provedení tzv. nepeněžitých exekucí jsou takto (s drobnými legislativně technickými změnami) nastaveny již od účinnosti exekučního tarifu, tj. již od roku 2001. Výše popsaný nedostatek tak v rozporu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu ČR⁶⁸ nedává žádný prostor pro reflektování složitosti, odpovědnosti a namáhavosti konkrétní exekuční činnosti do odměny soudního exekutora.

4.2.3 Moderace odměny exekutora ve světle judikatury Ústavního soudu ČR

Ve vztahu k právní úpravě odměn soudních exekutorů je účelné upozornit na mimořádný objem judikatury vztahující se k této problematice. Ústavní soud ČR a následně i soudy obecné totiž vytvářejí judikaturu, která, alespoň na první pohled, přesahuje obecnou aplikaci a interpretaci právních pravidel. Jak v této souvislosti výstižně uvádí Karel Svoboda, „*bez nadsázky lze hovořit o soudcovské tvorbě práva.*“⁶⁹

Ústavní soud ČR totiž nad rámec běžného výkladu relevantní právní úpravy definoval vlastní (nová) pravidla pro stanovení výše odměny soudního exekutora a vymezil podmínky pro další možnou moderaci výše nákladů exekuce s ohledem na exekutorem vynaložené úsilí, složitost a namáhavost provedených úkonů.⁷⁰ Ústavní soud však ve vztahu k interpretaci příslušných ustanovení exekučního řádu šel ještě dále, když postupně *de facto* definoval tři

⁶⁶ Slovenští exekutoři mají v případě exekuce provedením prací a výkonů a/nebo rozdělením společné věci jinak než prodejem podstatně nižší odměny, a to 99,59 EUR. Odměna slovenských soudních exekutorů tedy nedosahuje ani poloviny částky, která v souvislosti s předmětnou exekuční činností náleží českým exekutorům.

⁶⁷ Nicméně obdobná pravidla pro výpočet odměny exekutora v exekuci na nepeněžitá plnění jsou rovněž součástí právního řádu Slovenské republiky (k tomu srov. například § 7 a násl. slovenského exekučního tarifu).

⁶⁸ Viz nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 639/04 ze dne 10. října 2007, I. ÚS 752/04 ze dne 31. října 2007, a/nebo I. ÚS 2134/09 ze dne 24. listopadu 2010.

⁶⁹ SVOBODA, K. K soudcovské normotvorbě při rozhodování o nákladech exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2011 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrtembgrfpxa4s7ge2f643uoijptiojy&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

⁷⁰ VOJTKOVÁ, V. Odměna soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky ve světle judikatury a legislativních změn. *Komorní listy*, 2013, č. 3. Praha: Exekutorská komora ČR. str. 16.

různé okamžiky, kdy povinný v rámci exekuce hradí tzv. dobrovolně – tj. bez přímého přičinění soudního exekutora.

Prvým okamžikem, kdy povinný může v rámci exekuce plnit dobrovolně, je plnění povinností povinného v období po zahájení exekuce, avšak ještě před doručením vyrozumění o zahájení exekuce (v minulosti usnesení o nařízení exekuce).⁷¹ Ústavní soud⁷² v této souvislosti dospěl k závěru, že dlužník neplní pod nátlakem exekuce či v důsledku činnosti exekutora. Vzhledem k tomu je vymožené plnění stejně jako základ pro výpočet odměny exekutora nulový a exekutor v takovém případě nemá nárok na odměnu.⁷³ Pro úplnost lze však podotknout, že tento přístup nepokrývá veškeré situace, na jejichž základě může být povinný motivován k „dobrovolnému“ plnění v rámci exekuce. V praxi se totiž může dobře stát, že povinný uhradí na exekuci poté, co se od svého zaměstnavatele dozví, že soudní exekutor učinil součinnostní dotaz na výši mzdy povinného apod. Soudní exekutor tedy *stricto sensu* fakticky nemusí provádět exekuční činnost, aniž by svojí aktivitou *ipso facto* motivoval povinného k „dobrovolnému“ splnění vymáhané povinnosti.

Další fází, ve které můžeme považovat plnění povinného za dobrovolné, je časový úsek po doručení vyrozumění o zahájení exekuce (dříve usnesení o nařízení exekuce), avšak ve lhůtě stanovené ke splnění vymáhané povinnosti. Ústavní soud⁷⁴ v této souvislosti konstatoval, že i v této fázi exekuce je nezbytné zohlednit jistou míru dobrovolnosti, neboť stále ještě nedochází k vynucení povinnosti prostřednictvím exekučních instrumentů a toto jednání je třeba ocenit sníženou sazbou odměny. O této fázi exekučního řízení bude ve vztahu k nákladům exekuce blíže pojednáno v podkapitole 4.6 této práce.

Poslední fází, v rámci níž lze hovořit o dobrovolném plnění povinností ze strany povinného, je plnění povinného po (marném) uplynutí lhůty stanovené výzvou ke splnění vymáhané povinnosti. Ústavní soud⁷⁵ k tomuto uzavřel, že soudnímu exekutorovi náleží plná odměna, tj. dlužník již nemá nárok na snížené náklady exekuce.

⁷¹ Exekuční soud na základě žádosti exekutora o pověření k provedení exekuce vydával do 31. prosince 2012 usnesení o nařízení exekuce, a to zpravidla bez nařízení jednání.

⁷² K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3726/11 ze dne 19. ledna 2012 nebo II. ÚS 3335/11 ze dne 23. srpna 2012.

⁷³ VOJTKOVÁ, V. Odměna soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky ve světle judikatury a legislativních změn. *Komorní listy*, 2013, č. 3. Praha: Exekutorská komora ČR. str. 17.

⁷⁴ K tomu srov. náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 233/09 ze dne 11. června 2009 a/nebo II. ÚS 1994/09 ze dne 9. března 2010.

⁷⁵ K tomu srov. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 3378/11 ze dne 31. ledna 2012 nebo II. ÚS 4496/12 ze dne 28. března 2013.

Ústavní soud ČR navíc v této souvislosti vyložil, že za vymožené plnění by měly být považovány výlučně prostředky vymožené v rámci exekuce za přímé účasti soudního exekutora a/nebo v přímém důsledku jeho činnosti.⁷⁶

Pojem „vymožené plnění“ dostal s účinností od 1. ledna 2013⁷⁷ konkrétní obsah, neboť zákonodárce zakotvil do exekučního řádu⁷⁸ jeho legální definici. Zákonodárce *de iure* specifikoval vymožené plnění jako plnění získané:

- (i) na základě dobrovolného plnění povinného po doručení výzvy provedením exekuce ve stanovené lhůtě – zákonodárce tedy za vymožené plnění považuje dobrovolné plnění povinného po (resp. na základě) doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ; nebo
- (ii) po uplynutí lhůty k dobrovolné úhradě a vydání exekučního příkazu do provedení exekuce podle tohoto exekučního příkazu – v souvislosti s tímto je třeba za vymožené plnění považovat také plnění po doručení výzvy ke splnění vymáhané povinnosti podle § 46 odst. 6 EŘ do samotné realizace exekuce podle příslušného exekučního příkazu⁷⁹; nebo
- (iii) provedením exekuce některým ze způsobů předvidaných v § 59 odst. 1 EŘ – takto získané plnění je výsledkem úspěšného provedení příslušného exekučního příkazu.

Zákonodárce tedy v podstatě vymezil podmínky, za kterých lze plnění povinného považovat za vymožené plnění. Za použití logického argumentu *a contrario* lze dovodit, že jakákoli jiná plnění povinného definici vymoženého plnění nesplňují. Absence jakéhokoli předpokladu uvedeného pod body (i) až (iii) výše ve svém důsledku znamená, že takové plnění nemůže být základem pro výpočet odměny soudního exekutora.

Výše uvedené beze sporu přispělo k posílení principu právní jistoty a legitimního očekávání účastníků řízení, když došlo k odstranění letitých interpretačních problémů

⁷⁶ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)* : komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str.773.

⁷⁷ Novelou EŘ provedenou zákonem č. 396/2012 Sb.

⁷⁸ K tomu srov. § 46 odst. 4 in fine EŘ ve znění účinném od 1. ledna 2013.

⁷⁹ V této souvislosti si autor dovoluje upozornit na následující nedokonalost předmětného právního pravidla. Zákonodárce totiž v rámci legální definice „vymoženého plnění“ požaduje kumulativní splnění dvou podmínek: (i) uplynutí lhůty k dobrovolné úhradě; a (ii) vydání exekučního příkazu. Za použití logického argumentu *a contrario* nelze za vymožené plnění považovat plnění povinného po uplynutí lhůty k dobrovolné úhradě, aniž by exekutor nevydal žádný exekuční příkaz. Doslovné znění předmětného ustanovení totiž nasvědčuje tomu, že jakékoli plnění povinného po uplynutí lhůty k dobrovolnému plnění nelze v exekuci bez (vydaného) exekučního příkazu považovat za vymožené plnění (a tudíž za základ pro výpočet odměny exekutora).

týkajících se charakteristiky a obsahu vymoženého plnění a s tím spojeného vzniku nároku exekutora na odměnu.⁸⁰

S ohledem na shora uvedené nelze než uzavřít, že odměna exekutora byla, je a vždy bude diskutovaným tématem. Střetávají se zde zájmy exekutora a účastníků řízení, když navíc nejsou nastaveny pevné (a oboustranně nepřekročitelné) hranice, ve kterých se mohou exekutoři při rozhodování o své odměně pohybovat. V současné době je tedy otázka výpočtu odměny exekutora v určitém ohledu odvislá od subjektivního výkladu příslušné normy podle (obecných) pravidel nastavených judikaturou Ústavního soudu ČR. Tento stav do jisté míry narušuje ochranu dobré víry a právní jistotu účastníků řízení. *De lege ferenda* by jistě bylo namístě, aby zákonodárce zohlednil výše popisované skutečnosti do příslušných ustanovení exekučního řádu a exekučního tarifu tak, aby napříště předcházel inkonzistencím mezi doslovným zněním a soudním výkladem příslušného právního pravidla.

4.3 Náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů

Další podstatnou složkou nákladů exekuce je vedle odměny exekutora také náhrada paušálně určených či účelně vynaložených hotových výdajů soudního exekutora. Exekuční tarif⁸¹ v této souvislosti uvádí, že „*Exekutorovi náleží v souvislosti s výkonem exekuční činnosti náhrada hotových výdajů v paušální částce 3.500,- Kč.*“ Citované pravidlo bylo do exekučního tarifu zaneseno s účinností od 1. srpna 2006⁸² a zůstalo do současnosti nezměněno. Exekuční tarif rovněž uvádí příkladný výčet druhů hotových výdajů, kterou jsou *ipso iure* kryty takto paušálně určenými hotovými výdaji následovně: (i) soudní a jiné poplatky, (ii) cestovní výdaje, (iii) poštovné, (iv) úhrady osobám provádějícím přepravu zásilek, (v) telekomunikační poplatky, (vi) odborná vyjádření, (vii) opisy, (viii) fotokopie a (ix) náhrady nákladů na vložení či získání dat z centrálních informačních systémů.

V návaznosti na výše uvedené lze pomocí logického argumentu *a contrario* konstatovat, že jakékoli hotové výdaje neuvedené pod body (i) až (ix) výše by měly být kryty odměnou soudního exekutora. Mezi takové výdaje můžeme zařadit především mzdové náklady, nájemné za prostory, v nichž sídlí kancelář exekutora, úhrady za energie související s chodem exekutorského úřadu, tiskoviny, kancelářsko-technické vybavení apod.

⁸⁰ VOJTKOVÁ, V. Odměna soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky ve světle judikatury a legislativních změn. *Komorní listy*, 2013, č. 3. Praha: Exekutorská komora ČR. str. 18.

⁸¹ K tomu srov. § 13 odst. 1 věta první ET.

⁸² Novela byla provedena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 291/2006 Sb.

Ve vztahu k náhradě hotových výdajů soudního exekutora byla judikaturou v minulosti mnohokrát řešena otázka náhrady věcných nákladů subjektům poskytujícím soudnímu exekutorovi součinnost. Podle § 34 odst. 1 věta první EŘ totiž platí, že „*Exekutor může pro účely exekučního řízení požádat o součinnost třetí osoby podle § 33 EŘ a ty jsou povinny ji bezplatně poskytnout.*“ Bezplatnost poskytnutí součinnosti však není možno chápat tak, že ji konkrétní subjekt musí poskytovat „zadarmo“, tedy na své náklady. Subjekt povinný k poskytnutí součinnosti samozřejmě nemá právo na odměnu, má však právo na náhradu nutných výdajů, které na poskytnutí součinnosti účelně vynaložil. Tyto účelně vynaložené hotové výdaje musí být řádně doloženy soudnímu exekutorovi, a ten je povinen je uhradit a zohlednit je v příkazu k úhradě nákladů exekuce.⁸³

Právo třetích osob na náhradu nutných výdajů spojených s poskytnutím součinnosti však nebylo v exekučním řádu ve znění účinném do konce roku 2012 výslovně zakotveno, a proto jej exekutoři v příkazu k úhradě nákladů exekuce zpravidla nepřiznávali. Zejména banky, spořitelny a jiné obdobné instituce musí denně odpovídat na obrovské množství žádostí o poskytnutí součinnosti, což je z hlediska časové náročnosti a nezbytného technického a personálního zázemí velmi nákladné. Výkladové spory o přiznání náhrady hotových výdajů spojených s poskytnutím součinnosti vyústily v podání ústavní stížnosti, když Ústavní soud ČR⁸⁴ doplnil právní názor Nejvyššího soudu ČR⁸⁵ tak, že „*soudní exekutor, vykonávající moc na něj státem delegovanou, je z ní rovněž vázán povinností k úhradě hotových výdajů za poskytnutí součinnosti ze strany bank.*“

Ústavní soud ČR v citovaném nálezu konstatoval následující: „*Nejeví se jako nepřiměřené, aby hotové výdaje v řádu desetikorun hradil bance jako osobě poskytující součinnost sám exekutor (z paušálu ve výši 3.500,- Kč dle ust. § 13 exekučního tarifu), čímž je šetřen i názor Nejvyššího soudu, když je pouze dovyložen v tom směru, že soudní exekutor, vykonávající moc na něj státem delegovanou, je z ní rovněž vázán povinností k úhradě hotových výdajů za poskytnutí součinnosti ze strany bank. Takto vyložená povinnost soudního exekutora není nepřiměřená vzhledem k výši paušálu, přičemž demonstrativní výčet úkonů, na jejichž úhradu je paušál určen tomuto výkladu nebrání.*“ Výše uvedená problematika však byla cestou novelizace exekučního řádu⁸⁶ definitivně vyřešena tím, že osoby, které nejsou

⁸³ Srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005, dle kterého „*je ustanovení § 34 odst. 1 EŘ nutno vykládat ve shodě s ustanovením § 128 o.s.ř., jež uvádí, že subjekty povinné součinnosti mají právo na náhradu hotových výdajů.*“

⁸⁴ K tomu srov. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 543/11 ze dne 11. května 2011.

⁸⁵ K tomu srov. stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005 ze dne 15. února 2006.

⁸⁶ Novela EŘ provedená zákonem č. 396/2012 Sb.

státními orgány, mají při poskytování údajů *ex lege* právo na úhradu účelně vynaložených hotových výdajů (§ 34 odst. 1 EŘ).

Jestliže soudní exekutor v konkrétní exekučním řízení vynaloží hotové výdaje v částce nad 3.500,- Kč, může (ale nemusí) namísto paušálně určené náhrady požadovat náhradu hotových výdajů v plné výši. Při takto zvoleném způsobu uplatňování náhrady nákladů řízení stíhá soudního exekutora povinnost tyto výdaje prokázat. Soudní exekutor v tomto ohledu nese povinnost tvrzení a břemeno důkazní, kdy musí tvrdit a doložit veškeré výdaje, které mu v příslušné exekuci vznikly.

V praxi však řádné plnění těchto povinností není dobře možné, neboť evidování každé jednotlivé složky výdajů exekutora by bylo značně administrativně náročné a neefektivní. Vzhledem k tomu se praxi běžně děje, že soudní exekutoři uplatňují paušálně určenou náhradu hotových výdajů i v těch exekucích, ve kterých ve skutečnosti vynaložili výdaje přesahující částku 3.500,- Kč. Někteří exekutoři také postupují tak, že v exekucích, v nichž jejich hotové výdaje překročily částku 3.500,- Kč, uplatňují hotové výdaje v plné výši. Nicméně pokud povinný proti takto vyčísleným hotovým výdajům vznese námitky, exekutor příslušný příkaz k úhradě nákladů exekuce zruší a v novém rozhodnutí určí náhradu svých hotových výdajů paušálně určenou částkou.

Ve vztahu k náhradě hotových výdajů je třeba uvést, že exekutoři mají celorepublikovou působnost. Oprávněný proto není ve výběru příslušného exekutorského úřadu žádným způsobem omezován a záleží tak pouze na jeho subjektivním hodnocení dobrého jména, pověsti a úspěšnosti konkrétního exekutora.⁸⁷ Výše uvedené je projevem úplné dispozice oprávněného s předmětem řízení. Výjimkou z výše uvedeného je skutečnost, že od 1. ledna 2013 činí výše náhrady cestovních výdajů nejvýše 1.500,- Kč za jednu cestu do místa mimo sídlo příslušného exekutora, a zpět (§ 13 odst. 6 věta druhá ET). K citovanému ustanovení musí oprávněný přihlídnout při podání exekučního návrhu, neboť cestovní výdaje přesahující částku 1.500,- Kč bude exekutorovi muset uhradit právě oprávněný.⁸⁸

⁸⁷ Soudní exekutoři totiž vyvíjí činnost na území celé České republiky, což však může citelně zvyšovat náklady spojené s prováděním exekucí. V rámci legislativního procesu bylo v posledních letech zvažováno zavedení tzv. teritoriality, tedy omezení územní působnosti soudních exekutorů (k tomu viz kapitola č. 7 této práce).

⁸⁸ V této souvislosti však není patrné, na základě čeho by měl oprávněný předmětné cestovní výdaje soudnímu exekutorovi uhradit. Příkazem k úhradě nákladů exekuce lze totiž povinnosti ukládat pouze povinnému (a nikoli oprávněnému). S největší pravděpodobností tak podkladem pro úhradu těchto nákladů bude usnesení soudního exekutora. Pokud však oprávněný tuto povinnost dobrovolně nesplní, bude možné ji vymáhat až v exekuci následující po tomto exekučním řízení (k tomu srov. výklad v podkapitole 4.5 této práce).

Závěrem lze k náhradě hotových výdajů uvést, že v případě plurality účastníků exekučního řízení náleží soudnímu exekutorovi s účinností od 1. března 2012⁸⁹ zvýšená paušální náhrada hotových výdajů o (i) 30%, jsou-li exekučního řízení účastni dva oprávnění nebo dva povinní; a (ii) 50%, je-li exekučního řízení účastno více oprávněných než dva nebo více povinných než dva, bez ohledu na počet účastníků (§ 13 odst. 9 ET).

4.4 Další náhrady poskytované soudnímu exekutorovi

Soudnímu exekutorovi dále v souvislosti s exekuční činností náleží následující druhy náhrad:

- náhrada za doručení písemností: doručuje-li exekutor písemnost v exekučním řízení sám, náleží mu náhrada hotových výdajů účelně vynaložených na doručení písemnosti a paušální částka ve výši 50,- Kč⁹⁰ za doručení jedné písemnosti. Doručuje-li se téže osobě více písemností zároveň, paušální částka se nezvyšuje. Výše uvedené náhrady se v exekuční praxi uplatní především při doručování písemností ze strany vykonavatele provádějícího soupis movitých věcí v rámci exekuce prodejem movitých věcí a/nebo při osobním jednání s účastníky řízení (například v sídle exekutorského úřadu).
- náhrada za ztrátu času: exekutorovi náleží obecně náhrada za ztrátu času ve výši 50,- Kč za každou započatou čtvrt hodinu. Při úkonech exekuční činnosti vykonávaných v místě, které není sídlem jeho úřadu, za čas strávený cestou do tohoto místa a zpět, může náhrada činit nejvýše 500,- Kč za jednu cestu do místa, jež není sídlem exekutora, který vede exekuci, a zpět. Zákonodárce s účinností od 1. března 2012 pamatuje na situace, kdy exekutor v místě, které není sídlem jeho úřadu, vykoná úkony ve více exekučních řízeních. V takovém případě má exekutor v každém z těchto řízení nárok na poměrnou část náhrady za promeškaný čas podle počtu úkonů vykonaných v jednotlivých exekučních řízeních. Tímto pravidlem zákonodárce zamezil negativnímu jevu multiplikace náhrad za úkony vykonané ve vícero exekučních řízeních.
- odměna a náhrada nákladů správce závodu: zvláštním případem provedení exekuce je exekuce postižením závodu (do konce roku 2012 označován jako prodej podniku). Za

⁸⁹ Novela ET provedená vyhláškou Ministerstva spravedlnost č. 63/2012 Sb.

⁹⁰ Předmětnou výši náhrady za doručení písemností je zajímavé porovnat například s aktuální právní úpravou ve Francii, kde příslušná náhrada činí částku 50 EUR bez ohledu na to, zda písemnost doručuje exekutor osobně a/nebo jeho zaměstnanci.

tímto účelem soudní exekutor jmenuje správce závodu, přičemž ve vztahu k odměně a náhradě nákladů je správce závodu účastníkem té části řízení, kde se o těchto jeho nárocích rozhoduje. Odměnu správci závodu vymáhá exekutor na základě pravomocného příkazu k úhradě nákladů exekuce, přičemž primárně tuto náhradu povinen uhradit povinný.⁹¹

- daň z přidané hodnoty: drtivá většina soudních exekutorů je vzhledem k výši svého ročního obrátu povinnými plátcí daně z přidané hodnoty.⁹² Tato daň je nedílnou součástí nákladů exekuce, přičemž základem daně je celková částka nákladů exekuce (tj. odměna exekutora a všechny související náhrady). Příslušná daň z přidané hodnoty se tedy vypočte z celkové částky nákladů exekuce pomocí 21 % základní procentní sazby. Okamžikem zdanitelného plnění je den nabytí právní moci příslušného příkazu k úhradě nákladů exekuce.

4.5 Náklady oprávněného

Jak již bylo uvedeno výše, další nedílnou složkou nákladů exekučního řízení v širším slova smyslu, je náhradu nákladů oprávněného účelně vynaložených k vymáhání nároku (§ 87 odst. 2 EŘ). Smyslem a účelem tohoto ustanovení je proklamovat jeden ze základních postulátů civilního řízení, a to právo na náhradu nákladů řízení. Úspěšný účastník řízení by zjednodušeně řečeno měl mít právo na náhradu svých výloh souvisejících se zahájením a vedením civilního řízení, a to podle míry jeho úspěchu ve věci.⁹³

Citované ustanovení tedy v obecné rovině reflektuje princip presumovaného úspěchu oprávněného ve věci, je-li podle jeho exekučního návrhu pověřen exekutor vedením exekuce.⁹⁴ Výše uvedené je odrazem domněnky, že povinný zavinil zahájení exekučního řízení tím, že nesplnil povinnost uloženou mu příslušným exekučním titulem. Doslovné znění § 87 odst. 2 exekučního řádu však oproti příslušné právní úpravě náhrady nákladů mezi účastníky řízení navzájem podle občanského soudního řádu vykazuje určité nedostatky.

Jedním z takových nedostatků je skutečnost, že doslovný text § 87 exekučního řádu nasvědčuje tomu, že oprávněný, který byl v exekuci byt' i jen v nepatrné části (ne)úspěšný,

⁹¹ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 495.

⁹² Viz § 6 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

⁹³ Citované pravidlo poprvé v písemné podobě tak, jak ji známe dnes, obsahoval tzv. josefínský obecný soudní řád z 1. května 1781, vydaný pod č. 13 sb. z. s. (k tomu srov. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Odměna advokáta jako součást náhrady nákladů soudního řízení [online]. 17. března 2014 [cit. 22. října 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12742>>.

⁹⁴ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 496.

nemá žádnou povinnost hradit povinnému jeho náklady.⁹⁵ Takové závěry jsou však podle názoru Ústavního soudu ČR⁹⁶ ve zjevném rozporu s principem rovnosti účastníků soudního řízení podle článku 37 odst. 3 LZPS.

Jak již bylo uvedeno výše, pro zahájení exekučního řízení není rozhodné, zda byla povinnost uložená exekučním titulem povinným (anebo třetí osobou) splněna před podáním exekučního návrhu. V tomto ohledu se totiž exekutor spoléhá na tvrzení oprávněného obsažené v exekučním návrhu. Na druhou stranu se však může stát, že oprávněný navrhne zahájení exekuce (byť jen z části) pro pohledávku, která zanikla *solucí* a/nebo na základě jiné právní skutečnosti – například v důsledku prekluze práva. V takovém případě dojde na základě návrhu kteréhokoli účastníka exekučního řízení k (úplnému či částečnému) zastavení exekuce, a to právě v rozsahu zaniklého vymáhaného práva. Jak v této souvislosti upozorňuje Karel Svoboda, takové usnesení o (částečném či úplném) zastavení exekuce je ve své podstatě „*obdobou nalézacího rozsudku, kterým soud zčásti nebo zcela zamítl žalobu. Soud totiž exekuci zastavuje proto, že exekuční návrh oprávněného byl od samého počátku v příslušné části nedůvodný.*“⁹⁷

Výše popisované skutečnosti ve svém důsledku reflektují úplný nebo částečný úspěch povinného, a tudíž neúspěch oprávněného. V tomto ohledu Karel Svoboda poukazuje na judikatorní závěry, kdy „*v rozsudku je při rozhodování o náhradě nákladů řízení třeba přihlídnout nejen k tomu, do jaké míry byl žalobce ve sporu úspěšný, ale i k tomu, zda během sporu došlo k částečnému zastavení řízení a komu je nutné toto částečné zastavení přičíst k tíži.*“⁹⁸

Podle K. Svobody exekuční judikatura obdobného typu však do současnosti chybí, přičemž jako příčinu tohoto stavu shledává v současném znění § 89 exekučního řádu, které nerozlišuje, zda k zastavení dojde (i) z ryze procesních důvodů [§ 146 odst. 1 písm. b), odst. 2 a 3 OSŘ], a/nebo proto, že (ii) exekutor později shledá exekuční návrh oprávněného v dotčené části jako neopodstatněný (§ 142 OSŘ).⁹⁹

⁹⁵ SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1, str. 11.

⁹⁶ K tomu srov. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 608/10 ze dne 26. srpna 2010.

⁹⁷ SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1, str. 11.

⁹⁸ K tomu srov. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 Cmo 241/95 ze dne 17. června 1997.

⁹⁹ SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1, str. 11-12.

Naproti tomu Martina Kasíková¹⁰⁰ uvádí, že se o náhradě nákladů mezi účastníky exekuce navzájem rozhoduje (nad rámec ustanovení § 89 EŘ) „*podle důvodu, pro který dojde k zastavení exekuce a jejich procesního zavinění podle principů uvedených v § 271 OSŘ.*“ Citované ustanovení přikazuje, aby soud při zastavení výkonu rozhodnutí rozhodl také o náhradě nákladů, které účastníkům prováděním výkonu rozhodnutí vznikly, a to podle toho, z jakého důvodu k zastavení výkonu rozhodnutí došlo. Výše uvedené pravidlo občanského soudního řádu má ve vztahu k „*exekutorským*“ exekucím podpůrný charakter, v důsledku čehož by se mělo aplikovat (pouze) v situacích, na které nepamatuje zvláštní právní úprava. V této souvislosti se autor i přes znalost aktuální relevantní judikatury¹⁰¹ a odborné literatury¹⁰² domnívá, že právní základ rozhodování o zastavení exekuce je speciálně upraven v exekučním řádu, *in concreto* v ustanovení § 89 exekučního řádu. V důsledku výše uvedeného by subsidiární aplikace § 271 OSŘ měla být na danou právní oblast vyloučena.

Ostatně sám Ústavní soud¹⁰³ v minulosti tentýž právní závěr posvětil, nicméně v průběhu let jej následně negoval¹⁰⁴, když konstatoval, že „*ustanovení § 87 až § 89 exekučního řádu nelze interpretovat bez souvislostí vyplývajících z obecné úpravy nákladů řízení o výkonu rozhodnutí (§ 270 a § 271 OSŘ), neboť citovaná ustanovení exekučního řádu vystihují jen zvláštnosti exekučního řízení. Jinak se uplatní obecná subsidiarita o. s. ř. (§ 52 odst. 1 exekučního řádu). V případě zastavení exekuce se na procesně právní (nákladový) vztah mezi oprávněným a exekutorem vztahuje výslovně § 89 exekučního řádu. Exekuční řád tak doplňuje ustanovení § 271 OSŘ o úpravu nákladů, na něž občanský soudní řád pamatovat nemohl. Otevírá tak prostor k vymezení procesního vztahu k dalšímu subjektu - exekutorovi, a to výlučně vůči oprávněnému (pokud jde o povinného, platí zde ustanovení § 87 odst. 3 exekučního řádu). Jinak pro rozhodování o nákladech exekuce, pokud byla zastavena, platí kritéria obsažená v ustanovení § 271 OSŘ.*“ Z výše uvedeného je patrné, že také české vysoké soudy v průběhu let zaujímaly ke shora nastíněné problematice odlišné názory.

Pokud bychom se i přes to zaměřili výlučně na příslušná pravidla náhrady nákladů účastníků exekučního řízení navzájem podle exekučního řádu, jejich nedokonalost spočívá mimo jiné v tom, že v současné době jsou nastavena ve prospěch oprávněného. Rozhodujícím

¹⁰⁰ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 513.

¹⁰¹ K tomu srov. například usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 402/2014 ze dne 14. května 2014.

¹⁰² PUTNA, M., in DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. str. 2266.

¹⁰³ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 372/04 ze dne 8. srpna 2005.

¹⁰⁴ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1294/09-2 ze dne 6. října 2011.

kritériem ve vztahu k zastavení exekuce je totiž podle § 89 věty druhé EŘ (pouze) procesní zavinění toho kterého účastníka exekučního.¹⁰⁵

Praktické problémy nevznikají v situaci, kdy se exekuce zastavuje zcela a zavinění na zastavení exekuce lze přičíst povinnému. V takovém případě totiž exekuce neskončí dříve, než budou tyto náklady oprávněného ze strany exekutora vymoženy (§ 55a EŘ). Naproti tomu existence zavinění na zastavení exekuce ze strany oprávněného může ve svém důsledku plodit další exekuční řízení. Jestliže totiž oprávněný dobrovolně nedostojí své povinnosti nahradit náklady exekuce a náklady povinného, nemohou být tyto nároky vymáhány v příslušném exekučním řízení. Veškeré autoritativní postupy a exekuční zásahy totiž mohou v dané exekuci směřovat pouze vůči povinnému, a nikoli vůči oprávněnému. Nesplněné povinnosti oprávněného tudíž mohou být vymáhány pouze v následujícím exekučním řízení, a to na základě exekučního návrhu exekutora a/nebo dosavadního povinného.

Problematickým se rovněž stává částečné zastavení exekuce. Jak totiž poukazuje Karel Svoboda¹⁰⁶, v souvislosti s částečně zastavenou exekucí, která pokračuje pro (byť i nepatrný) zbytek vymáhané povinnosti, lze povinnost k náhradě nákladů exekuce a nákladů oprávněného uložit pouze povinnému (§ 87 odst. 3 a 4 EŘ). Výše uvedená premisa navíc platí také pro exekuce nařízené zčásti neoprávněně. Navíc, k rozhodování o nákladech jakéhokoli soudního řízení dochází zpravidla na konci řízení. Vzhledem k tomu se v exekuční praxi v souvislosti s částečným zastavením exekuce zpravidla nerozhoduje o nákladech mezi účastníky exekuce. Výše uvedené může být důsledkem buď (i) laxnosti soudních exekutorů, kteří o své povinnosti rozhodovat při každém jednotlivém (byť dílčím) zastavení exekuce o nákladech účastníků řízení navzájem mnohdy ani nevědí; a/nebo (ii) neznalosti příslušné problematiky ze strany účastníků exekučního řízení, kteří žádné náklady v této fázi exekuce často ani neuplatňují. Tím se ale exekutoři a exekuční soudy podle K. Svobody „okrádají o možnost přihlédnout při finálním rozhodování o náhradě nákladů řízení k tomu, že oprávněný byl ve skutečnosti úspěšný jen v části exekuce.“¹⁰⁷

Z výše uvedeného lze vyzorovat nevyváženost právní úpravy náhrady nákladů účastníků exekučního řízení navzájem a rovněž nedokonalost právní úpravy nákladů exekuce jako takové. Výše uvedené nedostatky mohou být dílčím způsobem napraveny pomocí

¹⁰⁵ Tento procesní přístup se podle občanského soudního řádu uplatní pouze v řízení, ve kterém nedošlo k rozhodnutí ve věci samé. Naproti tomu ve sporném řízení zakončeném meritorním rozhodnutím by rozhodujícím kritériem měla být míra úspěchu a neúspěchu ve věci. (k tomu srov. SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1. str. 12).

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 13.

výkladových pravidel nastavených judikaturou českých soudů, nicméně definitivní řešení nastíněné problematiky by přinesla až novelizace příslušných ustanovení exekučního řádu.

4.5.1 Co lze rozumět termínem „účelně vynaložené náklady oprávněného“?

V souvislosti s náhradou nákladů oprávněného vyvstává otázka, jaké nároky oprávněného lze podřadit pod termín účelně vynaložené náklady? Ústavní soud ČR¹⁰⁸ dovodil, že „*pojmem účelný je nutno chápat jako určitou pojistku před hrazením nákladů nesouvisejících s řízením, před nadbytečnými či nadměrnými náklady.*“

Exekuční řád však neobsahuje bližší vymezení, resp. legální definici účelně vynaložených nákladů oprávněného, a proto je třeba na tuto oblast subsidiárně aplikovat příslušná ustanovení občanského soudního řádu. Tímto postupem¹⁰⁹ a pomocí argumentu *per analogiam legis* lze nejprve dospět k následujícímu příkladnému výčtu možných nákladů oprávněného v exekučním řízení: (i) hotové výdaje oprávněného a jeho zástupce; (ii) ušlý výdělek oprávněného a jeho zákonného zástupce; (iii) náklady důkazů; (iv) tlumočné; (v) odměna pro mediátora podle zákona o mediaci za první setkání s mediátorem nařízené soudem podle § 100 odst. 2 OSŘ; (vi) odměna za zastupování oprávněného advokátem nebo jiným exekutorem, náhrada jeho nákladů a DPH, je-li jejím plátcem. Výše uvedené složky nákladů oprávněného je následně nutné v exekučním řízení podrobit testu jejich účelnosti ve vztahu ke konkrétním okolnostem a účastníkům příslušného řízení.

Nejčastější složkou nákladů oprávněného v exekučním řízení je beze sporu náhrada za právní zastoupení oprávněného advokátem. Právě „lukrativnost“ náhrady za právní zastoupení advokátem v exekučním řízení se v posledních několika letech staly důvodem masivního nárůstu nákupu, prodeje a správy pohledávek. Mnozí oprávnění disponující velkým množstvím pohledávek (banky, dopravní podniky, inkasní společnosti apod.) se totiž snažili získat majetkový prospěch z tzv. přísudků (především z náhrad odměn za právní zastupování). Předmětem byznysu mnohdy nebyla samotná vymáhaná pohledávka, nýbrž právě náhrada nákladů s tím spojená.

V praxi totiž pro oprávněné subjekty, advokátní kanceláře a konečně soudní exekutory nebyly „zajímavé“ jen jistiny pohledávek, ale především jejich příslušenství, které často

¹⁰⁸ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3819/13 ze dne 25. března 2014.

¹⁰⁹ K tomu srov. ustanovení § 137 odst. 1 a 3 OSŘ.

mnohonásobně převyšovalo hodnotu původního dluhu.¹¹⁰ Na trhu se pak určité advokátní kanceláře profilovaly jako „továrny na exekuční tituly“, neboť prostřednictvím levné pracovní síly v podobě advokátních koncipientů, asistentů a jiných administrativních zaměstnanců, denně produkovaly obsahově identické, opakující se, jednoduché a formulářové žalobní návrhy, jejichž prostřednictvím doslova „vyráběly“ tisíce exekučních titulů. Tyto exekuční tituly pak byly a stále jsou předávány k vymáhání „nasmlouvaným“ soudním exekutorům, přičemž náklady tohoto uzavřeného a vnitřně propracovaného systému vymáhání pohledávek vždy zaplatí v rámci exekuce povinný. Právní základ výše uvedeného obchodování s vymáháním pohledávek byl zakotven v tzv. přísudkové vyhlášce, kterou zákonodárce stanovil pevné paušální sazby náhrad nákladů za právní zastoupení advokátem.

Výše nastíněné skutečnosti byly jen některé z těch, které vedly Ústavní soud ČR k vydání nálezu č. j. Pl. ÚS 25/12-1 ze dne 17. dubna 2013, jímž došlo ke zrušení přísudkové vyhlášky. Jak v této souvislosti Ústavní soud ČR podotkl, *„princip paušalizace sazeb výše odměn za zastupování v řízení neumožňuje rozlišit složitost věci, počet provedených úkonů právní služby, způsob, jakým řízení před soudem skončilo a zcela pomíjí věcnou a časovou náročnost sporu, či účelnost vymáhání práva nebo bránění nároku. Vzniklý svébytný systém vymáhání pohledávek, záměrně produkující neúměrně vysoké náklady soudního řízení, který poškozují či likviduje ve sporu neúspěšné dlužníky a naopak zajišťuje významný prospěch osobám, podílejícím se na uplatňování především bagatelních pohledávek a vymáhání s nimi souvisejících nákladů řízení, znamená nepřípustné sankcionování neúspěšné strany řízení v rozporu s principem proporcionality a dochází tak v důsledku něj de facto k ukládání sankce bez zákona.“*

Po zrušení tzv. přísudkové vyhlášky se náhrada nákladů za zastupování advokátem řídí vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“). V této souvislosti je vhodné zmínit poslední novelu advokátního tarifu¹¹¹, která s účinností od 1. července 2014 výrazným způsobem zasáhla do poskytování náhrad nákladů řízení, (i) které byly zahájeny návrhem podaným na ustáleném vzoru uplatněném opakovaně týměž žalobcem ve skutkově i právně obdobných věcech, (ii) v nichž je

¹¹⁰ Výše uvedené bylo mimo jiné důsledkem politicko-ekonomického nastavení přísudků podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „přísudková vyhláška“).

¹¹¹ Novela provedená vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 120/2014 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů.

předmětem řízení peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50.000,- Kč, a (iii) v němž byla žalobci přiznána náhrada nákladů řízení.

Sazba za jednotlivé úkony je podle § 14b odst. 1 advokátního tarifu stanovena následovně: 200,- Kč (z tarifní hodnoty do 10.000,- Kč), 300,- Kč (z tarifní hodnoty přes 10.000,- Kč do 30. 000,- Kč), a (iii) 500,- Kč (z tarifní hodnoty přes 30.000,- Kč do 50.000,- Kč). Ve věcech výkonu rozhodnutí, je-li vymáháno peněžité plnění a tarifní hodnota nepřevyšuje 50.000,- Kč, činí pro účely stanovení náhrady nákladů řízení sazba odměny za první poradou s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a za sepsání návrhu na zahájení řízení 100,- Kč za každý z těchto úkonů (§ 14b odst. 2 advokátního tarifu).

V souvislosti s výše uvedeným vyvstaly v exekuční praxi první aplikační problémy. Někteří praktici totiž vykládají ustanovení § 14b odst. 2 advokátního tarifu ve vzájemné souvislosti s § 14b odst. 1 advokátního tarifu tak, že tato zvláštní (snížená) náhrada se uplatní pouze v těch exekucích, které navazují na nalézací řízení zahájené tzv. formulářovým návrhem. K tomuto se vyjádřilo Ministerstvo spravedlnosti¹¹² tak, že „sazba odměny podle § 14b odst. 2 advokátního tarifu se použije pro úkony v tomto ustanovení vymezené, k nimž došlo v souvislosti s řízením o výkonu rozhodnutí nebo řízením exekučním, ve kterém je vymáháno plnění do 50.000,- Kč. To, zda nalézací (případně vykonávací) řízení bylo zahájeno „formulářovým“ návrhem, není v této souvislosti relevantní.“ Autor si je dobře vědom toho, že Ministerstvo spravedlnosti, jakožto ústřední orgán státní správy pro soudy, státní zastupitelství, vězeňství, probaci a mediaci, není oprávněno podávat závazný výklad právních předpisů. I přes tuto skutečnost se však může jednat o nezávazné (proklamativní) vodítko pro další postup exekutorů, zejména co se týče jejich případné disciplinární (kárné) odpovědnosti.

Výše uvedené však samo o sobě nesměřuje k samotné podstatě a důsledkům předmětného snížení odměn advokátů. Je totiž v praxi možné (reálné), aby advokát sepsal návrh na zahájení řízení za 100,- Kč? Vyplatí se podle nových pravidel iniciovat nalézací sporné řízení pro pohledávku nepřevyšující 50.000,- Kč a následně tuto pohledávku vymáhat? Autor této práce se domnívá, že nikoli. V praxi se tak bude stávat, že věřitelé nedosáhnou takové náhrady nákladů řízení, které ve skutečnosti museli za tímto účelem vynaložit.

Je správné a/nebo spravedlivé, aby se snižovaly sazby náhrad nákladů řízení? Nebude mít proces snižování náhrad nákladů řízení za důsledek, že se dlužníci přestanou exekucí bát?

¹¹² K tomu srov. sdělení Ministerstva spravedlnosti ČR č. j. MSP-901/2014-LO-SP/2 ze dne 26. září 2014.

Je správné, aby byly prohrané spory pro dlužníky levné? Autorovi této práce nezbyvá než odpovědět záporně.

Náhrada nákladů řízení má (by měla mít) ve světle judikatury Ústavního soudu ČR¹¹³ a procesněprávní teorie¹¹⁴ zejména tři funkce – preventivní, sankční a reparační. Náhrada nákladů řízení by totiž měla mimo jiné (i) motivovat dlužníky plnit dobrovolně své dluhy a tím předcházet vzniku dalších nákladů souvisejících se zahájením a vedením příslušného soudního řízení; (ii) potrestat dlužníky v případě neúspěchu v řízení nejen placením svých nákladů, ale také vznikem povinnosti nahradit náklady úspěšné protistrany; a (iii) nahradit úspěšnému účastníku (alespoň z části) to, co byl ze svého nucen vynaložit na obranu svého práva v soudním řízení.

Podle názoru autora nemohou klesající sazby náhrad nákladů řízení výše uvedené funkce dostatečně dobře plnit. Zákonodárce pomocí výše uvedených opatření pravděpodobně zabráni nadužívání soudnického aparátů pro menší pohledávky. Soudnictví by totiž skutečně mělo být vnímáno jako *ultima ratio* řešení občanskoprávních sporů a jiných právních věcí. Na druhou stranu tak podle názoru autora bude zcela ignorován reálný náklad běžného věřitele, který eviduje drobné pohledávky za dlužníky. Rovněž bude podstatným způsobem oslabeno právo na právní pomoc ze strany právních profesionálů - advokátů, neboť v nalézacích a vykonávacích řízeních ohledně pohledávek nepřevyšujících 50.000,- Kč budou jejich služby využívány pro svou ekonomickou nevýhodnost (nenávratnost) pouze v marginálním počtu případů.

V současné době se v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky nachází poslanecký návrh zákona¹¹⁵ - novely občanského soudního řádu a exekučního řádu. Smyslem a účelem diskutované novely OSŘ a EŘ je zakotvit pravidlo, že účastníci řízení obecně nemají mít (s výjimkou případů odůvodněných okolnostmi případu nebo poměry účastníků) právo na náhradu odměny za zastupování v řízení o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč. Citované pravidlo se má přiměřeně aplikovat také při rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů výkonu a/nebo exekuce takových rozhodnutí.

Návrh předmětné novely OSŘ a EŘ je odůvodněn zejména tím, že v případě tzv. bagatelních sporů, které údajně nebývají skutkově ani právně složité, údajně dochází

¹¹³ K tomu srov. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 851/07-2 ze dne 11. června 2009.

¹¹⁴ MACKOVÁ, A. in WINTEROVÁ, M. a kol. *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. str. 331.

¹¹⁵ Předmětný návrh zákona tvoří sněmovní tisk č. 107/0 ze dne 23. ledna 2014 a jako poslední jej v době psaní této práce projednával ústavně-právní výbor PSP ČR.

k nepoměru mezi přiznávanými náklady a výší samotné sporné částky. Vymáhání bagatelních pohledávek je tedy údajně zcela atypickou oblastí práva, ve které výtěžnost nákladů nelogicky významně převyšuje ekonomické výdaje na právní a administrativní obsluhu dluhu. Typická bagatelní pohledávka údajně nevyžaduje důmyslný intelektuální vnos, a proto je smysl přiznaných nákladů více než sporný.¹¹⁶

V souvislosti s výše uvedeným je třeba říci, že za tzv. „bagatelní“ se označují takové spory, u nichž pro jejich skutkovou a právní jednoduchost není třeba, aby bylo rozhodnutí ve věci samé přezkoumáváno soudem v rámci další soudní instance.¹¹⁷ Jedná se o výjimku z jinak obecné možnosti přezkumu rozhodnutí ve věci samé, která byla do občanského soudního řádu vnesena zákonem č. 30/2000 Sb., a to s účinností od 1. ledna 2001. Zákonodárce svůj výše uvedený krok odůvodnil tím, že v bagatelních věcech „*ke správnému a spravedlivému rozhodování postačuje řízení v jediném stupni, přičemž přezkoumání těchto rozhodnutí by představovalo jen průtah v uspokojená oprávněných pohledávek věřitelů*“.¹¹⁸

Ohraničení tzv. bagatelních sporů konkrétní výší předmětu řízení je politicko-ekonomickou otázkou.¹¹⁹ V současné době se přitom za bagatelní považují spory o peněžité plnění nepřevyšující částku 10.000,- Kč¹²⁰; přitom se nepřihlíží k příslušenství pohledávky. Je však v praxi obhajitelné, aby byl spor vedený pro pohledávku ve výši 10.000,- Kč s příslušenstvím vždy a za každých okolností (paušálně) jednoduchý – bagatelní, zatímco spor vedený například pro částku jednu korunu vyšší – tj. pro 10.001,- Kč, nikoli? Autor této práce si je dobře vědom, že tuto argumentaci dovádí do situace *ad absurdum*, avšak snaží se tímto postupem nastínit základní negativa fixně nastavené hodnoty tzv. bagatelních sporů.

Autorovi je známo, že věřitelé obchodující s pohledávkami neusilují prostřednictvím soudního řízení primárně o uplatnění a vymáhání spravedlnosti – tj. napravení stavu vyvolaného protiprávním jednáním dlužníka. Soudní řízení se pro ně s určitou nadsázkou stává prostředím, ve kterém věřitelé realizují své obchodní úmysly s právem. Na druhou stranu, není zamýšlená novela občanského soudního řádu a exekučního řádu dostatečným vzkazem pro všechny drobné dlužníky, že se do 10.000,- Kč jednoduše vyplatí dlužit? Není to

¹¹⁶ Vybrané výňatky z důvodové zprávy k návrhu novely občanského soudního řádu a exekučního řádu - sněmovní tisk č. 107/0 ze dne 23. ledna 2014.

¹¹⁷ K tomu srov. ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. Odměna advokáta jako součást náhrady nákladů soudního řízení [online]. 17. března 2014 [cit. 22. října 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12742>>.

¹¹⁸ K tomu srov. důvodovou zprávu k zákonu č. 30/2000 Sb.

¹¹⁹ Při úvahách, co je možné označit za bagatelní, by mělo být zohledněno, že (i) minimální mzda činí 8.500,- Kč hrubého a (ii) životní minimum jednočlenné domácnosti je 3.410,- Kč.

¹²⁰ Do 30. června 2009 se tzv. bagatelní spory týkaly peněžitých plnění nepřevyšujících částku 2.000,- Kč. K navýšení na současných 10.000,- Kč došlo tzv. souhrnnou novelou OSŘ, tj. zákonem č. 7/2009 Sb.

a priori výstrahou pro věřitele, že se jim až na výjimky ekonomicky nevyplatí řešit své bagatelní spory pomocí kvalifikované právní pomoci ze strany svého advokáta? Autor této práce se obává, aby nastíněná situace *per se* nevedla ke stavu, kdy se drobné dluhy prostě nebudou vymáhat a dlužníci se jich přestanou bát.

Ve vztahu k nákladům oprávněného lze rovněž podotknout, že současné znění občanského soudního řádu nepřiznává paušální náhradu hotových výdajů účastníku, který není zastoupen profesionálem podle § 137 odst. 2 OSŘ (tj. zejména advokátem, resp. v dílčích věcech notářem a/nebo patentovým zástupcem). Zastoupený účastník je tedy v současnosti zvýhodněn oproti účastníku, který právní zastoupení v soudním řízení nevyužil. Zatímco právně zastoupenému účastníku vzniká v souvislosti s procesním úkonem zpravidla nárok na paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300,- Kč (a to aniž by byl povinen tyto hotové výdaje soudu prokázat), nezastoupený účastník nese důkazní břemeno ohledně výše svých hotových výdajů vzniklých v souvislosti s příslušným soudním řízením. V soudní praxi pak nezastoupení účastníci řízení tyto náklady soudu ani nedokládají, neboť by s tím měli více starostí, než odpovídá příslušné náhradě.

Na tuto skutečnost reagoval Ústavní soud ČR¹²¹, když stanovil, že „*zásadu rovnosti účastníků řízení ve smyslu článku 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod naplňuje přiznání paušální náhrady coby náhrady hotových výdajů podle jejich demonstrativního výčtu v § 137 odst. 1 občanského soudního řádu i účastníkovi řízení, který advokátem zastoupen není, a to v situacích, v nichž by účastníkovi řízení zastoupenému advokátem byla přiznána taková náhrada podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu.*“

Výše popsany právní názor Ústavního soudu ČR je již součástí vládního návrhu novely občanského soudního řádu¹²², přičemž se navrhuje, aby konkrétní výši paušální náhrady stanovila vyhláška, kterou vydá Ministerstvo spravedlnosti. Stanovení paušální náhrady právním předpisem na úrovni ministerské vyhlášky by mělo podle navrhovatele zajistit, že bude možné pružněji reagovat na náhlé změny ekonomické situace.

Shora nastíněné možné zavedení paušální náhrady hotových výdajů právně nezastoupeného účastníka řízení by bezesporu vedlo ke zjednodušení civilního řízení. Nezastoupení účastníci řízení by nebyli bez dalšího povinováni tvrdit a prokázat své hotové výdaje v jejich skutečné výši. Tento požadavek se autorovi práce jeví jako neúměrné zatěžování takových účastníků řízení oproti účastníkům, kteří právních služeb profesionála

¹²¹ K tomu srov. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 39/13 ze dne 7. října 2014.

¹²² K tomu srov. sněmovní tisk č. 337/0 ze dne 7. října 2014.

využijí. V důsledku zavedení principu paušálních náhrad hotových výdajů by rovněž došlo ke zrychlení rozhodování soudů o těchto otázkách. Autorovi se jako správné jeví, aby soudci nebyli příliš zatěžováni přezkoumáváním uplatněných hotových výdajů. Rozhodování na principu paušálních náhrad lze proto v této souvislosti beze sporu přivítat.

4.6 Snížené náklady exekuce

Problematika tzv. snížených nákladů exekuce je úzce spojena s povinností soudního exekutora zasílat povinnému v každé jednotlivé exekuci společně s vyrozuměním o zahájení exekuce mimo jiné výzvu ke splnění vymáhané povinnosti, v níž vyčíslí vymáhaný nárok, zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného (§ 46 odst. 6 věta první EŘ). V předmětné výzvě musí být povinný poučen, že splní-li ve lhůtě třiceti dnů¹²³ od doručení této výzvy vymáhaný nárok a uhradí zálohu, vydá exekutor neprodleně příkaz k úhradě nákladů exekuce, ve kterém vyčíslí snížené náklady exekuce a náklady oprávněného (§ 11 odst. 1 a § 13 odst. 3 ET).

Výzva k dobrovolnému splnění vymáhané povinnosti (dále jen „výzva“) byla do exekučního řádu poprvé vnesena tzv. střední novelou – tedy zákonem č. 286/2009 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. listopadu 2009. Předně je třeba uvést, že smyslem a účelem institutu výzvy dle § 46 odst. 6 EŘ (dříve § 46 odst. 5 EŘ) je „zlevnění“ exekuce za předpokladu, že povinný splní vymáhanou povinnost včetně příslušenství, aniž by byla exekuce některým způsobem provedena. Povinnému je tak dána „poslední“ možnost vymáhanou povinnost rychle a především „dobrovolně“¹²⁴ splnit s tím, že exekutorovi pak náleží v exekuci ukládající (i) zaplacení peněžité částky odměna ve výši 50 % odměny podle § 6 ET; a (ii) jinou povinnost než zaplacení peněžité částky odměna ve výši 30 % odměny podle § 7 až 10 ET.

V souvislosti s výše uvedeným je pro úplnost třeba konstatovat, že exekuční právní úprava ve znění účinném do 31. října 2009 také znala institut snížené odměny exekutora. Exekutorovi totiž náležela odměna ve výši 50% (resp. 30%) v případě, že upustil od provedení exekuce. V tomto ohledu lze však poukázat na nedokonalost tehdejší právní úpravy, když exekutor mohl od provedení exekuce upustit (pouze) tehdy, pokud povinný splnil dobrovolně to, co mu ukládal exekuční titul, a uhradil náklady exekuce (§ 46 odst. 3 EŘ

¹²³ Do 31. prosince 2012 byla výzva ke splnění vymáhané povinnosti zakotvena v ustanovení § 46 odst. 5 EŘ, přičemž lhůta k dobrovolnému plnění byla poloviční, tedy v délce patnácti dnů.

¹²⁴ V odborné veřejnosti se však objevují i názory, že v exekučním řízení nelze nikdy hovořit o dobrovolném plnění, neboť se vždy z povahy věci jedná o plnění pod nátlakem. Dle názoru autora této práce lze o subjektivní dobrovolnosti plnění *stricto sensu* uvažovat pouze do zahájení exekučního řízení.

ve znění účinném do 31. října 2009). Výše uvedené pravidlo bylo ve svém důsledku *tautologické*, když exekutor mohl upustit od provedení exekuce (a tudíž mít nárok na sníženou odměnu) pouze tehdy, pokud povinný zaplatil celou vymáhanou povinnost, její příslušenství a celé náklady exekuce. Výše diskutovaný nedostatek byl odstraněn tzv. střední novelou tak, že exekutor je povinen vyčíslit ve výzvě tzv. zálohu na náklady exekuce (tedy jejich sníženou výši pro případ řádné a včasné dobrovolné úhrady povinného).

Jak již bylo podrobněji rozebráno v podkapitole 4.3 této práce, exekutorovi v souvislosti s výkonem exekuční činnosti náleží rovněž náhrada hotových výdajů v paušální částce 3.500,- Kč (§ 13 odst. 1 ET), kterou si exekutoři v každé jednotlivé exekuci nárokovali jako nejmenší možnou náhradu hotových výdajů. Tato zásada však byla ve vztahu k bagatelním pohledávkám prolomena novelou provedenou vyhláškou č. 63/2012 Sb., která s účinností od 1. března 2012 zakotvila nové pravidlo, že splní-li povinný řádně a včas na výzvu celou vymáhanou povinnost nepřevyšující 10.000,- Kč a uhradí-li povinný zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného, náleží exekutorovi náhrada v paušální částce 1.750,- Kč (§ 13 odst. 3 ET).

Výše uvedené principy jsou reakcí zákonodárce na bohatou judikaturu Ústavního soudu ČR, která klade důraz především na reflektování výpočtu odměny soudního exekutora podle náročnosti, zdlouhavosti a celkového způsobu realizace konkrétní exekuce.

4.7 Moderace nákladů exekuce ve světle judikatury českých vysokých soudů

Jak již bylo uvedeno výše, právní základ odměny soudního exekutora nalezneme zejména v ustanovení § 87 a násl. exekučního řádu. Jak v této souvislosti výstižně upozorňuje Karel Svoboda¹²⁵, doslovný text exekučního řádu nasvědčuje tomu, že exekutor má za každých okolností právo na svoji odměnu a na náhradu hotových výdajů, a to buď vůči povinného (§ 87 odst. 3 EŘ) a/nebo v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného vůči oprávněnému (§ 89 EŘ). K obdobnému právnímu závěru lze dospět také z doslovného znění ustanovení § 90 exekučního řádu.

¹²⁵ SVOBODA, K. K soudcovské normotvorbě při rozhodování o nákladech exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2011 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpaxa4s7ge2f643uojptiojy&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

Právní úprava odměny soudního exekutora však v průběhu let doznala značných koncepčních změn. Do 31. prosince 2007¹²⁶ totiž platilo, že při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného soud mohl (ale nemusel)¹²⁷ uložit oprávněnému, aby nahradil exekutorovi náklady exekuce. Ústavní soud v takové právní úpravě nespatořoval zásah do ústavních práv exekutora na poskytnutí odměny za vykonanou práci s odůvodněním, že exekutor nemá ústavně zaručené právo na dosažení zisku z výkonu exekuční činnosti. Ústavní soud¹²⁸ tedy uzavřel, že není porušením článku 11 a článku 36 odst. 1 LZPS, jestliže obecný soud přiznává exekutorovi odměnu a náhradu nákladů exekuce vůči povinnému (a nikoli oprávněnému) v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného a na straně oprávněného nelze shledat procesní zavinění na zastavení exekuce.

Jak v této souvislosti upozorňuje Karel Svoboda¹²⁹, principy náhrady odměny exekutora a jeho hotových výdajů ve znění účinném od 1. ledna 2008 (tj. od účinnosti novely provedené zákonem č. 347/2007 Sb.) jsou do jisté míry v rozporu se závěry Evropského soudu pro lidská práva (dále také jen „ESLP“). Podle právního názoru ESLP¹³⁰ totiž odpovědnost za náhodu vzniklou během exekuce stíhá orgány vykonávající exekuční titul, a to bez ohledu na to, zda jsou přímou součástí státní moci nebo na ně tato pravomoc byla delegována.

Ústavní soud v této souvislosti konstatoval, že za určitých okolností je nepřípustné, aby účastníci nesli exekuční náklady. Podle právního názoru Ústavního soudu ČR totiž exekutor vykonává exekuční činnost (státní moc) jako podnikatel, a proto musí nést rizika s tím spojená. Zájem exekutora na výdělků je podle Ústavního soudu¹³¹ tudíž třeba poměřovat s oprávněnými zájmy účastníků exekučního řízení, a to i navzdory platné právní úpravě.

¹²⁶ Ustanovení § 89 EŘ bylo s účinností od 1. ledna 2008 novelizováno zákonem č. 347/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁷ K opačnému názoru dospěl A. Roztočil, podle kterého výraz „může“ musí být v procesněprávních předpisech vykládán následovně: „Dojde-li k zastavení exekuce, soud uloží oprávněnému, aby nahradil náklady exekuce“ (k tomu srov. ROZTOČIL, A. Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvyslednost? *Právní rozhledy*, 2005, č. 8, str. 292).

¹²⁸ Stanovisko pléna Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 ze dne 12. září 2006.

¹²⁹ SVOBODA, K. K soudcovské normotvorbě při rozhodování o nákladech exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2011 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpax4s7ge2f643uoijtiojy&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

¹³⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva č. 8919/80 ze dne 23. listopadu 1983 ve věci Van der Mussele v. Belgie.

¹³¹ K tomu srov. náleží pléna Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/08 ze dne 29. září 2010.

Výše uvedené úvahy Ústavního soudu ČR vychází z premisy, že vykonávací řízení¹³² je *ipso iure* veřejnoprávním zásahem do ústavně chráněného práva vlastnit majetek. Vzhledem k tomu je třeba volit takový procesní postup, který ob stojí při posuzování zásady proporcionality (tj. zákazu nadměrnosti zásahů do práv a svobod), která zahrnuje následující tři základní principy: (i) účelnosti (vhodnosti); (ii) skutečné potřeby; a (iii) přiměřenosti procesního zásahu. Podle názoru Ústavního soudu ČR¹³³ totiž „procesní opatření a verdikty omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi základního práva či svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky přesahovat pozitiva, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních.“

Ve světle výše uvedeného lze tedy uzavřít, že za specifických okolností nelze účastníky zatížit břemenem náhrady nákladů spojených se zahájením a vedením řízení před orgánem vykonávajícím veřejnou moc. Podle K. Svobody by proto jakýkoli procesní předpis upravující rozhodování o nákladech řízení měl obsahovat ustanovení, jež pomýšlí na situace, kdy by bylo nespravedlivé a/nebo nepřiměřené, aby kterýkoli z účastníků nesl náklady soudního (exekučního) řízení. Exekuční řád by tedy v návaznosti na výše uvedené úvahy měl obsahovat obdobu ustanovení § 148 odst. 1 a § 150 OSŘ¹³⁴, přičemž pokud takové moderační ustanovení exekuční řád neobsahuje, měl by jej soud interpretovat tak, jako by takové ustanovení obsahoval.¹³⁵

Dosavadní rozhodovací praxe českých vysokých soudů zformovala podmínky, za kterých není namístě, aby kterýkoli z účastníků exekuce nesl její náklady. Náklady takové exekuce tak jdou k tíži soudního exekutora a exekutor je právě tím, kdo za takové náklady exekuce odpovídá. Předmětnou odpovědnost exekutora lze z teoreticko-pedagogického hlediska pak rozlišovat na (i) odpovědnost subjektivní (tj. odpovědnost za zavinění); a (ii) odpovědnost objektivní (tj. odpovědnost za náhodu či výsledek). Níže je pak uveden výčet právních skutečností, které vedou ke vzniku diskutované odpovědnosti exekutora. První z nich reflektuje subjektivní odpovědnost exekutora, zatímco ostatní jsou příčinou vzniku jeho odpovědnosti objektivní.

¹³² Bez ohledu na to, který orgán (tj. soud nebo exekutor) výkon práva fakticky provádí.

¹³³ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. srpna 2002.

¹³⁴ SVOBODA, K. K soudcovské normotvorbě při rozhodování o nákladech exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2011 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpax4s7ge2f643uojptiojy&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

¹³⁵ K tomu srov. náleží pléna Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/08 ze dne 29. září 2010.

- pochybení a/nebo nevhodný procesní postup exekutora: subjektivní odpovědnost exekutora za nesprávně vedenou exekuci se podle judikatury může projevit ve dvojí rovině:
 - (i) podle předpisů hmotného práva¹³⁶ exekutor odpovídá za škodu například tehdy, pokud právo oprávněného na uspokojení pohledávky není uspokojeno v důsledku omylu, liknavosti či nedůslednosti exekutora;¹³⁷
 - (ii) odpovědnost procesní může nastoupit jako důsledek nepřiměřeného, nesprávného a/nebo neprofesionálního vedení exekuce, kdy může dojít k moderaci či úplnému nepřiznání nároku na odměnu a náhradu hotových výdajů exekutora.¹³⁸
- absence zavinění účastníka na zahájení a/nebo vedení exekuce: oprávněnému totiž nelze bez dalšího přičítat k tíži, že podal exekuční návrh (a to ani tehdy, když dojde k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného). Na výše uvedené závěry nemá ve světle judikatury Ústavního soudu ČR¹³⁹ vliv ani doslovné znění § 89 EŘ, které tato práva exekutorovi zdánlivě bezvýjimečně vůči oprávněnému přiznává. Výjimkou jsou případy, kdy oprávněný zahájí exekuci, třebaže mu při určité míře opatrnosti a uvážlivosti muselo být předem známo, že exekuce bude bezvýsledná a/nebo nepřípustná.¹⁴⁰
- nahodilé právní skutečnosti objektivně bránící pokračování a završení exekuce: příkladem takové nahodilé právní skutečnosti může být úmrtí či zánik povinného, aniž by došlo k právnímu (procesnímu) nástupnictví na jeho straně. Tato okolnost samozřejmě nemůže být bez dalšího přičítána k tíži oprávněného, nýbrž v neprospěch exekutora.
- „dobrovolné“ plnění povinného: další specifickou skutečností, jež ve svém důsledku moderuje výši nároku exekutora na odměnu, je dobrovolné plnění povinného. K této problematice bylo blíže pojednáno v podkapitole 4.2.3 výše, přičemž autor této práce si na tomto místě dovoluje ve zbytku odkázat na příslušnou kapitolu.

¹³⁶ Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁷ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 3928/2008 ze dne 3. března 2011.

¹³⁸ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2269/10 ze dne 23. února 2011 anebo sp. zn. I. ÚS 944/07 ze dne 16. dubna 2009.

¹³⁹ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1222/10-2 ze dne 13. dubna 2011.

¹⁴⁰ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1226/08 ze dne 9. října 2008.

4.8 Náklady úspěšné exekuce vs. náklady exekuce při jejím zastavení

O úspěšné exekuci lze hovořit tehdy, pokud (i) vymáhaný nárok oprávněného je zcela splněn; (ii) veškeré náklady exekuce a náklady oprávněného jsou exekutorem pravomocně určeny v příkazu k úhradě nákladů exekuce; a (iii) povinný takto určené náklady v plné výši uhradí. Náklady úspěšné exekuce tedy na základě pravomocného příkazu k úhradě nákladů exekuce nese povinný. Takový stav je předpokládaným důsledkem úspěšně vedeného exekučního řízení. Podle dostupných informací¹⁴¹ se vymahatelnost práva v současné době pohybuje okolo čtyřiceti procent, a proto neúspěšné exekuce tvoří necelé dvě třetiny celkového exekučního nápadu.

Exekuční řízení s negativním výsledkem končí úplným či alespoň částečným zastavením. Je patrné, že neúspěšné exekuce ekonomicky zatěžují soudní exekutory, kterým v souvislosti se zahájením a vedením každé jednotlivé exekuční věci vzniknou (byť i nepatrné) hotové výdaje. Soudní exekutoři proto mají zájem na tom, aby jim náklady neúspěšné exekuce některý z účastníků exekučního řízení nahradil. Vzhledem k tomu docházelo ke vzniku mnoha právních sporů, které byly řešeny rovněž na úrovni českých vysokých soudů. Zejména problematika náhrady nákladů řízení v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného byla předmětem mnoha rozhodnutí Ústavního soudu ČR, který závěry vyplývající z doslovného znění § 89 exekučního řádu značně relativizoval a dokonce v této souvislosti definoval svá vlastní pravidla.

Při rozhodování o zastavení exekuce na základě návrhu některého z účastníků řízení musí exekutor vždy zkoumat, zda a v jakém rozsahu jsou uhrazeny náklady exekuce. Je tomu tak mimo jiné proto, že usnesením o zastavení řízení exekuce částečně či zcela končí. Imanentní součástí každého rozhodnutí, jímž se řízení končí, pak je rozhodnutí o nákladech řízení a nákladech účastníků řízení navzájem.

Navíc tato povinnost nepřímo vyplývá z dikce § 55a exekučního řádu¹⁴², které zapovídá zastavení exekuce na základě návrhu účastníka řízení, pokud nejsou uhrazeny náklady exekuce. Citované ustanovení § 55a exekučního řádu je třeba vykládat v souvislosti s principy uvedenými v § 89 exekučního řádu. Pravidlo podle § 55a exekučního řádu se proto neuplatní zejména v případě, kdy žádnému účastníku nelze přiřítat vinu (zavinění) na zastavení exekuce. V takovém případě totiž nastupuje odpovědnost exekutora tak, jak byla

¹⁴¹ BAČOVÁ, P. *V Česku jsou exekuce levnější* [online]. 2014 [cit. 17. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1485-v-cesku-jsou-exekuce-levnejsi-03-02-2014?w=>>>.

¹⁴² Citované ustanovení bylo do exekučního řádu vloženo novelou provedenou zákonem č. 347/2007 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2008.

blíže popsána v podkapitole 4.7 této práce; exekutor je tedy tím, kdo je povinen nést náklady takové exekuce.

Ustanovení § 55a EŘ nelze aplikovat rovněž v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného. Předmětná situace je totiž výslovně řešena druhou a třetí větou § 89 exekučního řádu, jakožto ustanovením zvláštním, které má aplikační přednost před obecným § 55a EŘ. Ustanovení § 55a EŘ je podle názoru autora této práce především pojistkou před účelovým návrhem na zastavení exekuce ze strany oprávněného [§ 268 odst. 1 písm. c) OSŘ]. V exekuční praxi se totiž běžně stává, že se účastníci řízení po zahájení exekuce „dohodnou“, že povinný bude oprávněnému plnit mimo exekuční řízení. Snahou obou účastníků je v takovém obejít soudního exekutora tak, aby povinný nebyl povinen nést náklady exekuce. Takovému postupu ustanovení § 55a exekučního řádu výslovně zabraňuje a předchází tak možným pletichám v exekučním řízení, kdy povinný pod tlakem nařízené exekuce osloví oprávněného s nabídkou splnění vymáhané povinnosti mimo příslušnou exekuci.

Obecným pravidlem je, že náklady exekuce hradí povinný, neboť (právě) kvůli němu se exekuce vede (§ 87 odst. 3 a 4 EŘ). Ve vztahu k zastavení exekuce však exekuční řád ukládá povinnost nahradit náklady exekuce a náklady účastníků tomu, kdo zastavení exekuce zavinił (§ 89 věta první EŘ). Ustanovení § 89 EŘ je ve vztahu k zastavení exekuce *lex specialis* vůči obecnému ustanovení § 87 exekučního řádu. Jak již bylo uvedeno v podkapitole 4.5 této práce, ustanovení § 89 exekučního řádu nerozlišuje, zda je exekuce zastavena (i) z procesních důvodů; anebo (ii) pro částečnou neopodstatněnost exekučního návrhu.

Samotný postup exekutora či exekučního soudu při zastavení exekuce je upraven především v § 55 a § 55a EŘ (procesní stránka věci) a je na místě tehdy, jestliže „z důvodů uvedených v § 268 odst. 1 písm. a) až h) OSŘ (skutková podstata věci) nastaly podmínky, za kterých nemůže být exekuce úspěšně dokončena.“¹⁴³

S účinností od 1. listopadu 2009¹⁴⁴ rozhoduje exekutor o zastavení exekuce v případech, kdy o zastavení není mezi účastníky sporu. Exekuční soud je proto napříště výlučně příslušný k rozhodování o sporných zastaveních. Exekutor v takovém případě zjistí stanovisko druhého účastníka řízení a teprve poté předloží exekuční spis k rozhodnutí příslušnému exekučnímu soudu. Institut návrhového zastavení exekuce nabył na významu

¹⁴³ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 513.

¹⁴⁴ Předmětná novela exekučního řádu byla provedena tzv. střední novelou – tj, zákonem č. 286/2009 Sb.

zejména po 1. lednu 2013¹⁴⁵, kdy povinný může v důsledku koncepční změny nařizování exekuce brojit proti exekuci pouze prostřednictvím návrhu na zastavení exekuce.

O zastavení exekuce je rozhodováno (exekutorem, resp. exekučním soudem) ve formě usnesení, které musí obsahovat výrok o (i) jejím zastavení; (ii) uložení povinnosti účastníka zaplatit exekutorovi náklady exekuce; a dále (iii) nákladech mezi účastníky řízení navzájem.

V případě, že je na místě úplné zastavení exekuce, přičemž zavinění na zastavení lze přičíst povinnému, exekuce neskončí dříve, než povinný uhradí náklady exekuce. Na druhou stranu nelze vyloučit situace, kdy lze procesní zavinění na zastavení exekuce přičíst výlučně oprávněnému. Náhradu nákladů exekuce by v takovém případě měl nést oprávněný, přičemž pokud tak dobrovolně učiní, exekuce může být bez dalšího zastavena. Naproti tomu procesní problémy vzniknou v případě, kdy oprávněný své povinnosti nahradit náklady exekuce dobrovolně nedostojí. Oprávněného totiž nelze žádnými procesními prostředky donucovat, aby nahradil náklady příslušné exekuce. Exekuce je totiž nařízena vůči osobě a majetku povinného a právě proto lze mocenské exekuční prostředky pouze vůči povinnému. Vzhledem k tomu lze nesplněnou povinnost oprávněného nahradit náklady exekuce vykonat až v exekuci, která bude nynější exekuci následovat. Jak v této souvislosti podotýká Karel Svoboda¹⁴⁶, rozhodnutí o náhradě nákladů exekuce oprávněným totiž bude pouhým exekučním titulem; v takovém případě se jedná o výjimku z pravidla, že povinnost uložená během exekuce musí být během téže exekuce vykonána.

Exekučním titulem ohledně povinnosti oprávněného nahradit nákladů exekuce je usnesení o zastavení exekuce, nikoli příkaz k úhradě nákladů exekuce. V této souvislosti Martina Kasíková¹⁴⁷ dodává, že právní mocí usnesení o zastavení exekuce zaniká *ipso iure* účinnost příkazu k úhradě nákladů exekuce jako podkladu k vymáhání nákladů. Ke zrušení příkazu k úhradě nákladů exekuce není proto třeba zvláštního výroku v rámci usnesení o zastavení exekuce. Na základě výše uvedené právní konstrukce tak dochází k prolomení jinak obecné zásady nezměnitelnosti a závaznosti pravomocných rozhodnutí (*rei*

¹⁴⁵ Novelou provedenou zákonem č. 396/2012 Sb. totiž došlo k podstatnému omezení dvoukolejnosti možné procesní obrany povinného proti exekuci, a to prostřednictvím odvolání proti usnesení o nařízení exekuce a návrhu na zastavení exekuce.

¹⁴⁶ SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1, str. 12.

¹⁴⁷ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)* : komentář. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 514.

iudicatae).¹⁴⁸ Příkaz k úhradě nákladů exekuce je totiž podle právního názoru autora nutné ve vztahu k nákladové složce exekuce vnímat jako meritorní rozhodnutí.

V exekuční praxi však podle autorovi dostupných informací dochází při zastavení exekuce k výslovnému zrušení dosavadních příkazů k náhradě nákladů exekuce. Je tomu především proto, aby exekutor předešel možným pochybnostem účastníků řízení, kteří by nemuseli být dobře srozuměni s výše uvedenými souvislostmi mezi příkazem k úhradě nákladů exekuce a rozhodnutím o zastavení exekuce.

4.8.1 Náklady exekuce zastavené pro její bezvýslednost

V návaznosti na výše uvedené lze upozornit na problematiku nákladů exekuce v případě, že je na místě zastavit exekuci pro nemajetnost povinného [§ 268 odst. 1 písm. e) OSŘ]. Autor se tak snaží upozornit na otázku možného procesního postupu v případě, že exekuce je bezvýsledná, neboť povinný nemá žádný majetek? Měl by náklady takové exekuce platit oprávněný, protože inicioval zahájení exekuce? Nebo by měl náklady neúspěšné exekuce nést exekutor? Má smysl ukládat povinnost k náhradě nákladů exekuce povinnému, který je nemajetný? Tyto otázky byly v minulosti mnohokrát řešeny judikaturou, neboť nikdo (zcela pochopitelně) nechtěl náklady bezvýsledné exekuce nést.

V praxi se totiž stávalo, že exekutoři při zastavení exekuce pro nemajetnost povinného přenášeli povinnost k úhradě nákladů exekuce na oprávněného, a tento postup opírali o doslovné znění druhé věty § 89 EŘ¹⁴⁹, která byla do exekučního řádu vložena s účinností od 1. ledna 2008 novelou provedenou zákonem č. 347/2007 Sb. Vzhledem k tomu docházelo k soudním sporům, které byly mnohokrát řešeny i na úrovni ústavního soudnictví. V této souvislosti podal Ústavní soud ČR¹⁵⁰ ve své bohaté a konstantní judikatuře výklad k ustanovení § 89 EŘ tak, že citovanou druhou větu je nutno vykládat ve vztahu (v souvislosti) s větou první. Exekutor ve světle výše uvedené rozhodovací praxe nemůže bez dalšího ukládat oprávněnému povinnost k náhradě nákladů neúspěšné exekuce jen proto, že povinný je nemajetný. Exekutor by měl při rozhodování o zastavení exekuce především zohlednit, zda lze oprávněnému přičítat procesní zavinění na tom, že exekuce je neúspěšná,

¹⁴⁸ ZOULÍK, F., in WINTEROVÁ, M. *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. str. 319-320.

¹⁴⁹ Citovaná věta není šťastně formulována, neboť zakotvila pravidlo, že „v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného hradí paušálně určené či účelně vynaložené výdaje exekutorovi oprávněný“.

¹⁵⁰ K tomu například srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1327/10 ze dne 5. října 2011.

a proto musí být zastavena.¹⁵¹ Teprve na základě výše uvedených myšlenkových závěrů může exekutor uložit oprávněnému povinnost nahradit náklady exekuce.

Ve vztahu k rozhodování o nákladech bezvýsledné exekuce lze doplnit, že s účinností od 1. listopadu 2009¹⁵² se může exekutor předem dohodnout s oprávněným ohledně výše náhrady hotových výdajů pro případ, kdy exekuce bude zastavena pro nemajetnost povinného.

Podle právního názoru Š. Klapky¹⁵³ je na základě principů nastavených v § 89 věty třetí EŘ vyloučena aplikace principu odpovědnosti za zavinění s tím, že oprávněný bude povinen k náhradě výdajů exekutora bez ohledu na to, který z účastníků zastavení exekuce zavinil. S výše citovaným názorem lze však polemizovat. Jednotlivé věty ustanovení § 89 EŘ je totiž (nejen) podle názoru Ústavního soudu ČR nutné vykládat v celé jeho souvislosti. Větu třetí ustanovení § 89 EŘ je tak nutné chápat (pouze) jako kvantitativní doplnění jeho věty první následovně: pokud je dáno procesní zavinění oprávněného na zastavení exekuce, v důsledku čehož lze oprávněnému uložit povinnost k náhradě nákladů exekuce, může exekutor při existenci předchozí dohody s oprávněným podle § 89 věta třetí EŘ uložit oprávněnému takovou povinnost (jenom) v předem sjednané výši.

Dohoda podle § 89 věty třetí EŘ může být podle Marty Kasíkové uzavřena „*před zahájením exekučního řízení i v jeho průběhu, avšak dříve („předem“), než soud nebo exekutor přistoupí k zastavení exekuce pro nemajetnost povinného.*“¹⁵⁴ Výše uvedený institut podle § 89 věty třetí exekučního řádu nepokrývá odměnu soudního exekutora, nýbrž pouze jeho hotové výdaje vynaložené v souvislosti s neúspěšnou exekucí. Výše náhrady hotových výdajů se plně odvíjí od vůle smluvních stran, a proto může být dohodnuta ve výši odlišné (vyšší i nižší) od sazeb stanovených v exekučním tarifu. Takto předem sjednaná náhrada může pokrývat hotové výdaje v jednotlivé exekuční věci a/nebo v souboru či dokonce portfoliu exekucí, které bude exekutor ve prospěch konkrétního oprávněného provádět. Výše uvedené je mimo jiné důkazem obchodněprávního postavení exekutora, který může (ale nemusí) se svým klientem (oprávněným) předem ujednat výši náhrad, které by mohl v případě

¹⁵¹ Tak například v nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 ze dne 12. září 2006 byl vysloven názor, že „není porušením čl. 11 a čl. 36 LZPS, jestliže soud při rozhodování o nákladech exekuce v případě, že je exekuce zastavena pro nedostatek majetku na straně povinného a na straně oprávněného nelze shledat procesní zavinění za zastavení exekuce (při respektování požadavku náležité opatrnosti a uvážlivosti), přizná exekutorovi náhradu nákladů řízení vůči povinnému“.

¹⁵² Novela § 89 exekučního řádu provedená tzv. střední novelou exekučního řádu, tj. zákonem č. 286/2009 Sb.

¹⁵³ KLAPKA, Š. Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2009 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqhfpxa4s7grpxg5dsl4ytana&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

¹⁵⁴ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 518.

nemajetnosti povinného požadovat na oprávněném. Obě smluvní strany, tj. oprávněný a soudní exekutor tak dopředu vstupují do určitého podnikatelského rizika, neboť zatímco exekutor usiluje o co největší kompenzaci neúspěšných exekucí, oprávněný nemá přirozeně zájem „dotovat“ exekutora v případě, kdy je jeho pohledávka za povinným nevymahatelná.

5. Rozhodování o nákladech exekučního řízení

Rozhodování o nákladech řízení je právní oblastí se zcela svébytnou právní úpravou a specifickými pravidly. Je tomu jednak proto, že exekutor rozhoduje o nákladech exekuce především rozhodnutím *sui generis*, a to příkazem k úhradě nákladů exekuce. Rovněž obecné principy rozhodování o nákladech exekuce se v určitém ohledu odklánějí od nosných pravidel náhrady nákladů řízení podle občanského soudního řádu. Vzhledem ke komplexnosti předkládané práce proto bude účelné příslušnou problematiku podrobit hlubší analýze.

Příkaz k úhradě nákladů exekuce (v praxi též zkráceně nazýváno „PUNE“) je jedním ze tří druhů rozhodnutí, které v rámci exekučního řízení soudní exekutor vydává. Příkaz k úhradě nákladů exekuce je oprávněn vydat také soudním exekutorem pověřený exekutorský kandidát a/nebo exekutorský koncipient.¹⁵⁵ V dalším textu však v této souvislosti bude hovořeno pouze o soudním exekutorovi. Právní úprava příkazu k náhradě nákladů exekuce je součástí právního řádu České republiky již od počátku účinnosti exekučního řádu, tj. od 1. září 2001. Jedná se *largo sensu* o rozhodnutí, kterým se v průběhu exekuce ukládá povinnému povinnost k úhradě nákladů exekuce a nákladů oprávněného a konkretizují se co do výše a jednotlivých položek.¹⁵⁶

Příkaz k úhradě nákladů exekuce je tedy zásadním rozhodnutím, na jehož základě soudní exekutor autoritativně rozhoduje o nákladové složce příslušného exekučního řízení. Výjimku z tohoto obecného pravidla pak představuje znalečné, neboli odměna a náhrada nákladů soudního znalce za výkon znalecké činnosti.¹⁵⁷ Ve vztahu k exekucím, v nichž vyvstala potřeba vypracovat znalecký posudek, není totiž podle judikatury¹⁵⁸ postačující, aby tyto náklady byly bez dalšího zahrnuty do příkazu k úhradě nákladů exekuce. V této souvislosti je totiž třeba nejprve určit výši znalečného v samostatném usnesení, neboť „*teprve až pravomocným usnesením o znalečném je dána, a to závazně, výše nákladů exekutora vzniklých mu v souvislosti s vypracováním znaleckého posudku ve věci. Mají-li být součástí nákladů soudního exekutora náklady vzniklé mu v souvislosti s potřebou vypracovat ve věci znalecký posudek, potom rozhodnutí o nákladech exekutora, které by mělo zohledňovat i tyto náklady, může být vydáno až po právní moci usnesení, jímž bylo o znalečném rozhodnuto.*“

¹⁵⁵ Exekutorský koncipient však nemůže být exekutorem pověřen k vydání exekučního příkazu (k tomu srov. § 21 odst. 2 věta první EŘ).

¹⁵⁶ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 501.

¹⁵⁷ K tomu srov. § 17, § 18 a § 23 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁸ K tomu srov. usnesení Krajského soudu v Plzni sp. zn. 12 Co 413/2010 ze dne 15. července 2011.

V souvislosti s výše uvedeným se autorovi této práce jeví duplicitní rozhodování o znalečném nejprve v samostatném usnesení a následně v příkazu k úhradě nákladů exekuce jako zcela nadbytečné. Tímto postupem navíc dochází k dvojímu rozhodování o tomtéž, tj. dílčím způsobem je porušena zásada *rei iudicatae*. Navíc, účastníkům řízení je tímto postupem dána možnost dvojí procesní obrany proti znalečnému, a to jednak prostřednictvím odvolání proti usnesení o znalečném¹⁵⁹, a jednak pomocí námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. V exekuční praxi je proto zcela běžné, že exekutoři rozhodují o znalečném pouze a jedině v příslušném příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Pro úplnost lze v této souvislosti podotknout, že na základě (a v důsledku) příkazu k úhradě nákladů exekuce se autoritativně určují a následně vymáhají peněžní prostředky na náhradu exekuce a nákladů oprávněného. Na druhou stranu většina exekucí končí alespoň zčásti neúspěšně. V takovém případě nastupuje rozhodování o (částečném či úplném) zastavení exekučního řízení, v rámci kterého musí dojít k autoritativnímu vypořádání s náklady účastníků exekučního navzájem a dále ke stanovení povinnosti k náhradě nákladů příslušného exekučního řízení. Vzhledem k tomu, že o této problematice bylo blíže pojednáno v podkapitole 4.8 výše, dovolí si autor ve zbytku odkázat právě na tuto část této kvalifikační práce. Níže pak bude pojednáno výlučně o příkazu k úhradě nákladů exekuce jako takovém a souvisejících procesních institutech.

5.1 Obsahové náležitosti příkazu k úhradě nákladů exekuce

Exekuční řád podává taxativní výčet obsahových složek příkazu k úhradě nákladů exekuce následovně: (i) označení exekučního soudu, (ii) označení exekutora, který vede exekuční řízení, (iii) označení exekučního titulu a orgánu, který ho vydal, nebo osoby, která jej vyhotovila, (iv) označení oprávněného a povinného včetně rodného čísla povinného, lze-li ho zjistit, (v) označení povinnosti, která má být exekucí vymožena, (vi) stanovení povinnosti¹⁶⁰ k náhradě nákladů, včetně jejich vyčíslení a odůvodnění¹⁶¹, (vii) výši zaplacené zálohy a její vyúčtování, a (viii) datum a podpis exekutora a poučení o námitkách.

Příkaz k úhradě nákladů exekuce musí splňovat veškeré procesní náležitosti rozhodnutí, zejména musí reflektovat princip přezkoumatelnosti rozhodnutí. Jak totiž uvádí odborná literatura, „*náklady musejí být určeny tak, aby účastníci a popřípadě soud při*

¹⁵⁹ Proti usnesení o znalečném není přípustné (pouze) dovolání, a to podle § 238 odst. 1 písm. f) OSŘ.

¹⁶⁰ Příkaz k úhradě nákladů exekuce může ukládat povinnosti pouze povinnému, neboť (právě a jen) proti jeho majetku je exekuce vedena.

¹⁶¹ Povinnost k náhradě nákladů exekuce je nezbytnou složkou příkazu k úhradě nákladů exekuce od 1. listopadu 2009, tj. od účinnosti tzv. střední novely EŘ – zákona č. 286/2009 Sb.

pozdějším přezkumu v námitkovém řízení mohli posoudit, čím jsou náklady tvořeny a jak vznikly, a mohli ověřit správnost jejich vyčíslení.“¹⁶² Vzhledem k tomu musí soudní exekutor klást velký důraz na kvalitu příslušného příkazu k úhradě nákladů exekuce tím, že v něm mimo jiné uvede selektivní a přesný výčet jednotlivých nákladů exekuce a odděleně také jednotlivých nákladů oprávněného, a to vše včetně způsobu výpočtu jejich výše.

Účastníkům řízení tedy musí být (by mělo být) z příkazu k úhradě nákladů exekuce nade vší pochybnost patrné, jaké složky nákladů exekuce a nákladů oprávněného byly v příslušném příkazu k úhradě nákladů exekuce určeny, a to včetně předestření postupu, jakým soudní exekutor k příslušným částkám dospěl. Jednotlivé náklady by měly být v příkazu k úhradě nákladů exekuce popsány postupem podle příslušných ustanovení exekučního tarifu popsány tak, aby je bylo možné přezkoumat a aby jednotlivé položky odpovídaly nákladům, které mohou být v exekučním řízení oprávněnému a exekutorovi přiznány.¹⁶³

Ke kvalitativní stránce příkazu k úhradě nákladů exekuce se také vyjádřil také Ústavní soud ČR¹⁶⁴ a ztotožnil se s názorem teorie, že „již v samotném příkazu k úhradě nákladů exekuce musí být jednotlivé položky nákladů popsány a jejich názvy by měly pokud možno kopírovat položky uvedení demonstrativním výčtem § 13 odst. 1 exekučního tarifu. Vyúčtované hotové výdaje přitom nesmí obsahovat ty úkony, které jsou kryty odměnou. Veškeré hotové výdaje přitom musí být ve spise soudního exekutora doloženy fakturami a stvrzenkami či jiným doklady, a pokud to není možné úředními záznamy. Totéž platí i pro vyúčtování cestovních výdajů (bez silniční daně, na jejíž náhradu neexistuje podle § 90 exekučního řádu nárok), a náhrady za ztrátu času. Veškeré tyto podklady potom mají sloužit soudu v námitkovém řízení jako důkazy pro stanovení skutkového stavu. Je zcela nepřípustné, aby soudní exekutor jednotlivé položky v příkazu k úhradě nákladů exekuce nerozepsal vůbec, anebo je rozepsal zcela nedostatečně, a s odůvodněním na nákladnost takové operace odkázal na údaje založen v jeho spise.“ Ústavní soud ČR se tak striktně vymezil vůči odbytým, šablonovitým či kusým příkazům k úhradě nákladů exekuce, u kterých soudní exekutoři „spoléhají“ na procesní pasivitu účastníků řízení, tj. že příslušný příkaz k úhradě nákladů exekuce nebude napaden námitkami. Veškeré složky nákladů exekuce, které jsou v příkazu k úhradě nákladů exekuce uvedeny, musí být precizně specifikovány a řádně doloženy.

¹⁶² KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha : C.H. Beck, 2013. str. 503.

¹⁶³ Tamtéž, str. 504.

¹⁶⁴ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 336/05 ze dne 31. srpna 2005.

5.2 Postup při vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného

Příkaz k úhradě nákladů exekuce určuje výši náhrady nákladů, nicméně nestanovuje způsob provedení exekuce, kterým budou náklady exekuce a náklady oprávněného vymoženy. Určení způsobu provedení exekuce je totiž imanentní součástí exekučního příkazu (§ 47 odst. 1 EŘ). Jaká je tedy časová souslednost při vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného?

V praxi bývá běžné, že soudní exekutor po dohledání postižitelného majetku povinného vydá exekuční příkaz, ve kterém nad rámec pohledávky oprávněného a jejího příslušenství uvede také pravděpodobné náklady exekuce a pravděpodobné náklady oprávněného (§ 6 odst. 2 ProvVyhl). V této souvislosti je třeba uvést, že se jedná o pravděpodobné (předběžné), nikoli definitivní, vyčíslení nákladů exekuce. Soudnímu exekutorovi totiž v okamžiku vydání příslušného exekučního příkazu nemůže být znám rozsah skutečných nákladů exekuce.

Soudní exekutor v příslušném exekučním příkazu poučí účastníky řízení o tom, že vydá příkaz k úhradě nákladů exekuce neprodleně poté, kdy dojde ke splnění nebo vymožení povinnosti vymáhané v exekučním řízení s výjimkou nákladů exekuce a nákladů oprávněného (6 odst. 2 ProvVyhl). Z výše uvedeného je patrné, že zatímco pohledávka oprávněného a její příslušenství se vymáhá bez dalšího na základě exekučního příkazu, náklady exekuce a náklady oprávněného se naproti tomu vymáhají teprve na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce bez zbytečného odkladu poté, kdy soudní exekutor vymůže plnění pro oprávněného. Výše nastíněný postup je z pohledu časové souslednosti logický, neboť teprve poté, co je soudnímu exekutorovi známa výše vymoženého plnění, může určit náklady exekuce a náklady oprávněného.

Výše uvedené pravidlo vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného bylo do ProvVyhl¹⁶⁵ *expressis verbis* vneseno teprve až od 1. ledna 2013. Do této doby nebyl takto detailní postup pro vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného výslovně upraven. V praxi se tak vyvinul dvojí přístup k vymáhání nákladů.

Majoritní postup spočíval v tom, že exekučním příkazem dotčené třetí osoby (zaměstnavatelé, bankovní ústavy, jakož i jiní dlužníci povinného apod. nesoucí povinnost *arrestatoria* – tj. zákazu vyplácet povinnému jeho pohledávku) vyplácely soudnímu

¹⁶⁵ Novela Provděcí vyhlášky provedena vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 491/2012 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, ve znění vyhlášky č. 463/2009 Sb.

exekutorovi na základě příslušného exekučního příkazu nejen prostředky na pohledávku oprávněného a její příslušenství, ale také (v exekučním příkazu předběžně vyčíslené) náklady exekuce. Okrajově se však také stávalo, že některé bankovní instituty¹⁶⁶ vyplácely soudnímu exekutorovi na základě exekučního příkazu pouze pohledávku oprávněného a její příslušenství, a to po doručení vyrozumění o nabytí právní moci exekučního příkazu. Naproti tomu prostředky na úhradu nákladů exekuce a nákladů oprávněného deponovaly do doby, dokud neobdržely příslušný příkaz k úhradě nákladů exekuce s vyznačenou doložkou právní moci.

Bez ohledu na časovou souslednost při vymáhání nákladů exekuce lze uzavřít, že příkaz k úhradě nákladů exekuce je *ipso iure* exekučním titulem.¹⁶⁷ Na rozdíl od jiných způsobilých exekučních titulů se však povinnosti uložené v příkazu k úhradě nákladů exekuce vykonávají *ex officio* v témže řízení, v němž byl příslušný příkaz k úhradě nákladů exekuce vydán. Vzhledem k tomu není třeba, aby exekutor a/nebo oprávněný museli iniciovat další řízení, které by směřovalo k jeho realizaci. Výše popsané pravidlo předchází negativnímu stavu, kdy by jedno exekuční řízení plodilo další exekuci.

Ve vztahu k vymáhání nákladů exekuce a nákladů oprávněného lze rovněž podotknout, že exekutor mohl oba tyto nároky mimo jiné zajistit zřízením exekutorského zástavního práva na nemovitostech povinného (§ 69a odst. 1 EŘ). Citované ustanovení doznalo změn s účinností od 1. ledna 2013, kdy nově lze exekutorské zástavní právo zřídit na nemovitostech povinného (pouze) k zajištění vymáhané pohledávky a nákladů oprávněného. Náklady exekuce nejsou napříště pohledávkou způsobilou k zajištění exekutorským zástavním právem, v důsledku čehož náklady exekuce spadají zásadně do sedmé (poslední) rozvrhové skupiny pohledávek věřitelů povinného [§ 337c odst. 1 písm. g) OSŘ].¹⁶⁸

Závěrem lze v rámci této podkapitoly podotknout, že soudní exekutor vydá příkaz k úhradě nákladů exekuce, kdykoli to bude v rámci exekučního řízení nutné. Právní mocí příkazu k úhradě nákladů exekuce nevzniká překážka *rei iudicatae*, neboť zvýší-li se náklady exekuce nebo náklady oprávněného po vydání příkazu k úhradě nákladů exekuce, vydá exekutor další příkaz k úhradě nákladů exekuce (§ 6 odst. 3 ProvVyhl).

¹⁶⁶ Například Československá obchodní banka, a.s.

¹⁶⁷ K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3039/2008 ze dne 28. července 2010.

¹⁶⁸ Do konce roku 2012 mohly být náklady exekuce zajištěné exekutorským zástavním právem uspokojovány ve třetí rozvrhové skupině pohledávek [§ 337c odst. 1 písm. c) OSŘ].

5.3 Opravné prostředky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce

Příkaz k úhradě nákladů exekuce se *ex lege* doručuje¹⁶⁹ oprávněnému a povinnému (§ 88 odst. 1 *in fine* EŘ). Tento výčet osob, kterým se příkaz k úhradě nákladů exekuce doručuje, však není úplný. Je-li totiž postupem podle § 42 EŘ postihován na majetek patřící do společného jmění manželů, nebo výlučný majetek manžela za podmínek uvedených v § 262a odst. 2 OSŘ, je třeba doručit příkaz k úhradě nákladů exekuce také manželovi povinného.

V této souvislosti je relevantní také § 9 odst. 2 druhá věta ProvVyhl, podle kterého se po nabytí právní moci doručuje příkaz k úhradě nákladů exekuce také osobám, kterým se podle zvoleného způsobu exekuce doručuje vyrozumění o právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí podle občanského soudního řádu.

Proti příkazu k úhradě nákladů exekuce není přípustné odvolání,¹⁷⁰ a tudíž ani dovolání.¹⁷¹ Účastníci řízení mohou brojit proti příkazu k úhradě nákladů exekuce tzv. námitkami, a to u příslušného exekutora ve lhůtě osmi dnů¹⁷² od doručení příslušného příkazu k úhradě nákladů exekuce. Námitky lze také podat u exekučního soudu, který je neprodleně zašle exekutorovi (§ 54b odst. 5 EŘ). Procesní lhůta pro podání námitek zůstává v takovém případě zachována.

Výše uvedená osmidenní lhůta má procesní povahu¹⁷³, a proto pro včasnost námitek postačí, pokud je příslušná osoba podá posledního dne lhůty buď přímo exekutorovi, nebo orgánu, který má povinnost je doručit (tj. držiteli poštovní licence).¹⁷⁴ Pokud by příkaz k úhradě obsahoval nesprávné poučení o opravném prostředku, nelze námitky i po uplynutí osmidenní lhůty odmítnout pro opožděnost jen proto, že se účastník řízení řídil tímto nesprávným poučením. V případě, že by příkaz k úhradě nákladů exekuce poučení o opravných prostředcích neobsahoval vůbec, je možné námitky podat do tří měsíců od doručení příslušného příkazu k úhradě nákladů exekuce.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Zákodárce ve vztahu k tomuto typu rozhodnutí nestanovil obligatorní doručování do vlastních rukou.

¹⁷⁰ K tomu srov. § 55c odst. 3 písm. d) EŘ.

¹⁷¹ K tomu srov. § 236 odst. 1 OSŘ.

¹⁷² Do 31. prosince 2007 činila lhůta pro podání námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce tři dny.

Příslušná změna byla s účinností od 1. ledna 2008 provedena zákonem č. 347/2007 Sb.

¹⁷³ K tomu srov. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2516/07 ze dne 28. května 2009.

¹⁷⁴ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 505.

¹⁷⁵ K tomu srov. § 204 odst. 2 OSŘ.

Zmeškání lhůty pro podání námitek nelze prominout¹⁷⁶, přičemž opožděně podané námitky postoupí soudní exekutor exekučnímu soudu, který je postupem podle § 208 odst. 1 OSŘ bez meritorního projednání odmítne.¹⁷⁷ Proti usnesení o odmítnutí námitek je přípustné odvolání, a to ve lhůtě patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení předmětného rozhodnutí.¹⁷⁸

Aktivní legitimace k podání námitek svědčí v každém případě oprávněnému a povinnému. Manželovi povinného vzniká aktivní legitimace k podání námitek tehdy, je-li postupem podle § 42 EŘ postihován na majetek patřící do společného jmění manželů, nebo výlučný majetek manžela za podmínek uvedených v § 262a odst. 2 OSŘ.

Námitky jsou řádným (a výlučným)¹⁷⁹ opravným prostředkem, kterým lze brojit proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. Účastník řízení tak pomocí námitek může (i) rozporovat kvantitativní stránku příkazu k úhradě nákladů exekuce – tj. výši nákladů exekuce a/nebo nákladů oprávněného; nebo (ii) právní kvalitu příkazu k úhradě nákladů exekuce, zejména jeho určitost a přezkoumatelnost.

Námitky podané včas (a) osobou oprávněnou mají tzv. suspenzivní účinek, tj. námitkami napadený příkaz k úhradě nákladů exekuce nenabude právní moci a náklady jím určené nelze vymoci. Výše uvedené však exekutorovi nebrání, aby na základě exekučního příkazu zajistil věci, hodnoty či prostředky k jejich úhradě; vyplatit je oprávněnému a/nebo ve svůj prospěch však může až po právní moci rozhodnutí o námitkách soudem či exekutorem (§ 206 odst. 1 OSŘ) a poté, co nastanou skutečnosti podle § 52 odst. 3 EŘ.¹⁸⁰

Podle komentářové literatury¹⁸¹ musí námitky, jakožto procesní podání, obsahovat vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4 OSŘ) také důvod, pro který účastník nesouhlasí s obsahem příkazu k úhradě nákladů exekuce. Pokud by výše uvedené náležitosti v příslušných námitkách absentovaly, měl by podle Martiny Kasíkové exekutor (a po předložení soudu rovněž soud) vyzvat účastníka k odstranění vad podání postupem podle § 43

¹⁷⁶ K tomu srov. § 254 odst. 2 věta první OSŘ.

¹⁷⁷ Nicméně v exekuční praxi se lze rovněž setkat s případy, kdy exekuční soudy meritorně projednávaly opožděně podané námitky proti příkazu k úhradě nákladů exekuce (k tomu srov. usnesení Okresního soudu v Chomutově č. j. 10 EXE 8366/2013-13 ze dne 17. ledna 2014 a navazující usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1079/14 ze dne 26. června 2014.

¹⁷⁸ K tomu srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 2581/2006 ze dne 22. listopadu 2006.

¹⁷⁹ Obranou proti výši nákladů exekuce, stanovené příkazem k úhradě nákladů exekuce, jsou námitky; jen v rámci nich lze jejich výši zpochybnit (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 3239/2013 ze dne 29. ledna 2014.

¹⁸⁰ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 506.

¹⁸¹ Tamtéž.

OSŘ ve spojení s § 209 OSŘ.¹⁸² Nebudou-li vady odstraněny, měl by soud námitky podle § 211 a 43 OSŘ odmítnout, nelze-li pro vady námitky projednat.¹⁸³ K opačnému závěru však dospěl Ústavní soud ČR¹⁸⁴, který potvrdil procesní postup exekučního soudu, pokud nevyzval účastníka k doplnění blanketně podaných a nedoplněných námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. Třebaže jsou výše podávané výklady odlišné, lze podle názoru autora uzavřít, že blanketní námitky nejsou ve svém důsledku samy o sobě účinným opravným prostředkem proti příkazu k úhradě nákladů exekuce.

Mezi odbornou veřejností rovněž nepanuje názorová jednotnost ohledně toho, zda je exekutor či exekuční soud při rozhodování o námitkách vázán obsahem a rozsahem konkrétního namítaného důvodu, či nikoli. Kladně na výše uvedenou otázku odpovídá Martina Kasíková mimo jiné s tím, že „*jazykovým výkladem slova „námitky“ lze dospět k závěru, že jednotlivé důvody, pro které účastník s rozhodnutím nesouhlasí, jsou naformulovány jako jednotlivé námitky, o kterých soud rozhodne.*“¹⁸⁵ K opačnému závěru dochází Karel Svoboda¹⁸⁶, který ve prospěch existence tzv. plné jurisdikce v rámci námitkového řízení argumentuje mimo jiné zásadou úplného přezkumu rozhodnutí o nákladech řízení podle občanského soudního řádu. Pokud tento princip platí pro řízení před soudem, měl by podle něj také být nosným pravidlem exekučního řízení. Opačný přístup by totiž vedl ke zhoršení právního postavení účastníka řízení před exekutorem oproti postavení účastníka v řízení před soudem.

Jak totiž Karel Svoboda správně uvádí, soudní exekutor rozhoduje příkazem k úhradě nákladů exekuce mimo jiné o své odměně. Vzhledem k tomu zde může být dána pochybnost o jeho nezávislosti a nestrannosti, v důsledku čehož by takové rozhodování soudního exekutora mělo podle právního názoru Evropského soudního dvora¹⁸⁷ podléhat tzv. plné jurisdikci.

Autor této práce se domnívá, že námitkové řízení je svým způsobem konstruováno jako účinný prostředek sloužící k rychlé nápravě nedostatků příkazu k úhradě nákladů

¹⁸² I přes svébytné postavení námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce se totiž na procesní postup exekutora po podání námitek přiměřeně a podpůrně použije právní úprava odvolání ve smyslu § 201 a násl. OSŘ. Soudní exekutor je tak *ex officio* povinen nejprve přezkoumat kvalitativní stránku tohoto procesního podání.

¹⁸³ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 506.

¹⁸⁴ K tomu srov. usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 350/11 ze dne 29. března 2011.

¹⁸⁵ KASÍKOVÁ, M. in KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. str. 506.

¹⁸⁶ SVOBODA, K. K soudnímu přezkumu příkazu k úhradě nákladů exekuce. *Právní rádce*, 2011, č. 6. str. 9.

¹⁸⁷ K tomu srov. rozsudek Evropského soudu Beaumartin v. Francie ze dne 24. listopadu 1994.

exekuce. Za tímto účelem předepsal zákonodárce poměrně krátké procesní (pořádkové) lhůty takto: (i) osm dní pro podání námitek; (ii) „bez zbytečného odkladu“ pro postoupení námitek exekučnímu soudu, pokud exekutor námitkám nevyhoví; a (iii) patnáct dní pro rozhodnutí exekučního soudu o námitkách. Navíc, proti rozhodnutí o námitkách není přípustný žádný další opravný prostředek. Autor se dále domnívá, že je procesní zodpovědností účastníků, aby se v „zostřeném“ režimu bránili proti autoritativnímu rozhodnutí exekutora o nákladech příslušné exekuce a nákladech oprávněného. Opačný výklad by totiž *per se* vedl k tomu, že (účelová) nedokonalost či neúplnost námitek by sama o sobě mohla působit nedůvodné procesní průtahy ve vztahu k určení a vymožení nákladů exekuce, a tudíž k ukončení exekuce jako takové. Nelze totiž opomenout, že exekutor je ve vztahu k nákladům exekuce rovněž účastníkem řízení. Podle judikatury českých vysokých soudů je pak třeba klást rovnítko mezi oprávněnými zájmy exekutora a účastníků řízení. Vzhledem k tomu se autorovi jako nepřiměřený jeví předpoklad, kdy by účastník řízení mohl působit procesní obstrukce na základě neodůvodněných námitek proti příkazu k úhradě nákladů exekuce. S ohledem na vše shora uvedené lze podle názoru autora uzavřít, že námitky by neměly být přezkoumávány v tzv. plné jurisdikci.

Rozhodování exekutora o námitkách má prvky kasačního opravného systému, a proto exekutor námitkám (i) buď zcela vyhoví a napadený příkaz k úhradě nákladů exekuce v rozsahu námitek zruší; anebo (ii) nevyhoví a bez zbytečného odkladu je, aniž by o tom vydal meritorní rozhodnutí, postoupí exekučnímu soudu, který o nich ve lhůtě patnácti dnů rozhodne (§ 88 odst. 3 EŘ). Naproti tomu exekuční soud může výroky příkazu k úhradě nákladů exekuce navíc změnit za předpokladu, že zajistí dostatek podkladů pro rozhodnutí (§ 220 odst. 1 OSŘ). Rozhodnutí soudu o námitkách je pak konečné, neboť proti němu není přípustný opravný prostředek (§ 88 odst. 4 EŘ). Tato skutečnost je důvodem vzniku bohaté judikatury Ústavního soudu ČR ohledně nákladů exekuce, neboť po právní moci rozhodnutí exekučního soudu o příslušných námitkách, již účastníci řízení vyčerpali veškeré procesní opravné prostředky.¹⁸⁸

V návaznosti na výše uvedené lze uvést, že od 1. ledna 2013 není výslovně upraveno, jakou formou rozhoduje exekutor o námitkách, pokud jim v plném rozsahu vyhovuje. Jak

¹⁸⁸ Někteří autoři v této souvislosti volají po novelizaci § 88 odst. 4 EŘ tak, aby proti rozhodnutí exekučního soudu o námitkách povinného bylo přípustné odvolání (k tomu srov. FIALOVÁ, P. Příkaz k úhradě nákladů exekuce. *Komorní listy*, 2014, č. 3. Praha: Exekutorská komora, 2014. str. 29). Autor v této souvislosti poukazuje, že tímto postupem by došlo k trojímu přezkumu námitek povinného proti příkazu k úhradě nákladů exekuce, a to vše na úrovni řádných opravných prostředků.

však v této souvislosti výstižně upozorňuje Martina Kasíková¹⁸⁹, zákonodárce pro takové rozhodnutí exekutora předvídal formu usnesení, a to v § 9 odst. 6 ProvVyhl ve znění účinném do 31. prosince 2012. Předmětné ustanovení však bylo bez náhrady zrušeno, neboť v praxi exekutoři obvykle vydají nový příkaz k úhradě nákladů exekuce, v němž zruší napadený příkaz.¹⁹⁰ Nově vydaný příkaz k úhradě nákladů exekuce mohou účastníci napadnout námitkami, o nichž meritorně rozhodne exekuční soud. Pokud tak účastníci řízení neučiní, příkaz k úhradě nákladů exekuce nabyde právní moci.

5.4 Náklady exekuce v souvislosti s insolvenčním řízením

V rámci překládané kvalifikační práce se autorovi jako účelné jeví provést stručný exkurz do rozhodování o nákladech exekuce v případě, že na majetek povinného je zahájeno a vedeno insolvenční řízení. V této souvislosti je patrné, že kolektivní řešení dluhů cestou insolvenčního řízení je dalším fenoménem soudobé společnosti. Každým dnem jsou zahajovány desítky nových insolvenčních řízení, která mají *ipso iure* invazivní charakter. Je tomu tak mimo jiné proto, že insolvenční řízení má přednost před řízením exekučním. Podle insolvenčního zákona totiž platí, že „výkon rozhodnutí či exekuci, která by postihovala majetek ve vlastnictví dlužníka, jakož i jiný majetek, který náleží do majetkové podstaty, lze (od zahájení insolvenčního řízení) nařídit nebo zahájit, nelze jej však provést.“¹⁹¹ Jedinou výjimkou z tohoto jinak obecného pravidla je od 1. ledna 2014 provedení výkonu rozhodnutí či exekuce na majetek náležející do majetkové podstaty na základě rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 203 odst. 5 insolvenčního zákona.

V exekuční a soudní praxi mnohdy dochází k souběhu exekučního a insolvenčního řízení. V takovém případě nesmí exekutor *ex lege* činit žádné úkony, jimiž se provádí exekuce. Exekutor je navíc povinen vydat insolvenčnímu správci¹⁹² vymožené plnění¹⁹³ bezodkladně po právní moci usnesení, kterým rozhodne po odpočtu nákladů exekuce o vydání

¹⁸⁹ SVOBODA, K. K soudnímu přezkumu příkazu k úhradě nákladů exekuce. *Právní rádce*, 2011, č. 6. str. 9.

¹⁹⁰ Jak však někteří správně upozorňují, tento postup soudních exekutorů nemá oporu v žádném právním předpisu (k tomu srov. FIALOVÁ, P. Příkaz k úhradě nákladů exekuce. *Komorní listy*, 2014, č. 3. Praha: Exekutorská komora, 2014. str. 28).

¹⁹¹ K tomu srov. § 109 odst. 1 písm. c) InsZ.

¹⁹² Obdobný postup se uplatní také ve vztahu k likvidaci dědictví.

¹⁹³ Pokud exekutor žádné plnění v exekuci nevymůže, je oprávněn přihlásit svoji pohledávku za povinným z titulu nákladů exekuce do insolvenčního řízení. Exekutor tak činí ve výši podle § 5 a násl. ET na základě pravomocného příkazu k úhradě nákladů exekuce (blíže k tomu srov. KUBIZŇÁK, J. Uplatňování nákladů exekuce v insolvenčním řízení, jestliže nebylo v exekuci nic vymoženo. *Komorní listy*, 2014, č. 3. Praha: Exekutorská komora, 2014. str. 14).

vymoženého plnění insolvenčnímu správci (§ 46 odst. 7 EŘ).¹⁹⁴ Při souběhu insolvenčního a exekučního řízení je tedy exekutor povinen rozhodovat o nákladech exekuce formou rozvrhového usnesení a nikoli v příkazu k úhradě nákladů exekuce. Jedná se tak o výjimku z jinak ustáleného pravidla, že exekutor (zásadně) rozhoduje o nákladech exekuce v příkazu k úhradě nákladů exekuce.¹⁹⁵

V této souvislosti lze upozornit na zjevný nedostatek relevantní právní úpravy pro případ, že exekutor dosáhl zpeněžení nemovitosti a/nebo závodu povinného, avšak před právní mocí usnesení o rozvrhu výtěžku z dražby dojde k zahájení insolvenčního řízení. V případě exekučního zpeněžení nemovitosti a/nebo závodu totiž exekutorovi i přes úspěšnou realizaci dražby náleží odměna pouze v případě, že byly zcela nebo zčásti uspokojeny nároky (i) oprávněného; (ii) toho, kdo do řízení přistoupil jako další oprávněný; anebo (iii) věřitele povinného, který podal přihlášku. Pouze takto uspokojené nároky osob uvedených pod body (i) až (iii) výše jsou základem pro určení odměny exekutora (§ 5 odst. 3 ET).¹⁹⁶ Jak již bylo uvedeno výše, pokud je insolvenční řízení zahájeno, nemůže exekutor činit žádné úkony vedoucí k provedení exekuce (§ 46 odst. 7 EŘ). Exekutor tedy mimo jiné nemůže po zahájení insolvenčního řízení rozhodovat o rozdělení a následném vyplacení výtěžku z příslušné dražby. Tímto postupem tak *ex lege* nemůže dojít k uspokojení nároků osob uvedených pod body (i) až (iii) výše, a proto exekutorovi nevznikne právo na odměnu.¹⁹⁷

Výše popsaný postup vede ke značné právní nejistotě, kdy exekutor nemá ani po úspěšném provedení dražby nemovitosti a/nebo závodu jisté právo na odměnu za tento druh exekuční činnosti. Třebaže k dokončení tohoto způsobu provedení exekuce může zbývat

¹⁹⁴ Praktická aplikace ustanovení § 46 odst. 7 EŘ však byla značně relativizována v usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3182/2014 ze dne 23. října 2014, ve kterém bylo judikováno, že „*aplikovat doslovné ustanovení § 46 odst. 7 EŘ v jeho doslovném znění nelze; jinak řečeno, soudní exekutor je povinen po zahájení insolvenčního řízení na majetek v exekuci povinného vydat do majetkové podstaty úpadce jím v exekuci vymožené plnění bez odpočtu nákladů a jako věřitel úpadce náklady exekuce (svoji pohledávku) přihlásit do insolvenčního řízení.*“ V citovaném usnesení tak Nejvyšší soud ČR (opět) nad rámec běžné interpretace práva vyložil zákonné pravidlo v rozporu s jeho doslovným zněním.

¹⁹⁵ Další takovou výjimkou je rozhodování o nákladech exekuce při prodeji nemovitosti, ke kterému dochází v rámci tzv. rozvrhového usnesení (§ 337e odst. 1 OSŘ). Jak v této souvislosti upozorňuje I. Pařízek, není správná praxe některých exekutorů (exekučních soudů), kteří před vydáním rozvrhového usnesení vyžadovali předchozí pravomocný příkaz k úhradě nákladů exekuce vzniklých při prodeji nemovitosti (k tomu srov. PAŘÍZEK, I. Rozhodování o nákladech exekuce při prodeji nemovitosti. *Právní rozhledy* [online]. 2010 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgbpxa4s7ge4f643uojptmnrz&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

¹⁹⁶ Z výše uvedeného je patrné, že základem pro výpočet odměny soudního exekutora není bez dalšího celý výtěžek z dražby, nýbrž pouze a jedině souhrn částek připadajících věřitelům povinného na základě pravomocného rozvrhového usnesení. *A contrario* se nerozdělená část výtěžku (přeplatek neboli *hyperocha*) do základu pro výpočet odměny exekutora nezapočítává.

¹⁹⁷ Část odborné veřejnosti však zastává právní názor, že exekutorovi v takovém případě náleží odměna podle obecného ustanovení § 6 exekučního tarifu. Za základ pro výpočet své odměny pak někteří exekutoři považují celkovou výši peněžité částky vydané insolvenčnímu správci.

pouze „formální“ rozdělení výtěžku z dražby mezi příslušné věřitele povinného, nemá exekutor v takovém případě právo ani na poměrnou část odměny, a to podle doslovného znění § 5 odst. 3 ET.

6. Spojování exekucí

Již delší dobu byla odbornou veřejností diskutována otázka spojování (resp. slučování) exekučních řízení, neboť nákup, prodej a správa pohledávek se v posledních několika letech staly velmi výhodným byznysem, který parazitoval na nedokonalosti české legislativy. Mnozí oprávnění usilovali o multiplikaci tzv. přísudků (především z náhrad odměn za právní zastupování) tím, že iniciovali nařízení exekuce na každý jednotlivý exekuční titul. Tímto způsobem tak oprávnění a jejich právní zástupci „uměle“ zvyšovali své příjmy, neboť povinný byl nucen platit náklady exekuce a náklady oprávněného v každé exekuci zvlášť. „Právo tak přestalo být rámcem pro podnikání, ale samo se stalo předmětem podnikání.“¹⁹⁸

K této problematice se opakovaně vyjadřoval Ústavní soud ČR, když konstantně upozorňoval na povinnost soudních exekutorů spojovat více exekucí vedených proti jednomu povinnému.¹⁹⁹ Povinnost spojovat exekuce nebyla do konce roku 2012 exekučním řádem výslovně stanovena, a proto soudní exekutoři, kteří jsou ekonomicky zcela závislí na počtu a úspěšnosti vymožených exekucí, tyto nálezy nerespektovali buď vůbec, anebo pouze *ad hoc*.

Vzhledem k tomu zákon č. 396/2012 Sb. s účinností od 1. ledna 2013 zavedl (i) obligatorní spojování neukončených exekučních řízení vedených u jednoho soudního exekutora ve prospěch téhož oprávněného; a (ii) fakultativní spojování exekucí v případě, že jsou vedeny u různých soudních exekutorů či ve prospěch více různých oprávněných.²⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb., mimo jiné uvádí, že „*smyslem navrhované úpravy je zajistit, aby exekuční řízení vedená proti jednomu povinnému byla koncentrována k rukám jednoho exekutora. Ten má jednak relevantní informace o povinném, a není tak nutné, aby si stejné informace zjišťovali i ostatní exekutoři, jednak kumulace oprávněných v jednom řízení vede k tomu, že se celkově výrazně snižují náklady exekuce.*“

Nově je tak výslovně zakotveno pravidlo, že další řízení zahájené oprávněným proti témuž povinnému u stejného exekutora dříve, než zanikne oprávnění exekutora k vedení předchozí exekuce, se spojí s předchozí exekucí ke společnému řízení, a to ode dne podání

¹⁹⁸ LICHOVNÍK, T. Směřování prvostupňového soudnictví v občanskoprávních věcech. *Komorní listy*, 2011, č. 2. Brno: EKČR, 2011. str. 3.

¹⁹⁹ K tomu srov. nálezy Ústavního soudu ČR č. j. IV. ÚS 1881/11-1 ze dne 16. ledna 2012.

²⁰⁰ Lze však vyslovit jisté obavy, zda dobře myšlená novela exekučního řádu nebude do budoucna příčinou zvyšování počtu drobných (bagatelních) dluhů, kdy slovy Jiřího Proška - prezidenta Exekutorské komory ČR bude platit, že „*čím víc exekucí bude dlužník mít, tím víc ušetří.*“ (BÁČOVÁ, P. Dnes nabývá účinnosti novela exekučního řádu [online]. 2013 [cit. 26. února 2013]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/987-dnes-nabyva-ucinnosti-novela-exekucniho-radu-01-01-2013?w=>>>.

návrhu (§ 37 odst. 3 EŘ). Výše uvedené pravidlo však neplatí bezvýjimečně, neboť v zájmu hospodárnosti může exekutor určitou věc vyloučit k samostatnému řízení. Dané ustanovení tak dopadá na situaci, kdy jeden oprávněný podá proti témuž povinnému k jednomu soudnímu exekutorovi více exekučních návrhů. Pokud jsou tyto podmínky splněny, dojde *ipso iure* ke sloučení předmětných exekučních řízení, a to i bez návrhu povinného. V takovém případě tedy exekutor nevydává ohledně spojení exekucí žádné rozhodnutí.

Odlišně se postupuje za předpokladu, že proti témuž povinnému (i) je u více exekutorů vedeno více exekucí; nebo (ii) zahájí další oprávněný u téhož exekutora exekuční řízení. V daném případě soud sloučí tato řízení na návrh povinného ke společnému řízení, (i) je-li oprávněným osoba, jež byla věřitelem povinného v době vzniku vymáhané pohledávky, nebo její právní nástupce, a řízení již nebyla spojena podle ustanovení § 37 odst. 3 EŘ; (ii) je-li předmětem jednotlivých spojovaných řízení vymožení peněžitého plnění nepřevyšujícího částku 10.000,- Kč; a (iii) jsou-li proti povinnému vedena alespoň dvě exekuční řízení podle ustanovení § 37 odst. 4 písm. a) EŘ.

O daném návrhu rozhodne soud formou usnesení, ve kterém určí, který exekutor řízení povede. Jedná se o rozhodnutí, kterým se upravuje vedení řízení. Vzhledem k tomu není proti takovému usnesení odvolání přípustné [§ 202 odst. 1 písm. a) OSŘ]. Exekutorovi, který řízení nepovede, náleží náhrada účelně vynaložených hotových výdajů, o níž soud rozhodne v usnesení o spojení. V zájmu hospodárnosti však exekuční soud řízení nespojí, vyžaduje-li to stav těchto řízení, nebo se tato řízení ke spojení zjevně nehodí (§ 37 odst. 5 EŘ).

Do konce roku 2012 neexistoval institut spojování exekucí, nicméně vzhledem k subsidiární aplikaci občanského soudního řádu bylo možno v exekucích pracovat s právní úpravou spojení řízení podle § 112 OSŘ. Podle předmětného ustanovení soud může (ale nemusí) sloučit svým vlastním rozhodnutím více „věcí“, a to za splnění následujících podmínek: (i) spojení věcí je v zájmu hospodárnosti řízení – tj. přinese urychlení projednání věcí či úsporu nákladů státu či účastníků; (ii) spojované věci spolu skutkově souvisejí nebo se týkají stejných účastníků, přičemž postačí splnění kterékoli z těchto podmínek; (iii) není zde překážka odlišné výlučné místní či věcné příslušnosti či nutnost jiného obsazení soudu.²⁰¹

Spojit věci do jednoho řízení tedy soud může (nikoli musí), avšak s výjimkou případů, kdy neexistuje jiná rozumná alternativa, tj. kdy by samostatné projednání věcí představovalo

²⁰¹ K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 138/2005 ze dne 28. března 2007.

zásah do ústavně garantovaných práv účastníka. V této souvislosti Ústavní soud ČR²⁰² ve vztahu k exekucím vedeným pro bagatelní pohledávky konstatoval, že „přestože soudnímu exekutorovi žádný právní předpis explicitně nepřikazuje, aby věci, které spolu po všech stránkách souvisejí, spojil, je takový postup z důvodu hospodárnosti řízení i z důvodu výše zmiňované minimalizace zásahů do základního práva na vlastnictví povinného nanejvýš žádoucí.“ Přitom podle téhož nálezu Ústavního soudu ČR není rozhodnutí o spojení věcí předmětem volné úvahy soudce (*mutatis mutandis* také exekutora), nýbrž má být odrazem souladnosti procesního postupu soudu s principem proporcionality zásahu do vlastnického práva povinného, který plyne z požadavku právního státu.

V praxi se však ukazovalo, že se spojování exekučních řízení postupem podle § 112 OSŘ příliš neuplatnilo. Účastníci řízení totiž zpravidla o existenci takového procesního institutu nevěděli a exekutoři na něm *per se* neměli zájem. Vzhledem k tomu nezbylo zákonodárci než daná pravidla výslovně zakotvit do exekučního řádu.

Spojování exekucí je samozřejmě ekonomicky výhodné pro povinného a jako takové působí proti neefektivnímu a nevhodnému vedení exekučních řízení. Na druhou stranu tento institut dílčím způsobem zasahuje do (doposud neomezeného) práva oprávněného vybrat si „svého“ soudního exekutora, který má příslušnou exekuci provést.

V souvislosti se spojováním exekucí lze upozornit na praktické problémy vyvěrající z nedokonalosti či neúplnosti relevantní právní úpravy. Spojování exekucí totiž *per se* přináší otázky, na které v současné době nepodává ani odborná veřejnost jednoznačnou odpověď. Zákonodárce totiž mimo jiné neupravil dopady spojení exekucí na již vydaná rozhodnutí exekutora. V této souvislosti tak nelze s jistotou odpovědět, zda při spojení exekucí dochází *ipso iure* k zániku účinků příslušných exekučních příkazů. Rovněž není jasné, jakými pravidly se řídí pořadí sloučených exekucí v případě, kdy pro tentýž způsob provedení exekuce bylo vydáno vícero exekučních příkazů. Tyto a mnohé jiné otázky jsou řešeny *ad hoc*, v důsledku čehož se doposud nevyvinuly žádné ustálené postupy ani principy, které exekuční praxe v této souvislosti aplikuje. Obecně lze říci, že spojování exekucí mnohdy vede k zásadním procesním zmatkům a celkové nepřehlednosti jednotlivých exekučních spisů. Tento stav samozřejmě nepřispívá obecné úrovni vedení exekuční agendy. Vzhledem k tomu nelze než doufat, že zákonodárce v blízké budoucnosti upřesní právní úpravu spojování exekucí a odstraní tak nejen výše naznačené problematické okruhy.

²⁰² K tomu srov. nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2013/10 ze dne 8. září 2011.

7. Zásada teritoriality

S výše nastíněnou otázkou spojování exekučních řízení úzce souvisí také problematika územní působnosti soudních exekutorů, neboli tzv. teritoriality, která je v současné době čím dál více diskutována nejen mezi odbornou veřejností.

Jak již totiž bylo uvedeno dříve, soudní exekutoři vykonávají exekuční činnost v rámci území celé České republiky. V exekucích tedy na rozdíl od soudních výkonů rozhodnutí neplatí pravidlo zákonem dané místní příslušnosti soudního exekutora. Volba osoby soudního exekutora náleží do výlučné diskrece oprávněného, přičemž exekuci provede exekutor uvedený v exekučním návrhu (§ 38 odst. 1 EŘ).

Jak již bylo v této práci mnohokrát diskutováno, soudní exekutoři působí v silném tržním prostředí. Výše uvedená skutečnost *per se* vedla k diverzifikaci exekutorských úřadů na velké, střední a malé, a to nejen ve vztahu k objemu exekučního nápadu, ale také s přihlédnutím k jejich materiálně-technickému vybavení a personálnímu zázemí. Soudní exekutoři se jednoduše řečeno stali hráči na trhu získávání zakázek (pohledávek) a klientů (oprávněných). Někteří exekutoři mají ročně statisícové nápady, jiní naopak čítají exekuční agendu v řádu stovek exekučních spisů ročně.

Výše uvedené rozdíly mezi soudními exekutory mohou být důsledkem odlišných přístupů k procesním taktikám vymáhání pohledávek, různé důslednosti při dohledávání majetku povinného a důraznosti při jeho samotném postihu, a v neposlední řadě také ochotou jednotlivých exekutorů riskovat disciplinární odpovědnost a provádět exekuce tzv. „na hraně“. Některým ke slušnému živobytí postačí malý exekutorský úřad, jiní chtějí být tzv. velko-exekutory. Někteří exekutoři uvažují více jako právníci, jiní spíše jako obchodníci.

Zásadou teritoriality se ve vztahu k exekučnímu řízení rozumí vymezení místní příslušnosti soudního exekutora, tj. vymezení území či oblasti, ve které by soudní exekutor mohl vykonávat svou působnost. Z teoreticko-pedagogického hlediska přichází v úvahu dělení teritoriality na (i) pravou a nepravou; a (ii) okresní či krajskou.

Pravou teritorialitou se rozumí stav, kdy oprávněný (bez ohledu na to, zda je osobou veřejného anebo soukromého práva) podá exekuční návrh na příslušný (okresní nebo krajský) soud, který rovnoměrně přidělí exekuční nápad mezi exekutory sídlící v jeho obvodu.

Naproti tomu princip nepravé teritoriality je postaven na tom, že (pouze) orgány státní správy, města, obce a kraje by využívaly služeb místně příslušného soudního exekutora.²⁰³ Osoby soukromého práva by i nadále mohly vybírat exekutora podle svého vlastního uvážení. Dělení teritoriality na okresní či krajskou se posuzuje podle instančního zařazení soudu rozdělujícího exekuční nápad mezi exekutory v rámci soudní soustavy. Exekutoři by tedy vykonávali exekuční činnosti buď v obvodu okresního anebo krajského soudu, v němž mají sídlo svého exekutorského úřadu.

Dalším neformálním kritériem pro členění exekutorské teritoriality může být rovněž okolnost, zda příslušného exekutora pověří podle rozvrhu práce pouze příslušný (okresní či krajský) soud anebo zda si oprávněný bude moci vybrat některého z exekutorů, jejichž úřad sídlí v obvodu věcně a místně příslušného (okresního či obvodního) soudu.

S problematikou teritoriality je úzce spojena tzv. Platforma pro teritorialitu. Jedná se o neformální sdružení několika exekutorů²⁰⁴, kteří usilují o zavedení místní příslušnosti exekutorů do právního řádu České republiky. Hlavní argumenty této platformy ve prospěch zavedení místní příslušnosti jsou následující: (i) exekutoři by jako úřední osoby přestali provádět „obchodní činnost“ spojenou se získáváním exekučního byznysu; (ii) exekutoři by přestali mít důvod drancovat povinné způsoby, které se vymykají pravidlům morálky a zákona ve snaze zalíbit se vlastním oprávněným a získat další zakázky; (iii) exekutoři by měli být zástupci státu objektivně vykonávající právo a šetřící práva jak věřitele, tak dlužníka; (iv) pokles exekučního nápadu by vyvážila vyšší efektivita exekuční činnosti, která bude prováděna na menším území vůči menší skupině povinných a vedení řízení na tutéž osobu bude levnější.²⁰⁵ Ve prospěch zavedení teritoriality v českém právním prostředí hovoří také mezinárodní srovnání. Místní příslušnost orgánů provádějících výkon práva je totiž zakotvena v právních řádech všech evropských zemí, s výjimkou Slovenska a Albánie.²⁰⁶ Navíc, neexistence teritoriality ve vztahu k exekucím je spíše výjimkou z jinak obvyklého pravidla, kdy orgány veřejné moci zpravidla vykonávají svoji působnost na předem (administrativně či jinak zákonem) vymezeném území.

Podle názoru autora této práce není sporu o tom, že zavedení místní příslušnosti exekutorů bude ekonomicky šetrnější vůči povinným. Menší vzdálenost mezi exekutory

²⁰³ BAČOVÁ, P. *Exekuce vždycky budou téma*. Komorní listy 1/2014. Praha: Exekutorská komora, 2014, str. 10.

²⁰⁴ Ústředními představiteli Platformy za teritorialitu jsou JUDr. Ing. Petr Kučera, Exekutorský úřad Kladno, a Mgr. Petr Polanský, Exekutorský úřad Liberec.

²⁰⁵ K tomu srov. KUČERA, P., DOLANSKÝ, P. Platforma za teritorialitu. 2014.

²⁰⁶ K tomu srov. důvodovou zprávu, jež je součástí sněmovního tisku č. 127/0 ze dne 24. února 2014.

a povinnými určitě přispěje k efektivnější a méně nákladné formě nejen vzájemné komunikace, ale také může „zlidštit“ některé negativní aspekty spojené s exekuční činností. Jedním z takových může být faktické vrácení movitých věcí, které byly v rámci exekuce prodejem movitých věcí pojaty do soupisu. Exekuční řád ve znění účinném do 31. prosince 2012 totiž neobsahoval závazná pravidla postupu při vrácení věcí zpět navrhovatelé, a proto se zde aplikovala obecná právní úprava závazkových právních vztahů. Podle ustanovení § 567 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2013, se dluh plní na místě určeném dohodou účastníků, přičemž není-li místo plnění takto určeno, je jím bydliště nebo sídlo dlužníka.²⁰⁷ Vzhledem k tomuto exekutoři (zde na straně dlužníků) vraceli zajištěné movité věci zpravidla v sídle jejich exekutorských úřadů, což pro „úspěšné“ navrhovatele (zde na straně věřitele) mohlo představovat značné výdaje na dopravu a stěhovací služby. Exekuci prodejem movitých věcí tak mohli být poškozeni ti navrhovatelé, kteří bez vlastního zavinění museli vynaložit (zbytečné) výdaje na vrácení svého vlastního majetku.²⁰⁸ Tímto jednáním soudního exekutora, které bylo zcela v souladu se zákonem, však nedošlo k porušení žádné právní povinnosti a pomocí argumentu *a minori ad maius* ani ke vzniku odpovědnosti za škodu.²⁰⁹

Na druhou stranu nelze vyloučit také některé situace, kdy zavedení místní příslušnosti bude spíše překážkou efektivního výkonu práva. Jedním ze sociálně-patologických aspektů novodobé společnosti je častá migrace obyvatelstva, ať už z důvodů osobních, rodinných či ryze pracovních. V této souvislosti vyvstává otázka, jestli systém územní teritoriality bude schopen efektivně reagovat na měnící se pobyt povinného? Pokud bude povinný migrovat, vznikne tím *de lege lata* místní příslušnost vícero soudů, v jejichž obvodu budou exekuce provádět podle pořadí jednotliví „tamní“ exekutoři. Navíc nelze přehlédnout ani další fenomén současnosti, a to ryze „formální“ přihlašování²¹⁰ povinných k trvalému pobytu na

²⁰⁷ Z teoreticko-pedagogického hlediska se tak jedná o tzv. výběrný dluh (k tomu srov. ŠKÁROVÁ, M. in ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník II. § 460 až 880. Komentář. 2.* Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. str. 1664).

²⁰⁸ V této souvislosti lze podotknout, že ani vylučovací (excindační) žaloby neposkytují náležitou ochranu třetím osobám před dopady exekučního řízení. Pravomocný rozsudek o vyloučení věcí ze soupisu je totiž závazný (pouze) pro účastníky řízení, avšak nepůsobí bezprostřední účinek ve vztahu k exekuci. Vzhledem k tomu dochází k absurdní situaci, kdy úspěšný žalobce disponující pravomocným rozhodnutím, musí dále u soudního exekutora iniciovat vydání usnesení o částečném zastavení příslušného způsobu provedení exekuce ohledně soudem vyloučených věcí (k tomu srov. KURKA, V. in KURKA V., DRÁPAL, L. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení.* Praha: Linde Praha, a.s., 2004. str. 380).

²⁰⁹ Výše uvedené nedostatky byly odstraněny novelou provedenou zákonem č. 396/2012 Sb., kdy s účinností od 1. ledna 2013 musí být věci zajištěné podle § 66 odst. 1 EŘ bez zbytečného odkladu po vyškrtnutí ze soupisu nebo vyloučení z exekuce předány navrhovatelé (zpět) na místě, kde je exekutor zajistil, nedohodne-li se exekutor s navrhovatelem jinak (§ 68 odst. 7 EŘ).

²¹⁰ Z přihlášení občana k trvalému pobytu však nevyplývají žádná práva k objektu ani k vlastníkovu nemovitosti (§ 10 odst. 2 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů).

ohlašovně tak, aby se úspěšně vyhnuli exekuci. Jak tedy postupovat v případě změny adresy trvalého pobytu povinného v průběhu exekuce, anebo jak se vypořádat s ryze formálním pobytem povinného na ohlašovně?

V praxi by se podle názoru autora nabízelo dvojí řešení. Exekutoři, kteří jsou pověřeni provedením exekuce, by exekuční řízení vedli a dokončili i přes následnou změnu pobytu povinného (a tudíž příslušnosti exekutora). Jedná se o tradiční zásadu civilní procesualistiky zvanou *perpetuatio fori*, podle níž jsou pro určení příslušnosti rozhodné okolnosti, jaké tu byly v době zahájení řízení.²¹¹ K projednání věci je tedy místně (a věcně) příslušný ten soud (*mutatis mutandis* exekutor), u něhož bylo řízení zahájeno, a to i když se v jeho průběhu řízení změní okolnosti, které jsou pro určení příslušného soudu (exekutora) rozhodné. Tímto postupem by se však stíral hlavní (ekonomický) smysl a účel zavedení „exekuční“ teritoriality jako takové. Na druhou stranu by se povinným tzv. „nevyplatilo“ migrovat a účelově se vyhýbat dopadům exekuční činnosti ze strany exekutorů. Navíc by se výrazně šetřily administrativní síly a peněžní prostředky spojené s přenesením místní příslušnosti exekutorů, tj. zejména s postupováním exekučních spisů, vyrozumíváním třetích osob (zejména dlužníků povinného – zaměstnavatelé, banky apod.) o změně osoby exekutora apod.

Druhým řešením by bylo důsledné dodržování principu teritoriality i přes jakoukoli následnou změnu pobytu či sídla povinného. Lze však důvodně předpokládat, že tento princip by mohl vést k účelovému zneužívání ze strany povinných. S nadsázkou lze říci, že povinný by v důsledku změny svého pobytu či sídla mohl „získat čas“ pro dobu, než si exekutoři formálně postoupí exekuční spisy a dostojí všem povinnostem spojeným s přesunem místní příslušnosti na jiného exekutora. Navíc nelze vyloučit ani účelové stěhování povinných do obvodu těch soudů, které jsou zpravidla exekuční agendou přetěžované, anebo tam, kde sídlí „mírnější“ či „hodnější“ exekutoři. Nelze ani přehlédnout ekonomickou a administrativní zátěž, kterou by výše naznačený systém s sebou přinesl.

V souvislosti se zavedením teritoriality exekutorů vyvstává otázka, za jakých podmínek by byli exekutoři pověřováni provedením exekuce, resp. kdo by byl garantem důsledného rozdělování exekuční agendy mezi soudní exekutory. Nelze totiž přehlédnout, že exekuční agenda je poměrně rozsáhlá, a proto spravedlivé a rovnoměrné přidělování exekučního nápadu nelze v současné době dobře zajistit bez příslušného zaměstnaneckého aparátu a technického vybavení. Pravděpodobně by musel být vyvinut centrální informační

²¹¹ ZOULÍK, F., in WINTEROVÁ, M. *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. str. 128.

systém, který by rovnoměrné přidělování exekučního nápadu po technické stránce zajistil. Výše uvedené lze dovodit ze skutečnosti, že nově by se exekuční návrh měl podávat pouze na předepsaném formuláři, a to v písemné či elektronické podobě. Pro zahájení exekučního řízení by tedy měla být předepsána forma návrhu na zahájení řízení, obdobně jako v případě podání do obchodního rejstříku.

Ohledně zavedení místní příslušnosti exekutorů hlasovali také samotní soudní exekutoři, přičemž na Sněmu dne 27. května 2014 hlasovalo 85 exekutorů z celkového počtu 102 ve prospěch zavedení místní příslušnosti.²¹² Exekutorská komora ČR tak jako celek podporuje zavedení tzv. teritoriality, přičemž usnesením Sněmu č. 7/14/S27 bylo rozhodnuto, že EKČR „*žádá o urychlené provedení legislativních změn, které k zavedení tohoto principu garantujícího faktickou nestrannost a nezávislost soudních exekutorů provedou a odstraní stav, kdy exekutoři jsou si navzájem konkurujícími podnikateli usilujícími o získání co nejvíce exekucí.*“²¹³

K teritorialitě zaujala stanovisko i Notářská komora České republiky, a to konkrétně dne 14. dubna 2014 v Praze. Notářská komora přirovnává výkon exekuční činnosti soudním exekutorem k postavení notáře jako soudního komisaře v pozůstalostním řízení. Notářská komora přednáší myšlenku, že „*princip teritoriality v případě exekuční činnosti měl být zaveden již od samého počátku vzniku profese soudních exekutorů, že jeho absence je systémovou chybou. V důsledku nerovnoměrného rozložení zátěže exekutorů dochází ke kumulaci desítek věcí v rukou několika soudních exekutorů, což není slučitelné s chápáním výkonu této činnosti, již byl soudní exekutor pověřen.*“²¹⁴

Autor této práce se nedomnívá, že volný výběr soudního exekutora podle úvahy oprávněného je systémovou chybou. Vždy je podle názoru autora třeba vykládat text zákona v historických souvislostech a ve vztahu k okolnostem, kdy příslušný právní předpis vznikl. Na počátku dvacátého prvního století bylo úkolem zákonodárce zavést do českého právního řádu taková pravidla, aby byly odstraněny silně neuspokojivé výsledky soudního výkonu rozhodnutí. V daném čase a místě bylo prostě zapotřebí, aby si oprávněný zvolil „svého“ exekutora, který s vidinou svého výdělků udělá maximum pro vymožení nesplněného dluhu

²¹² BAČOVÁ, P. Exekutorská komora podporuje místní příslušnost [online]. 27. května 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1615-exekutorska-komora-podporuje-mistni-prislusnost-27-05-2014?w=>>>.

²¹³ BAČOVÁ, P. Zaujetí stanoviska k otázce místní příslušnosti soudních exekutorů [online]. 28. května 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1618-zaujeti-stanoviska-k-otazce-mistni-prislusnosti-soudnich-exekutoru-28-5-2014?w=>>>.

²¹⁴ NOTÁŘSKÁ KOMORA ČR. Stanovisko Notářské komory České republiky k diskuzi o zavedení principu teritoriality pro exekuční činnost vykonávanou soudními exekutory ze dne 14. dubna 2014.

na povinném. Jestli je ale tento systém z dnešního pohledu přežitý, když ve svých důsledcích možná překročil meze ústavnosti, je věcí druhou. Nezastupitelnou úlohu v této souvislosti sehrála judikatura českých vysokých soudů, které svojí „normotvorbou“ modifikovaly pravidla výslovně zakotvená v exekučním řádu a souvisejících právních předpisech.

Ve vztahu k teritorialitě nelze opomenout ani sociální rozvrstvení obyvatelstva v rámci území České republiky. Nezaměstnanost obyvatelstva je v každém jednotlivém kraji odlišná; obdobně je tomu také ve vztahu k průměrné mzdě a ekonomické síle obyvatel daného kraje. Výše uvedené by v návaznosti na teritorialitu exekutorů s sebou přineslo různou vytíženost jednotlivých exekutorských úřadů. Největší exekuční nápad je přitom v současnosti v Moravskoslezském kraji, Hlavním městě Praze a Ústeckém kraji.²¹⁵ Na druhou stranu jistě nelze dávat rovnítko mezi portfoliem dlužníků v severních výběžcích naší země a v její metropoli.

Jelikož má být exekuční řízení efektivní, rychlé a hospodárné, je *de lege ferenda* vhodné, aby zákonodárce rovněž nastavil jasná pravidla pro řešení místní příslušnosti exekutorů ve vztahu k patologickým jevům, jako jsou častá migrace obyvatelstva a účelové „administrativní“ přihlašování povinných na ohlašovny. V neposlední řadě by měla být důsledně nastavena *intertemporální* pravidla tak, aby prostřednictvím nových pravidel nebylo nepřipustně zasaženo do právní jistoty obou stran exekučního řízení, tj. nejen povinného, ale také oprávněného.

Dle názoru autora by bylo případné zavedení zásady teritoriality výrazným milníkem při vymáhání práva jako takového. Jedná se o koncepci, která má své místo v právních rádech většiny evropských zemí a podle názoru autora této práce není otázkou zda, ale kdy bude teritorialita imanentní součástí českých „exekutorských“ exekucí.

V této souvislosti je vhodné upozornit, že se v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky nachází poslanecký návrh novely exekučního řádu²¹⁶, která předpokládá zavedení pravé a krajské teritoriality soudních exekutorů. Exekuční nápad by měl být mezi exekutory rozvrhován rovnoměrně, přičemž podmínky rozvrhu práce by měla vypracovat EKČR v příslušném stavovském předpisu.²¹⁷ V této souvislosti je třeba doplnit, že vláda

²¹⁵ K tomu srov. BÁČOVÁ, P. *Pokles počtu exekucí hlásí všechny kraje* [online]. 6. října 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1797-pokles-poctu-exekuci-hlasi-vsechny-kraje-06-10-2014?w=>>>.

²¹⁶ Sněmovní tisk č. 127/0, který byl poslancům rozeslán dne 24. února 2014.

²¹⁷ K tomu srov. navrhované znění § 28 odst. 2 EŘ podle sněmovního tisku č. 127/0 ze dne 24. února 2014.

vyslovila s předmětným návrhem novely exekučního řádu nesouhlas, a to ve svém stanovisku ze dne 26. března 2014.

Jako každý výsledek lidské činnosti s sebou zavádění teritoriality přináší výhody, ale také může generovat určitá (výše naznačená) negativa, která je vhodné řešit cestou důsledného legislativního procesu, a nikoli prostřednictvím následných dílčích novelizací.

8. Stručný exkurz do zahraničních právních úprav nákladů exekuce

Úvodem lze k následující kapitole podotknout, že exekutoři se nesdružují pouze v národních stavovských organizacích. Již dlouho totiž existují také mezinárodní „exekutorské“ organizace. Jedním z hráčů na mezinárodně-právním exekutorském poli je Mezinárodní unie soudních exekutorů se sídlem v Paříži (tzv. UIHJ)²¹⁸, jejímž členem je Exekutorská komora ČR již od roku 2002. Důkazem výborných vztahů EKČR a UIHJ může být například zvolení JUDr. Juraje Podkonického, Ph.D. (Exekutorský úřad Praha 5) hospodářem UIHJ zejména pro oblast střední a východní Evropy – tj. subsystému EuroDanube.²¹⁹ Jeho funkční období trvalo tři roky. UIHJ²²⁰ rovněž v roce 2007 vyhlásila tzv. světový den soudních exekutorů připadající na termín 12. června, ke kterému se Exekutorská komora ČR připojila.

V evropském měřítku lze zmínit také Evropskou komoru exekutorů²²¹, jejímž smyslem a účelem je působit na instituce a orgány Evropské unie a usilovat o sjednocení a precizaci národních právních úprav exekutorů, jejich pravomocí a postavení při výkonu exekuční činnosti.

S ohledem na komplexnost předkládané kvalifikační práce si autor dovoluje v této kapitole stručně nastínit čtenáři základní znaky a principy právních úprav výkonu práva ve vybraných evropských zemích. Předmětem zájmu následujících podkapitol budou vybrané exekuční systémy, jejichž pravidla budou kriticky komentována a místy podrobena dílčí komparaci. Autor si v této souvislosti dovoluje upozornit na skutečnost, že v době psaní této práce probíhá na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni ve spolupráci s EKČR vědecko-výzkumný projekt nazvaný „Komparace právní úpravy exekucí v zemích Evropské unie“. Řešitelským pracovištěm je katedra občanského práva. Autor této práce měl možnost

²¹⁸ UIHJ byla založena v roce 1952, a to následujícími sedmi státy: Belgií, Francií, Řeckem, Itálií, Lucemburskem, Holandskem a Švýcarskem. Do současnosti se z UIHJ stala mezinárodní organizace se 74 členskými zeměmi reprezentujícími exekutory směrem k jiným mezinárodním organizacím (k tomu srov. BAČOVÁ, P. UIHJ má jedinečnou sílu. Rozhovor s Leo Nettenem, prezidentem Mezinárodní unie soudních exekutorů. *Komorní listy*, 2012, č. 4. Brno: EKČR, 2012. str. 7 – 8.

²¹⁹ EuroDanube je určitým subsystémem, který funguje v rámci UIHJ. Jeho označení je odvozeno od řeky Dunaj a spojuje státy, které se kolem tohoto vodního toku nacházejí. Mezi státy spadající do systému EuroDanube patří Bulharsko, Slovenská republika, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Polsko, Maďarsko a samozřejmě Česká republika.

²²⁰ UIHJ je mimo jiné konzultativním členem Rady Evropy.

²²¹ European Chamber of Judicial Officers byla založena v dubnu 2012, přičemž jejími zakladateli jsou Exekutorské komory Belgie, Francie, Lucemburska, Itálie, Skotska a Maďarska. Přistupujícím členem se stala polská Krajowa Rada Komornicza.

seznámit se s dílčími výstupy předmětného projektu, ze kterých mimo jiné vycházel při psaní této kapitoly.

Autor při psaní této kapitoly vycházel především z údajů a informací vedených Mezinárodní unii soudních exekutorů se sídlem v Paříži a dále studiem vybraných národních právních předpisů.

8.1 Maďarsko

Pokud bychom hledali základ právní úpravy exekucí v rámci maďarského právního systému, je třeba se zaměřit na zákon č. 53/1997 o soudním vymáhání²²², který je diferencován do několika samostatných částí.

Zvláštností maďarské právní úpravy je dílčí dualismus osob disponujících pravomocí vykonávat rozhodnutí. V maďarském právním systému totiž vykonávací řízení mohou provádět nezávislí soudní exekutoři a župní soudní vykonavatelé. Obě tyto profese odlišuje míra jejich nezávislosti; první z nich vykonává svoji funkci nezávisle, zatímco župní soudní vykonavatel je osobou závislou – zaměstnancem soudu. Župní soudní vykonavatel je navíc oprávněn provádět výkon toliko pohledávek, jejichž věřitelem je stát či veřejnoprávní organizace. Osoba soukromého práva se tedy v pozici věřitele může se svým exekučním titulem obrátit výlučně na soudního exekutora. Soudní exekutor nepožívá v Maďarsku výsad úřední osoby; jedná se tedy o svobodné právnícké povolání.

Svobodný soudní exekutor²²³, jak se profese v Maďarsku *ex lege* označuje, je při výkonu exekuční činnosti vázán toliko ústavou a ústavními zákony a právními předpisy upravujícími jeho postup v exekuční činnosti. Jiná výdělečná aktivita je svobodnému soudnímu exekutorovi zapovězena, vyjma činnosti vzdělávací, literární, vědecké, umělecké a sportovní.

Obdobně jako v České republice může funkci soudního exekutora zastávat osoba s ukončeným právníckým vzděláním. Podle maďarského zákona o soudním vymáhání dále exekutor musí (i) dosáhnout věku dvaceti čtyř let, (ii) být trestně bezúhonný, (iii) být občanem Maďarska, (iv) mít způsobilost volit, (v) vykonat praxi exekutorského kandidáta v délce dvou let, a (vi) složit exekutorské zkoušky.²²⁴

²²² K tomu srov. zákon „1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról“.

²²³ Funkce soudního exekutora je v maďarštině označována „Onallo Birosagi Vegrehajto“.

²²⁴ K tomu srov. § 233 maďarského zákona o soudním vymáhání.

Nezávislého soudního exekutora jmenuje ministr spravedlnosti na dobu neurčitou do předem vymezené oblasti u konkrétního soudu.²²⁵ V Maďarsku tedy na rozdíl od České republiky existuje místní příslušnost nezávislých soudních exekutorů.

Nezávislí soudní exekutoři mají svoji stavovskou samosprávu, přičemž příslušným samosprávným orgánem je Maďarská komora soudních exekutorů se sídlem v Budapešti. Právní postavení Maďarské komory soudních exekutorů je obdobné jako u Exekutorské komory České republiky.

Při provádění své činnosti jsou maďarští nezávislí soudní exekutoři oprávněni požadovat následující druhy úplat: (i) poplatek za službu; (ii) náhradu nákladů; a (iii) provizi z úspěšně ukončeného řízení.²²⁶ Způsob výpočtu shora uvedeného poplatku je dvojitý, přičemž dělicím kritériem je povaha exekučně vymáhané povinnosti. V případě vymáhání peněžité pohledávky stanovil maďarský zákonodárce (obdobně jako v České republice) degresivní sazby odměn nezávislých soudních exekutorů, a to v návaznosti na hodnotu vymáhané pohledávky.²²⁷ Naproti tomu při vymáhání nepeněžité povinnosti je poplatek odvislý od exekutorem stráveného času.²²⁸ Pokud je exekutor při vymáhání úspěšný, může nezávislý soudní exekutor vymáhat také provizi z úspěšně ukončeného řízení.

Otázky ohledně rozhodování o nákladech exekučního řízení jsou upraveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 14/1994²²⁹, která rovněž pamatuje na náhradu nákladů při zastavení exekučního řízení pro nemajetnost povinného. Povinnost k náhradě nákladů exekuce jde v maďarském právním systému primárně za povinným²³⁰, nicméně při jeho nemajetnosti může být povinnost k náhradě nákladů exekuce uložena rovněž oprávněnému.

8.2 Slovenská republika

Exekuční právní úprava Slovenské republiky je velmi podobná úpravě v rámci právního řádu České republiky. Tato je skutečnost je mimo jiné důsledkem toho, že předlohou pro český exekuční řád byl právě slovenský zákon č. 233/1995 Z. z., o súdnych exekútoroch

²²⁵ K tomu srov. § 232 odst. 1 maďarského zákona o soudním vymáhání.

²²⁶ Náklady exekuce jsou obecně upraveny v § 34 a násl. ve spojení s § 58 a násl. maďarského zákona o soudním vymáhání.

²²⁷ K tomu srov. § 8 maďarského exekučního tarifu.

²²⁸ K tomu srov. § 9 a 10 maďarského exekučního tarifu.

²²⁹ K tomu srov. 14/1994. (IX. 8.) IM rendelet, a bírósági végrehajtói díjszabásról.

²³⁰ K tomu srov. § 34 odst. 1 maďarského zákona o soudním vymáhání.

a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.²³¹ Náklady exekuce jsou obdobně jako v České republice upraveny podzákoným právním předpisem, *in concreto* vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 288/1995 Z. z., o odmenách a náhradách súdnych exekútorov (dále jen „slovenský exekuční tarif“ nebo „SET“). Předmětný předpis sestává z pěti samostatných dílů, a to z všeobecných ustanovení, odměna soudního exekutora, náhrada hotových výdajů, náhrada za ztrátu času a zálohy na náklady exekuce.

Soudnímu exekutorovi na Slovensku tak náleží odměna za výkon exekuční činnosti (ať už jde o peněžité či nepeněžité plnění) a za další činnost, kterou vykonává dle zákona, tj. za (i) sepisování návrhů na vykonání exekuce; (ii) přijímání peněz a listin do úschovy v souvislosti s výkonem exekuce; (iii) doručování soudních písemností; (iv) výkon jiné činnosti na základě pověření soudu; (v) manipulaci se spisovými materiály. Dále samozřejmě soudnímu exekutorovi náleží náhrada za ztrátu času při výkonu exekuční činnosti.

V rámci exekucí ukládajících peněžité plnění je základem pro výpočet odměny exekutora výše vymáhané pohledávky (§ 4 odst. 1 SET). V případě vymáhání opakujícího se plnění je základem pro výpočet odměny soudního exekutora plnění za tři roky (§ 4 odst. 2 SET).²³² Sazba odměny soudního exekutora je jednotně nastavena na dvacet procent ze základu na její určení (§ 5 odst. 1 SET). Slovenský zákonodárce tak na rozdíl od českého nestanovil různou výši sazeb odměn exekutorů v návaznosti na výši vymáhaného plnění, v důsledku čehož jsou exekuční náklady u našich východních sousedů mnohem vyšší než na území České republiky.²³³ Slovenský exekuční tarif také zavádí minimální (33,19 EUR) a maximální výši odměny (33.193,92 EUR).²³⁴

Obdobně jako v českém exekučním tarifu zná slovenský exekuční tarif také moderaci odměny exekutora na 50 % její základní hodnoty, a to v případě upuštění od provedení exekuce (§ 5 odst. 2 SET). Pakliže slovenský soudní exekutor zřídí zástavní právo k nemovitosti, činí odměna za každou takovou nemovitost částku ve výši 33,19 EUR (§ 6 odst. 2 SET).

²³¹ V této souvislosti P. Mikšovský podotýká, že některé části slovenského zákona byly opsány úplně, jinde byly provedeny určité změny ve vztahu k zahájení exekuce a ohledně jednotlivých způsobů provedení exekuce (k tomu srov. MIKŠOVSKÝ, P. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti s komentářem a prováděcími předpisy*. Praha: IFEC s.r.o., 2001. str. 6).

²³² Naproti tomu podle § 5 odst. 4 českého ET je základem pro výpočet odměny exekutora pětinašobek hodnoty ročního plnění.

²³³ BAČOVÁ, P., *V Česku jsou exekuce levnější* [online]. 3. února 2014 [cit. 18. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1485-v-cesku-jsou-exekuce-levnejsi-03-02-2014?w=>>>.

²³⁴ K tomu srov. § 5 odst. 1 *in fine* SET.

V případě exekucí ukládajících jiné než peněžité plnění jsou odměny soudních exekutorů stanoveny následovně:

- exekuce vyklizením bytu nebo jeho části: je zpoplatněna částkou ve výši 165,97 EUR za každou vyklizenou nemovitost nebo její část, přičemž pokud soudní exekutor vyklízí i vedlejší místnosti, navyšuje se tato částka bez ohledu na počet vedlejších místností o 33,19 EUR (§ 7 odst. 1 a 2 SET);
- exekuce odebráním věci: odměna exekutora činí 33,19 EUR za každou odebranou věc, přičemž maximální odměna za provedení tohoto způsobu exekuce je nastavena na 165,97 EUR za všechny věci odebrané na základě jednoho exekučního titulu. Pokud však samotný exekuční titul stanovuje hodnotu odebírané věci, činí odměna soudního exekutora 10% z hodnoty této věci, minimálně však 33,19 EUR (§ 9 odst. 1 a 2 SET);
- exekuce rozdělením společné věci jinak než prodejem: odměna za tento způsob provedení exekuce činí 99,59 EUR (§ 12 SET); a
- exekuce provedením prací a výkonů: slovenský exekuční tarif přiznává soudnímu exekutorovi odměnu ve výši 99,59 EUR (§ 13 SET).

V případě, že je soudní exekutor vyloučen nebo je exekuce zastavena, činí odměna soudního exekutora nejméně 33,19 EUR. Slovenskému soudnímu exekutorovi rovněž náleží paušální odměna za vybrané procesní úkony ve výši 3,32 EUR za jeden takový úkon (§ 14 odst. 2 SET). Paušální odměnou se ovšem odměňují pouze následující úkony: (i) získání pověření na vykonání exekuce; (ii) doručení příkazu o zahájení exekuce; (iii) doručení vyzoomění o zahájení exekuce; (iv) doručení exekučního příkazu; (v) doručení vyzoomění o způsobu provedení exekuce; (vi) doručení rozhodnutí soudu vydaného v exekučním řízení; (vii) každé zjišťování bydliště povinného; (viii) každé zjišťování plátce mzdy povinného; (ix) každé zjišťování účtu povinného; a (x) každé další zjišťování majetku povinného (§ 15 odst. 1 SET).

Oproti české právní úpravě náleží slovenským exekutorům odměna navýšená o 50% ze základu odměny, pokud jsou úkony soudním exekutorem prováděny v čase od 18:00 do 8:00 hodin nebo v den pracovního klidu (§ 15 odst. 2 SET). Rovněž záloha na náklady exekuce je neodmyslitelným institutem slovenského exekučního práva, nicméně předmětná záloha nesmí přesáhnout 50% z možné odměny exekutora (§ 24 odst. 3 SET).

8.3 Spolková republika Německo

Německá úprava výkonu rozhodnutí bývá někdy dávana za vzor českému zákonodárci. Někteří bez bližšího náhledu do problematiky konstatují, že náklady výkonu rozhodnutí jsou u našich sousedů mnohem nižší, vymahatelnost práva vyšší a délka řízení kratší. Vzhledem k tomu je účelné provést komparaci německé právní úpravy s českou a odpověď si na otázku, proč to takto „nefunguje“ rovněž v českém prostředí.

Úvodem je třeba zmínit, že ve Spolkové republice Německo neexistuje soudní exekutor, nýbrž soudní vykonavatel (*Gerichtsvollzieher*).²³⁵ Soudní vykonavatelé jsou soudními úředníky²³⁶ (*Beamten der Justiz*) a svoji funkci vykonávají ve služebním poměru k jednotlivým spolkovým zemím se stanoveným platem a funkční i místní příslušností.²³⁷ Jakožto úředníci podléhají disciplinárnímu řízení vedenému buď (i) nadřízeným funkcionářem v případě drobnějších deliktů; a/nebo (ii) správním soudem ve vztahu k závažnějším deliktům vedoucím k profesní degradaci, zbavení funkce a/nebo odnětí výslužného. Obdobně jako v Čechách je však německý soudní vykonavatel také částečně podnikatelem, neboť svoji kancelář a její provoz spravuje ze svého platu a příslušných podílů na poplatcích.

Vykonávací řízení se v Německu zahajuje na návrh věřitele, který musí současně zvolit způsob provedení výkonu. Přitom je povinen zvolit takový způsob, který se jeví jako nejvíce vhodný a za tím účelem pověřuje příslušný exekuční orgán. Tento procesní přístup tak odpovídá principům a zásadám českých soudních výkonů rozhodnutí.

V německém právním prostředí se pravomoc a působnost ve výkonu práva nekoncentruje v rukou jediného orgánu, nýbrž německý právní řád rozlišuje následující exekuční orgány:

- soudní vykonavatel (*Gerichtsvollzieher*): do jeho kompetence patří mimo jiné prodej movitých věcí, přebírání prohlášení o majetku či místopřísežného prohlášení, exekuce na vyklizení a vydání věci, protestace směnek a šeků, ale také předvádění zatýkaných osob;

²³⁵ BAČOVÁ, P. *V Německu exekutory nemají, tamní soudy ročně zahájí více než 6 miliónů výkonů rozhodnutí* [online]. 18. listopadu 2013 [cit. 16. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1403-v-nemecku-exekutory-nemaji-tamni-soudy-rocne-zahaji-vice-nez-6-milionu-vykonu-rozhodnuti-18-11-2013?w=>>>.

²³⁶ Státní exekutoři rovněž působí zejména v zemích bývalé SSSR (Rusko či Bělorusko). (k tomu srov. USTOHAL, P. *Komuniké o některých aspektech vymahatelnosti práva*. Praha: Exekutorská komora ČR, 2014).

²³⁷ JANČUŠKA, M., Němečtí vykonavatelé prosazují výkon rozhodnutí z „jedné ruky“. *Komorní listy*, 2014, č. 1. Praha: Exekutorská komora, 2014, str. 33.

- exekuční soud (Vollstreckungsgericht): je příslušný k provedení exekuce příkázáním pohledávky anebo dražby nemovitých věcí s tím, že dílčí úkoly vykonává justiční úředník (*Rechtspfleger*), zatímco rozhodnutí o námitkách proti rozhodnutí či (ne)činnosti soudního vykonavatele rozhoduje soudce (*Richter*) příslušného obvodního soudu; a
- nalézací soud (Prozessgericht): soudce, který projednával původní spor, provádí výkon rozhodnutí, kdy je dlužník povinen něco vykonat, něčeho se zdržet nebo něco strpět.

Věcná a místní příslušnost soudního vykonavatele či exekučního soudu je pevně dána zákonem, a proto věřitel nemá právo volby „svého“ vykonavatele tak, jako je tomu (prozatím) v České republice. V Německu tedy ve vztahu k vykonávacímu řízení platí územní princip neboli exekuční teritorialita.

Zajímavostí je, že poplatky a výlohy německého soudního vykonavatele nesmějí být uhrazeny přímo z vymoženého plnění. Vzhledem k tomu nese tyto náklady věřitel, který je za tím účelem povinen složit zálohu. Věřitel má samozřejmě právo na náhradu takto vynaložených nákladů, nicméně v případě nemajetnosti povinného je taková náhrada nevyimadatelná.

Relevantní právní úprava postupu exekučních orgánů je obsažena v německém občanském soudním řádu (*Zivilprozessordnung*)²³⁸, zatímco exekuční poplatky jsou upraveny v *Gerichtsvollzieherkostengesetz* (GvKostG) ze dne 19. dubna 2001 (BGBl. I S. 623) a v jeho příloze 1 – *Kostenverzeichnis* (KV). Podle těchto předpisů jsou jednotlivé činnosti v rámci vykonávacího řízení zpoplatněny až do 130,00 EUR za jeden úkon.

²³⁸ Občanský soudní řád se stal součástí německého právního řádu 1. října 1879.

9. Závěr

Předložená rigorózní práce pojednává o nákladech exekucí prováděných soudními exekutory podle exekučního řádu coby současném fenoménu nuceného výkonu práva. Autor se analytickým přístupem pokusil čtenáři přiblížit jednotlivé náklady exekučního řízení, a to rovněž s přihlédnutím k aktuálním či v současnosti zamýšleným novelizacím exekučního řádu a občanského soudního řádu (dále také jen „exekuční právo“). Zvolené téma je však natolik široké, že by zevrubný popis dané problematiky daleko přesahoval rozsah této práce. Na tomto místě si nelze než povzdechnout, že v současnosti není sepsána žádná ucelená monografie pokrývající celou právní oblast nákladů exekucí (podle exekučního řádu), a to včetně historických souvislostí, praktických poznámek soudních exekutorů a přehledu relevantní judikatury.

Předně je třeba uvést, že pozitivní právní úprava nákladů exekucí je značně roztříštěná. Závazná pravidla *de lege lata* je totiž nutno hledat nejen na úrovni zákonů, ale rovněž v řadě podzákoných právních předpisů, zejména pak v instrukcích a vyhláškách Ministerstva spravedlnosti, a rovněž ve stanovských předpisech Exekutorské komory ČR. Na tomto místě je třeba podotknout, že pro pochopení problematiky nákladů exekuce v celé své šíři i hloubce nestačí pouze seznámení se s relevantní právní úpravou. Doslovné znění příslušných ustanovení exekučního řádu a exekučního tarifu je totiž mnohdy v rozporu s právními názory českých vysokých soudů. S určitou nadsázkou lze konstatovat, že český právní řád zná dva exekuční tarify, a to jednak pravidla nastavená *de lege lata* ministerskou vyhláškou a jednak principy (zásady) definované judikaturou českých soudů.

Zejména česká rozhodovací praxe totiž mnohdy relativizovala na první pohled jasné závěry vyplývající z doslovného textu exekučního řádu a souvisejících právních předpisů. Výrazné právní diskrepance lze shledat zejména ve vztahu k: (i) zákonem (údajně) zaručenému právu exekutora na (minimální) úplatu za exekuční činnost podle § 3 a § 87 a násl. exekučního řádu ve spojení s § 6 odst. 3 exekučního tarifu; (ii) pravidlům pro rozhodování o náhradě nákladů účastníků exekučního řízení navzájem podle § 87 odst. 2 a 3 exekučního řádu; a/nebo (iii) předpokladům pro moderaci či úplnému nepřiznání odměny soudnímu exekutorovi v případech, kdy účastníkům nelze přičítat zavinění na zastavení exekuce podle § 89 exekučního řádu.

Studiem relevantních právních předpisů a související judikatury pak lze dospět k závěru, že exekuční právo prochází v současné době dynamickým vývojem. Zákonomodárce se

totiž mnohdy snaží zakotvit *de lege lata* pravidla a principy, které ve vztahu k exekučnímu právu opakovaně vyslovil především Ústavní soud ČR. Prakticky každý kalendářní rok dochází v exekučním právu k zásadním koncepčním změnám, které mnohdy negují postupy nastavené předchozími novelizacemi. V důsledku četných novelizací se pak exekuční právo stává méně přehledným, když ani mezi samotnou odbornou veřejností mnohdy nepanuje názorová jednotu ohledně základních postulátů exekucí jako takových. K snadné orientaci v exekučním právu také často nepřispívají nejednoznačné *intertemporální* normy, v důsledku čehož někdy nelze podat spolehlivou odpověď na otázku, zda se příslušná novela bude aplikovat rovněž na exekuční řízení zahájená před její účinností.

Exekuce jsou zahajovány a prováděny proto, aby exekutor svojí činností vynucoval na povinném uspokojení nároků oprávněného a zaplacení nákladů exekuce. V posledních letech došlo k prudkému nárůstu počtu nařízených exekucí²³⁹, což logicky vedlo (muselo vést) ke snížení úspěšnosti nuceného výkonu práva.²⁴⁰ V novodobé společnosti se čím dál více rozevírají tzv. sociální nůžky, neboť přibývá nejen osob majetných, ale rovněž osob na hranici chudoby. Tento stav je trvale neudržitelný, neboť pohledávky za nemajetnými dlužníky poškozují nejen samotné věřitele, kteří (nad rámec své pohledávky) museli vynaložit nemalé výdaje na získání exekučního titulu, ale také exekutory, kteří jsou ekonomicky zainteresováni na úspěšném ukončení té či oné exekuce.

Exekuce jsou nákladné a představují pro povinné znatelnou finanční zátěž, což je z určitého úhlu pohledu správně. Exekuci je totiž nutno vnímat jako *ultima ratio*, tedy krajní (mezní) prostředek nuceného výkonu práva, kterému povinný mohl řádným a včasným splněním předmětné povinnosti předejít. Je přirozené, že lidské společnosti obecně neprospívá stav, kdy jednotlivci (nedbalostně či úmyslně) zapříčiní vznik dluhů, které pak musí být *ex post* vynucovány exekučně, anebo řešeny kolektivně cestou insolvenčního práva. Tato nepříznivá situace totiž na jednu stranu snižuje obecnou důvěru ve vymahatelnost práva a na druhou stranu často ekonomicky likviduje zadlužené jedince a jejich rodiny. Zásadní význam tak v dnešním nejistém tržně-ekonomickém prostředí má především předcházení vzniku nesplněných závazků tím, že dlužník z „obavy“ před exekucí bude v závazkových vztazích vystupovat slovy zákona „s péčí řádného hospodáře.“

²³⁹ V současné době je v Centrální evidenci exekucí evidováno přes 3,4 milionů exekucí vedených proti cca 1 milionu fyzických osob, přičemž 600 tisíc z nich má více exekucí. (K tomu srov. KUČERA, P., DOLANSKÝ, P. Platforma za teritorialitu. 2014).

²⁴⁰ Úspěšnost exekucí se pohybuje mezi 30 % až 40 % z celkového exekučního nápadu. (K tomu srov. BAČOVÁ, P. Exekuce vždycky budou téma. *Komorní listy*, 2014, č. 1. Praha: Exekutorská komora, str. 8).

V průběhu přípravy a sepisu předkládané rigorózní práce si autor stanovil cíl vymezit předmětnou problematiku komplexně tak, aby mohla sloužit nejen jako dílo vědecko-právní, ale také jako možné vodítko či pomůcka v soudobé právní praxi. Nejen za tímto účelem, ale také pro dosažení přehlednosti a celkové kompatibility textu je tato kvalifikační práce rozčleněna do celkem devíti základních kapitol, které jsou podle potřeby dále děleny na dílčí samostatné subkapitoly.

Kapitola následující po úvodu pojednává o základním pojmosloví a zásadních institutech, jejichž (alespoň dílčí) osvětlení je podle názoru autora zcela nepostradatelné ke správnému uchopení samotného textu této kvalifikační práce. Předmětem zájmu jsou tedy obě formy civilního výkonu práva, a to soudních výkonů rozhodnutí podle občanského soudního řádu a exekucí podle exekučního řádu. Autor se pokusil nastínit jednotlivé charakteristiky obou výše uvedených vykonávacích řízení a osvětlit, proč je soudní výkon rozhodnutí na ústupu, zatímco exekuce jsou nepostradatelným právním nástrojem, bez něhož si nelze efektivní výkon práva v podmínkách novodobé společnosti vůbec představit.

Ve třetí kapitole se autor věnuje samotné úplatnosti exekuční činnosti. Autor se snaží vymezit základní pravidla pro zachování nezávislosti a nestrannosti exekutora při provádění exekucí. Autor se kritickým přístupem snaží pojednat o pozitivním i negativním výčtu činností, které exekutor může anebo naopak nesmí vedle samotné exekuční činnosti vykonávat. Základní úvod do problematiky úplatnosti exekucí je dále blíže rozveden v následujících kapitolách.

Nejobsáhlejší část této práce tvoří kapitola čtvrtá, kde se autor snaží poskytnout čtenáři zevrubný náhled na jednotlivé složky nákladů exekučního řízení. Předmětem zkoumání je tedy především institut zálohy na náklady exekuce, a to včetně nástinu možného legislativního vývoje do budoucna. Bezprostředně poté následuje analýza odměny soudního exekutora za výkon exekuční činnosti, a to se zaměřením na jednotlivé způsoby provádění exekucí. Další podstatnou složkou nákladů exekuce je náhrada hotových výdajů soudního exekutora, a to ať již jsou paušálně určeny či doloženy v jejich skutečné výši. Ve vztahu k úplatě exekucí nelze také opomenout další (vedlejší) náhrady související s profesní činností exekutora.

Důležitou složkou nákladů exekuce jsou beze sporu náklady oprávněného. Autor v této souvislosti upozorňuje na vybrané nedostatky příslušné právní úpravy, když při důsledné aplikaci exekučního řádu dochází k nerovnosti v postavení účastníků řízení, a to ve

prospěch oprávněného. Následující dvě podkapitoly jsou cíleny na problematiku snižování nákladů exekuce a nákladů oprávněného, a to ať již na základě výslovných *de lege lata* pravidel, tak podle premis a právních postulátů nastavených rozhodovací praxí českých vysokých soudů. V poslední dílčí podkapitole se autor stručně věnuje diverzifikaci nákladů exekuce, a to podle výsledku [tj. (ne)úspěchu] exekučního řízení.

Pátá kapitola pojednává o rozhodování o nákladech exekuce. Obecně lze říci, že náklady úspěšné exekuce bývají určeny a vymoženy na základě příkazu k úhradě nákladů exekuce, zatímco o nákladech neúspěšné exekuce se rozhoduje ve formě usnesení, a to buď soudním exekutorem - v případě nesporného zastavení, anebo exekučním soudem ve všech ostatních případech. Předmětem zájmu autora je především příkaz k úhradě nákladů exekuce, jakožto *sui generis* rozhodnutí, a to včetně bližšího vymezení jeho právní povahy, obsahových náležitostí a možné procesní obrany proti takovému určení nákladů exekuce a nákladů oprávněného. V navazujících dvou kapitolách nezůstala stranou ani problematika spojování exekucí a zamýšleného zavedení principu teritoriality. Oba výše uvedené instituty hrají důležitou roli v nákladovosti exekucí, a proto se autor pokusil dílčím způsobem specifikovat nejen přednosti, ale také možná negativa zamýšlených novinek v českém exekučním právním prostředí.

Pro dosažení komplexního rozboru problematiky nákladů exekuce a nákladů oprávněného se autor pokusil v osmé kapitole této práce stručně přiblížit čtenáři právní úpravy nákladů vykonávacích řízení ve vybraných evropských zemích. Autor této práce je přesvědčen, že stručný exkurz do vybraných zahraničních právních řádů a následná dílčí komparace s českou relevantní právní úpravou, může vyzdvihnout celkový ráz a úroveň předkládané kvalifikační práce. Ve vztahu k odměnám českých soudních exekutorů lze nicméně konstatovat, že ve srovnání s jejich evropskými kolegy nikterak nevybočují.

Na úplný závěr si autor dovoluje podotknout, že exekuční problematika byla již od vysokoškolských studií autora předmětem jeho zájmu. S exekucemi se autor setkává nejen v teoretické rovině v rámci profesního sebevzdělávání, ale také při plnění pracovních úkolů jakožto advokátní koncipient. Minimálně dobrá znalost exekučního práva je proto nezbytnou součástí profesního života autora této práce. Vzhledem k tomu se autor bude předmětné problematice věnovat i do budoucna.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I, II. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 3343 s.

GROSSOVÁ, M. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi: podle stavu k 1.1.2002*. 4. vydání. Praha: Linde, 2002. 703 s.

KASÍKOVÁ, M. a kol. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) : komentář*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 957 s.

KURKA, V., DRÁPAL, L. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004. 854 s.

MIKŠOVSKÝ, P. *Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti s komentářem a prováděcími předpisy*. Praha: IFEC s.r.o., 2001. 220 s.

SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. 1422 s.

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 2471 s.

TRIPES, A. *Exekuce v soudní praxi*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. 836 s.

WINTEROVÁ, M. *Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, a.s., 2008. 751 s.

Časopisy

BÁČOVÁ, P. Exekuce vždycky budou téma. *Komorní listy*, 2014, č. 1. Praha: Exekutorská komora, str. 6 – 10.

BÁČOVÁ, P. UIHJ má jedinečnou sílu. Rozhovor s Leo Nettenem, prezidentem Mezinárodní unie soudních exekutorů. *Komorní listy*, 2012, č. 4. Brno: EKČR, 2012. str. 7 – 10.

FIALOVÁ, P. Příkaz k úhradě nákladů exekuce. *Komorní listy*, 2014, č. 3. Praha: Exekutorská komora, 2014. str. 26 – 30.

JANČUŠKA, M., Němečtí vykonavatelé prosazují výkon rozhodnutí z „jedné ruky“. *Komorní listy*, 2014, č. 1. Praha: Exekutorská komora, 2014, str. 33 – 36.

KUBIZŇÁK, J. Uplatňování nákladů exekuce v insolvenčním řízení, jestliže nebylo v exekuci nic vymoženo. *Komorní listy*, 2014, č. 3. Praha: Exekutorská komora, 2014. str. 10 – 15.

LICHOVNÍK, T. Směřování prvostupňového soudnictví v občanskoprávních věcech. *Komorní listy*, 2011, č. 2. Brno: EKČR, 2011. str. 2 – 3.

ROZTOČIL, A. Kdo má nést náklady soudního exekutora při zastavení exekuce pro její bezvýslednost? *Právní rozhledy*, 2005, č. 8. str. 292 – 295.

SVOBODA, K. K soudnímu přezkumu příkazu k úhradě nákladů exekuce. *Právní rádce*, 2011, č. 6. str. 7 – 10.

SVOBODA, K. Míra úspěchu oprávněného jako kritérium pro rozhodování o nákladech exekuce. *Právní fórum*, 2011, č. 1. str. 11 – 14.

VESELÝ, J., RAKOVSKÝ, A. Vybrané otázky aplikace zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). *Bulletin advokacie*, 2002, č. 11-12. str. 43 – 54.

VOJTKOVÁ, V. Odměna soudního exekutora za provedení exekuce ukládající zaplacení peněžité částky ve světle judikatury a legislativních změn. *Komorní listy*, 2013, č. 3. Praha: Exekutorská komora ČR. str. 14 – 18.

Ostatní

KUČERA, P., DOLANSKÝ, P. Platforma za teritorialitu. 2014.

NOTÁŘSKÁ KOMORA ČR. Stanovisko Notářské komory České republiky k diskuzi o zavedení principu teritoriality pro exekuční činnost vykonávanou soudními exekutory ze dne 14. dubna 2014.

USTOHAL, P. *Komuniké o některých aspektech vymahatelnosti práva*. Praha: Exekutorská komora ČR, 2014.

USTOHAL, P. *Společné setkání s členy ústavněprávního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*. Praha: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2014.

Internetové zdroje

BÁČOVÁ, P. *Dnes nabývá účinnosti novela exekučního řádu* [online]. 1. ledna 2013 [cit. 26. února 2013]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/987-dnes-nabyva-ucinnosti-novela-exekucniho-radu-01-01-2013?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *Exekutorská komora podporuje místní příslušnost* [online]. 27. května 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1615-exekutorska-komora-podporuje-mistni-prislusnost-27-05-2014?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *Pokles počtu exekucí hlásí všechny kraje* [online]. 6. října 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1797-pokles-poctu-exekuci-hlasi-vsechny-kraje-06-10-2014?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *Rozdíl mezi exekucí a soudním výkonem rozhodnutí* [online]. 2014 [cit. 15. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/838-28-rozdil-mezi-exekuci-a-soudnim-vykonem-rozhodnuti?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *Věřitelé by měli platit zálohy na provedení exekuce – snížil se počet exekucí* [online]. 11. června 2014 [cit. 4. října 2014]. Dostupný na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1642-veritele-by-meli-platit-zalohy-na-provedeni-exekuce-snizi-se-pocet-exekuci-11-06-2014?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *V Česku jsou exekuce levnější* [online]. 3. února 2014 [cit. 15. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1485-v-cesku-jsou-exekuce-levnejsi-03-02-2014?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *V Německu exekutory nemají, tamní soudy ročně zahájí více než 6 milionů výkonů rozhodnutí* [online]. 18. listopadu 2013 [cit. 16. února 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1403-v-nemecku-exekutory-nemaji-tamni-soudy-rocne-zahaji-vice-nez-6-milionu-vykonu-rozhodnuti-18-11-2013?w=>>>.

BÁČOVÁ, P. *Zaujetí stanoviska k otázce místní příslušnosti soudních exekutorů* [online]. 28. května 2014 [cit. 12. října 2014]. Dostupné na <<http://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/1618-zaujeti-stanoviska-k-otazce-mistni-prislusnosti-soudnich-exekutoru-28-5-2014?w=>>>.

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA. *Odměna advokáta jako součást náhrady nákladů soudního řízení* [online]. 17. března 2014 [cit. 22. října 2014]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=12742>>.

HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník* [online]. 2009 [cit. 28. září 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfpxa4s7grpxg5dsl4ytana&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

KLAPKA, Š. Vybrané problémy rozhodování o náhradě nákladů exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2009 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqhfpxa4s7grpxg5dsl4ytana&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

PAŘÍZEK, I. Rozhodování o nákladech exekuce při prodeji nemovitosti. *Právní rozhledy* [online]. 2010 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgbpxa4s7ge4f643uojptmnrz&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

SVOBODA, K. K soudcovské normotvorbě při rozhodování o nákladech exekuce. *Právní rozhledy* [online]. 2011 [cit. 24. října 2014]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpaxa4s7ge2f643uojptiojy&groupIndex=0&rowIndex=0>>.

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. srpna 2002.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 372/04 ze dne 8. srpna 2005.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 336/05 ze dne 31. srpna 2005.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 290/05 ze dne 23. února 2006.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 8/06 ze dne 1. března 2007.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 639/04 ze dne 10. října 2007.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 752/04 ze dne 31. října 2007.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1226/08 ze dne 9. října 2008.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 944/07 ze dne 16. dubna 2009.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 2516/07 ze dne 28. května 2009.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 233/09 ze dne 11. června 2009.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 851/07-2 ze dne 11. června 2009.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1994/09 ze dne 9. března 2010.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 608/10 ze dne 26. srpna 2010.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 16/08 ze dne 29. září 2010.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2134/09 ze dne 24. listopadu 2010.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2269/10 ze dne 23. února 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1222/10-2 ze dne 13. dubna 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 543/11 ze dne 11. května 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2013/10 ze dne 8. září 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1327/10 ze dne 5. října 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 1294/09-2 ze dne 6. října 2011.

Nález Ústavního soudu ČR č. j. IV. ÚS 1881/11-1 ze dne 16. ledna 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3726/11 ze dne 19. ledna 2012.

Nález Ústavního soudu ČR č. j. IV. ÚS 3217/10-1 ze dne 2. února 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3335/11 ze dne 23. srpna 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. ČR III. ÚS 2645/11 ze dne 12. září 2013.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3819/13 ze dne 25. března 2014.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 39/13 ze dne 7. října 2014.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR č. j. 14 Kse 6/2010-181 ze dne 14. února 2011.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR č. j. 14 Kse 9/2012-143 ze dne 16. dubna 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 138/2005 ze dne 28. března 2007.

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpjn 200/2005 ze dne 15. února 2006.

Stanovisko pléna Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS-st. 23/06 ze dne 12. září 2006.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 7 Co 2581/2006 ze dne 22. listopadu 2006.

Usnesení Krajského soudu v Plzni sp. zn. 12 Co 413/2010 ze dne 15. července 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2957/2006 ze dne 29. ledna 2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 531/2008 ze dne 3. září 2009.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3039/2008 ze dne 28. července 2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 4376/2010 ze dne 6. ledna 2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 3239/2013 ze dne 29. ledna 2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 402/2014 ze dne 14. května 2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 3182/2014 ze dne 23. října 2014.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 350/11 ze dne 29. března 2011.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 3378/11 ze dne 31. ledna 2012.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 4496/12 ze dne 28. března 2013.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 1079/14 ze dne 26. června 2014.

Evropský soud pro lidská práva: Rozsudek ze dne 23. listopadu 1983, *Van der Musselle v. Belgie*, 8919/80.

Evropský soud: Rozsudek ze dne 24. listopadu 1994, *Beaumont v. Francie*, (1995) 19 EHRR 485, IHRL 2931 (ECHR 1994).

Právní předpisy

Instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 418/2001 Sb., o postupech při exekuční a další činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

Zahraniční právní předpisy

1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.

Gerichtsvollzieherkostengesetz ze dne 19. dubna 2001 (BGBl. I S. 623), vč. přílohy 1 – Kostenverzeichnis.

Zákon č. 233/1995 Z. z., o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 120/2001 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 286/2009 Sb.

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 396/2012 Sb.

Sněmovní tisk č. 107/0 ze dne 23. ledna 2014.

Sněmovní tisk č. 127/0 ze dne 24. února 2014.

Sněmovní tisk č. 337/0 ze dne 7. října 2014.

Cizojazyčné resumé

Submitted rigorous thesis deals with costs of distraint carried out by the distrainers. The distraint legislation has become an essential part of the Czech legal order for more than ten years of its development. Relevant legal regulation is primarily contained in Act No. 99/1963 Coll., Civil Procedure Code, as amended, and Act No. 120/2001 Coll., Distraint Procedure Code, as amended (hereinafter referred to as „the distraint legislation“). Therefore the basic possible proposal *de lege ferenda* is to unify the regulation and relevant terminology.

The Czech legal order recognizes two means of the civil enforcement of law – the judicial enforcement of decision according to the part six of the Civil Procedure Code and the distraint carried out by the distrainers pursuant to the Distraint Procedure Code.

The fundamental conceptual changes in the distraint legislation occur almost every calendar year. And as a result of numerous amendments, the distraint legislation becomes rather unclear and even the professional community is not regularly uniformed as regards the fundamental postulates of the distraint.

Furthermore, exact wording of the relevant provisions of the distraint legislation is frequently in conflict with legal opinions of the Czech high courts. In particular, significant legal discrepancies may be found in relation to: (i) right of the distrainers to the (minimum) consideration for the enforcement (allegedly) guaranteed by Section 3 and 87 et seq. of the Distraint Procedure Code in connection with Section 6 (3) of the Distraint tariff; (ii) the rules for deciding on the compensation of the costs of the participants each other according to Section 87 (2) (3) of the Distraint Procedure Code; and/or (iii) the preconditions for moderation or complete denying of compensation for the distrainer in case the fault on cessation of the distraint cannot be accountable to any of the participants pursuant to Section 89 of the Distraint Procedure Code.

The distraints are initiated and carried out so that the distrainer enforces against the obliged party the legitimate claims of the entitled party and the payment of the costs of enforcement. In recent years, there has been a sharp increase of the initiated enforcement proceedings, which logically led to reduction of its success. The distraints are expensive, which is correct from a certain angle. The distraint shall be seen as the *ultima ratio*, thus as utmost means of the enforcement of right.

The distrainers shall perform the enforcement of law for the consideration. The costs of the distraint shall include the following partial items: (i) the remuneration of the distrainer; (ii) the

compensation of the lump sum or reasonably incurred cash expenses; (iii) the compensation for loss of time during the distraint; (iv) the compensation for the delivery of the documents; (v) the remuneration and reimbursement of the plant manager; (vi) value added tax; and (vii) the costs of the entitled party reasonably incurred to enforce his claim.

Deciding on the costs of the distraint falls under the specific legal regulation. The writ for the payment of the costs of the distraint is the crucial decision, on which basis the distrainer shall authoritatively decide on reimbursement of the costs of the distraint proceedings. As regards the cost of the distraint, it shall be also noted (i) the obligatory joining of the distraint proceedings carried out against the same obliged party by the same distrainer, which occurs *ex lege* without the need to issue any decision; and/or (ii) the facultative joining of the distraint proceedings carried out against the same obliged party by the various distrainers, which takes place based on the petition of the entitled party.

The main purpose of the abovementioned joining of the proceedings is the economic efficiency for the entitled party. On the other hand, this institute partially interferes into the (previously unlimited) rights of the entitled party to choose its "own" distrainer. In this connection it shall be also mentioned the planned distraint territoriality, respectively the territorial competence of the distrainers. Up-to-date, the distrainers carry out the enforcement of law throughout the Czech Republic. The issue of territoriality is closely connected to the so-called "Platform for the territoriality", which is an informal association of several distrainers, who endeavor to establish the local jurisdiction of the distrainers into the legal order of the Czech Republic.

Further, an author of this thesis made a brief excursion into the legal regulation related to the costs of the enforcement of law in the foreign European states. The comparison subsequently shows that the costs of the enforcement of law in the Czech Republic shall not exceed the distraint costs under the legal regulations of the particular European states. As regards to the distraint international law it shall be noted an excellent relationship between the European Chamber of Judicial Officers with its seat at Paris and the Czech Chamber of the distrainers seated at Prague.

Finally, it shall be mentioned that the distraint has become an integral part of existence of many natural and legal persons, therefore the basic knowledge of distraint is required for the most of legal professions. The author of this rigorous thesis takes the view that the law faculties shall pay more attention to this legal area.

Klíčová slova

exekuce / *distrain*

exekutor / *distrainer*

oprávněný / *entitled party*

povinný / *obliged party*

exekuční návrh / *distrain proposal*

exekuční soud / *distrain court*

náklady exekuce / *costs of the distrain*

náklady oprávněného / *costs of the entitled party*

příkaz k úhradě nákladů exekuce / *writ for the payment of the costs of the distrain*